MEMORIA

revista gândirii arestate

Editată de FUNDAȚIA CULTURALĂ MEMORIA
sub egida Uniunii Scriitorilor din România
Fondator BANU RĂDULESCU

Nr. 100 (3/2017)

Banu Rădulescu

Mircea Bătrân
31 martie 68 -

Acest număr face parte din proiectul **Arhiva Memoria 100 –** realizat împreună cu Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (IICCMER)

Arhiva Memoria 100

Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (IICCMER) a organizat în perioada 20 octombrie 2016 – 10 februarie 2017 a II-a ediție a concursului de proiecte despre istoria comunismului românesc.

Fundația Culturală Memoria (FCM), care editează din 1990, fără întrerupere, **Memoria** – **revista gândirii arestate,** ajungând în octombrie 2017 la nr. 100, a prezentat proiectul **Arhiva Memoria 100** care a făcut parte din cele trei proiecte declarate câștigătoare ale concursului.

Proiectul **Arhiva Memoria 100** reprezintă, pe de o parte, o bibliotecă virtuală a tuturor articolelor publicate în cele 100 de numere ale revistei, cuprinzând documente și mărturii despre crimele, abuzurile și încălcările drepturilor omului în perioada comunismului, atât în România, cât și dincolo de granițele ei, precum și studii și analize ale efectelor regimului totalitar, atât în anii 1945-1989, cât și în perioada postcomunistă; iar pe de altă parte, prevede continuarea tipăririi revistei pe hârtie în condiții grafice deosebite, format carte, 140 pagini.

Implementarea proiectului nostru se realizează conform mandatului IICCMER de sprijinire a unor mecanisme educaționale și de informare destinate să promoveze memoria comunismului la nivel public, național și internațional, și de încurajare a dezvoltării unei culturi a libertății, democrației și a statului de drept, prin omagierea victimelor dictaturii comuniste și analiza mecanismelor statului totalitar, atât în România, cât și în rândurile exilului românesc (anii 1940-1989).

Micaela Ghițescu
Memoria 100, p. 5

Omagii revistei „Memoria“, p. 10

Corneliu Zeană
Gândurile și viața urmașilor celor uciși la Aiud, p. 14

MEMORIA PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL
Florin Epure
Generalul Barbu Pârâianu, p. 20

MEMORIA CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL
Nicolae Constantinescu
Mărturie despre luptele pentru dezrobirea Basarabiei, p. 24

Vasile Tudor, Ilie Popa
Comandorul aviator Ioan Dicescu, un basarabean care a luptat și la Cotul Donului, p. 28

Maria Sârbu
Jurnalul tatălui meu, p. 34

Iachim Petrușca
Tighina, p. 40

Paul Leibovici
Cetatea, p. 46

Biografia unui torționar: Nicolae Moromete, p. 50

Corneliu Constantinescu
Fenomenul Pitești, reeducarea prin tortură, p. 56

Lăcrămioara Stoenescu
Mutilat la douăzeci și trei de ani, p. 58

Un exemplu de generozitate: Jacques M. Elias, p. 68

Roxana Petrescu
Sir George Iacobescu, p. 76

PREAMBUL LA CONCURSUL „Ce a însemnat comunismul pentru familia mea“
Camelia Botez
Tabla de materii, p. 81

CONCURS: Ce a însemnat comunismul pentru familia mea (continuare)
Adrian-Vasile Lăzărescu
Percepția comunismului de la o generație la alta, p. 88

Ana-Maria Petrov
Comunismul în România prin ochii unor etnici ruși-lipoveni, p. 96

Alexandra Ujică
Ce a însemnat comunismul pentru familia mea, p. 100

Ileana Mateescu
Ziua Porților Deschise la Memorialul de la Sighet, p. 108

Ilie Popa
Filiala Pitești a Fundației Culturale MEMORIA și Fenomenul reeducărilor, p. 116

Alexandru Zub
Istorie și discurs identitar în Basarabia, p. 123

MEMORIA ÎN PREZENT, p. 126

BIBLIOTECA MEMORIA
p. 138

Catalogul celor uciși în decembrie 1989, în mare majoritate după fuga dictatorului, p. 139

Arhiva Memoria 100 se adresează tuturor celor care doresc să afle adevărul istoric despre gulagul românesc, și în primul rând generațiilor tinere, permițând un acces rapid, prin mijloace moderne, la toate informațiile strânse în paginile revistei **Memoria** și înlesnind investigarea științifică a comunismului românesc, și nu numai.

*

*Avem bucuria să anunțăm revenirea în redacție a **Loredanei Martin**, colaboratoare de nădejde a lui Banu Rădulescu încă de la primele numere ale revistei MEMORIA.*

Bine te-ai reîntors între noi, dragă Lori, numărul 100 este și al tău!

Numărul 1 – noiembrie 1990

MICAELA GHIȚESCU

Memoria 100

Cu Banu Rădulescu

În 1955 și 1964 comuniștii au fost obligați de forurile internaționale să mai golească închisorile, dar nu eliberându-ne total, ci aruncându-ne în închisoarea fără gratii, însă înconjurată de sârmă ghimpată, a întregii țări. Mintea lor perversă găsise și o metodă ca să se pună la adăpost de convoaiele „eliberaților“ care, înțelegem acum, le inspirau frică: au inventat faimoasa declarație, a cărei iscălire era condiția *sine qua non* de a ți se permite să pășești dincolo de porțile închisorii; adică să spui tu însuți, sub semnătură proprie, că nu vei dezvălui niciodată nimănui (nici chiar rudelor apropiate) unde ai fost închis, ce ai trăit/pătimit acolo, cu cine ți-ai împărțit calvarul etc., etc. Iar noi, orbiți, neștiutori, nepregătiți, le-am acceptat din nou viclenia, i-am lăsat să ne pună iar călușul la gură. Fiindcă nu ne puteam închipui că situația s-ar schimba vreodată.

A venit însă și decembrie 1989, când „lumea s-a răsturnat“, cum spune măicuța, prietena noastră de la Sfânta Mănăstire Voroneț.

Atunci, în 1990, Banu Rădulescu a avut un vis. Metodic și lucid, a început să și-l construiască aievea. Îi pusese și un nume frumos: revista **Memoria**. Și avea o motivație, un scop: prin ea să

dea glas, în sfârșit, descătușării, să spună cu voce tare ce fuseserăm siliți să tăcem. Astfel că i-a completat numele: „revista gândirii arestate“. Iar în noiembrie 1990 s-a pus, vitejește, pe treabă.

Gheorghe Derevencu, Ion Drescan, 2006

Îmi place să spun – și voi repeta cât timp voi mai avea putere – că prin **Memoria** sunt anulate acele sute de mii de rușinoase declarații, rușinoase, în primul rând, pentru „ei“: fiindcă își dădeau perfect de bine seama (și declarau astfel ei înșiși) că ceea ce ne făcuseră era totuși „de nepovestit“.

Multă lume a venit atunci alături de Banu, lume bună a țării, când, spre a sprijini revista, s-au gândit cu toții să înființeze Fundația Culturală Memoria. Au fost în total, în prima fază, 136 de membri fondatori, dintre care voi cita la întâmplare doar 20 dintre cei care nu mai sunt printre noi: Romulus Rusan, Barbu Brezianu, Octavian Paler, Pascal Bentoiu, Vintilă Brătianu, Petre Țuțea, Petru Creția, Horia Bernea, Sanda Stolojan, Cornel Regman, Valeriu Anania, Sorana Coroamă-Stanca, Florin Chirițescu, Cornelia Danielopolu, Cornelia Pillat, Sergiu Grossu, Ștefan Aug. Doinaș, Adrian Marino, Ion Negoițescu, Alexandru Paleologu.

Însă umăr la umăr, punând efectiv mâna la treabă, au fost mai ales doi vechi camarazi de arme, Nelu Drescan și Iura Derevencu, astăzi plecați și ei; iar spre a da revistei o înfățișare demnă de visul său, Banu l-a convocat pe inegalabilul maestru, Mircia Dumitrescu.

Colaboratori, adică persoane care să-și scrie anume amintirile, gândurile, să scormonească printre documente uitate sau îndelung ferecate, au fost mulți. Entuziasmul, speranțele erau mari, iar carisma, puterea de convingere și tenacitatea lui Banu făceau minuni. Destul de repede s-a format un

Radu Vasile - lansarea Memorialului Fortul 13 Jilava, 9 mai 1998

nucleu dur mai cu seamă la Fundație –, iar revista avansa cu pași frumoși.

Au fost și momente de cumpănă: nr. 4, care lipsește din toate colecțiile revistei pe motive – să le spunem – economice, agresarea și bătaia încasată de Banu pe stradă, sub amenințarea (marca dl. Iliescu) că va fi aruncat peste bord în pasajul din Piața Victoriei, unele trădări. Și nu puțini erau cei care îi prevesteau revistei **Memoria** o viață scurtă. Dar Banu, cu calmul său proverbial, era încrezător și inspira încredere.

S-au depășit astfel 20 de numere, lansări spectaculoase s-au făcut în prezența Seniorului și a primului ministru, întruniri s-au organizat, nu numai în Capitală, ci și în diverse orașe, tirajul inițial, de 10.000, a început să scadă, dar nu alarmant. La un moment dat s-a lansat alt proiect visat de Banu Rădulescu: deschiderea spre public a sinistrului **Fort nr. 13 Jilava**. S-au prezentat și primele eboșe, dar realizarea acestui proiect presupunea, în afară de multă birocrație în vederea cedării, către Fundație, a Fortului, și o serie de lucrări de consolidare și amenajare, foarte costisitoare. Banu era încrezător că multă lume se va oferi să ajute măcar financiar acest proiect, așa că a început lucrările cu arhitectul Anghel Marcu și, ulterior, cu arhitecta Ligia Pop.

Arh. Anghel Marcu, cu macheta Fortului 13 Jilava, 9 mai 1998

Și dintr-o dată a căzut ca un trăsnet știrea cutremurătoare: Banu era grav bolnav. Plecat în Germania ca să fie îngrijit de fiica sa, medic, urmărea pas cu pas, pagină cu pagină, revista care rămăsese acum pe mâna colegilor de redacție.

Numărul 24 a fost realizat prin fax cu supervizarea fiecărei pagini de către Banu. Însă, odată cu nr. 25, noi, cei din jurul lui, am devenit orfani.

Și totuși revista a mers mai departe, de astă dată încăpățânându-ne noi, cei rămași, să nu-i întrerupem periodicitatea, conform promisiunii pe care i-o făcuserăm lui Banu.

Întâlnire cu Principesa Margareta, Ateneul Român, 31 ianuarie 1995

Am întâmpinat și unele cumpene – o mutare intempestivă (care, conform binecunoscutei zicale, a echivalat aproape cu un incendiu), boli și decese în cercul nostru restrâns, o trădare.

Dar am avut și destule satisfacții, din păcate, însă, toate după 1998, anul plecării lui Banu dintre noi.

Lansarea Memorialului Fortul 13 Jilava, Muzeul Țăranului Român, 9 mai 1998

Memoria nr. 11, toamna 1994

Revista noastră a primit, astfel, în 2000, un „înscris de onoare“ (culmea!) al Ministerului de Interne „pentru lupta în slujba dreptății și adevărului“, tot în 2000 Diploma și Medalia **Un deceniu de luptă pentru democrație** „în semn de recunoaștere a meritelor deosebite pentru promovarea democrației și a societății de drept în România“, apoi Premiul Ariel pentru **Memoria – revista anului 2009,** invitația de a lansa un număr special în limba franceză la Versailles în 2010, la împlinirea a 20 de ani de la înființare, Premiul special al Centrului PEN Român în 2016, necontenite aprecieri și încurajări din țară și străinătate. Și, mai presus de orice, mulțumirea de a primi, chiar și de mai multe ori pe săptămână, propuneri de colaborări pentru viitoarele numere, semn că, în peisajul publicațiilor românești, revista noastră umple un gol – o nișă, cum se spune – și că încă mai sunt destule documente, memorii, jurnale, amintiri din îndelunga noapte a comunismului care își cer dreptul de a ieși la lumină, ca să nu se mai repete.

Și astfel am ajuns la nr. **100** care, la fel ca și nr. **1** realizat conform unui vis al lui Banu Rădulescu, „îți bate acum la ușă, stimate cititor“, rugându-te să-i deschizi cu aceeași încredere și bunăvoință.

Omagii revistei, Memoria!

Cu prilejul împlinirii a 100 numere permiteți-mi să vă adresez călduroase felicitări. Sunt un cititor constant al acestei reviste pe care o consider portdrapelul care a militat de la apariție pentru adevăr și o istorie adevărată fiind singura publicație care a prezentat cu curaj fapte și personalități ale rezistenței anticomuniste.

Îi urez ca și de acum înainte să fie apărătoarea demnității neamului nostru și să aducă în continuare în memorie lupta sa pentru dreptate și adevăr!

LA MULȚI ANI „MEMORIA“

Dr. Ion Sarion, medic primar psihiatru, fost deținut politic 1958 -1964

*

* *

Remarcabila performanță de a concepe și edita cele o sută de numere ale publicației MEMORIA – revista gândirii arestate[1] – merită un omagiu special. În noiembrie 1990, Colegiul de Redacție cuprindea 11 personalități, dintre care astăzi numai două sunt încă în viață, Ana Blandiana și Ion Vianu. Banu Rădulescu, primul redactor-șef (decedat la 10 decembrie 1998) a excelat prin maniera sa de a sintetiza crimele de neiertat săvârșite de declasatul regim comunist. „Vrem să redăm memoriei acestui neam funcția ei normală, fiziologică. S-o facem să respire iar, cu forța ei firească, în singurul ei climat care îi prieste, al necontrafacerii“, sublinia el în nr. 1/990 al MEMORIEI.

Consultând adresa electronică

Sighet, mai 1993

http://revista.memoria.ro/?location=archive este lesne de apreciat drumul anevoios parcurs de venerabila publicație la reușita căreia o contribuție esențială este adusă ani de zile de distinsa ei directoare, Doamna Micaela Ghițescu. Tot la această adresă electronică se poate constata că selecționând numărul 4 al revistei apare, pur și simplu, o pagină… albă! Este S.O.S. redactorului șef Banu Rădulescu – „Moartea culturii românești?“ titlu deasupra căruia este inserată precizarea: „ACEST NUMĂR AR FI TREBUIT SĂ CONȚINĂ 144 p. Numărul 4 al revistei MEMORIA a fost plătit de Redactorul șef, din salariul său de 15 200 lei impozabili. Exemplarul se vinde… fără preț.“. Întregul număr conține o pagină A4 (pliată) imprimată recto/verso. Textul intitulat *Stimați cititori* reprezintă un apel (manuscris!) semnat de Banu Rădulescu în decembrie 1992 în care sublinia „pericolul dispariției revistei noastre (dar și) pericolul de moarte în care se află întreaga cultură scrisă românească“. Consider că acea pagină albă „rezervată“ numărului 4 al MEMORIEI ar trebui să conțină, măcar parțial, tragicul text al lui Banu Rădulescu!

Doresc ca niciodată să nu mai existe astfel de dispariții, chiar și temporare, ale MEMORIEI.

Dan Ottiger Dumitrescu, jurnalist (Fribourg, Elveția)

---

[1] Începând cu nr. 3-4/2001, au fost editate 17 numere duble.

*
* *

Mănăstirenii

Instituția Memoriei

București, noiembrie 1990. Sfârșitul unui an în care am învățat despre cum se conduce și cum nu se conduce o societate mai mult decît alții într-o viață. Și am citit aproape tot ce se publicase cu privire la istoria cenzurată. Eram student în ultimul an la Chimie și intrând într-o zi în Librăria Ion Creangă de pe Calea Griviței (vecină cu facultatea) am descoperit o nouă revistă. Apăreau atunci diverse publicații, multe dintre ele efemere.

Memoria, revista gândirii arestate mi-a atras atenția mai întâi prin eleganță. Încă de la acel prim număr am putut citi mărturii cutremurătoare despre calvarul românilor care nu au acceptat noua ordine instaurată de tancurile sovietice și au luptat împotriva acesteia. Pagina cu harta înroșită de sânge a închisorilor și lagărelor, care se numește până astăzi *Geografia detenției*, prezintă imaginea hâdă a gulagului românesc. *Catalogul celor uciși în lupta contra comunismului* și *În căutarea omului pierdut* sunt rubrici în care oameni cunoscuți și necunoscuți formează lungi liste, în speranța că printr-un miracol cei dispăruți vor putea fi regăsiți de familiile lor. Evocarea în paginile ei a ororilor petrecute în închisorile din Pitești, Aiud, Gherla, Jilava, Sighet, Târgu-Ocna, Râmnicu-Sărat, în lagărele de la Canal, Capul Midia, Poarta Albă, Insula Mare a Brăilei, Periprava ne ajută să nu uităm ce s-a întîmplat cu noi și astfel

La un eveniment al Academiei Civice.
Ion Drescan, Micaela Ghițescu, Romulus Rusan, Ana Blandiana, Ioana Boca

istoria să nu se mai repete.

Mărturiile despre elita intelectuală și politică a României democratice, despre foștii ofițeri ai Armatei Regale (organizatori ai Rezistenței armate din munți), despre țăranii care s-au opus colectivizării sau despre preoții de toate confesiunile au adăugat număr după număr file la dosarul pentru mult speratul proces al comunismului. Cercurile suferinței, ca cercurile făcute în apa în care a fost aruncată o piatră, patru la număr, descriu patimile deținuților politici în închisoare (primul cerc), ale familiilor acestora (al doilea cerc), ale deținuților după „eliberare“ (al treilea cerc) și ale celor exilați în urma represaliilor (al patrulea cerc).

Banu Rădulescu, Micaela Ghițescu, Gheorghe Derevencu, Ion Drescan, Oana Ichim, Nicolae Constantinescu sunt câțiva dintre cei care au transformat **Memoria** într-o instituție. O instituție care împlinește 100 de numere. Sper ca apariția revistei să continue și ca orice instituție respectabilă să ajungă să sărbătorească și 100 de ani de apariție neîntreruptă.

Florin Hălălău, iulie 2017

Memorialul Sighet. În prim plan Maria Brătianu, Nicoleta Frank

CORNELIU D. ZEANĂ

Gândurile și viața urmașilor celor uciși la Aiud

Aiudule, Aiudule,
Temniță cruntă
Face-te-ai crudule
Piatră măruntă
FERICIȚI CEI PRIGONIȚI
PENTRU DREPTATE...

La scurtă vreme după instaurarea regimului comunist în România, au început arestările în masă și împânzirea țării cu închisori și lagăre, Canalul Dunăre-Marea Neagră fiind cel mai amplu de acest fel. Se adaugă deportările forțate în zone aride din Bărăgan, din care orice ieșire era interzisă, și multe alte fărădelegi. În 1964, Gheorghiu-Dej a ordonat eliberarea deținuților politici supraviețuitori. Raportat la populația țării, numărul celor împușcați, cu sau fără judecată sumară și lipsită de posibilitate de apărare, al celor uciși sub tortură, prin înfometare, expunere la frig, neacordare de asistență medicală ș.a. este enorm. În România se instaurase teroarea, fața inumană a comunismului de model sovietic se înfățișa în toată hidoșenia ei.

Cel ridicat de Securitate dispărea fără urmă, ca și cum nu mai aparținea acestei lumi. Familia, disperată, nu avea cui să se adreseze, să afle, să întrebe. Dacă cineva din familie se adresa Securității, la sediul acesteia, risca să fie arestat la rândul său, sau cel puțin batjocorit și alungat. Uneori, câte un eliberat care încălca interdicția aducea familiei singura veste încurajatoare: trăiește.

În anumite momente de tensiune nervoasă extremă apar și fenomene care sunt etichetate ca paranormale. Relatez două astfel de episoade. După arestarea tatei, sora mea a făcut o tuberculoză galopantă și a murit. În

Doctorul **Corneliu Zeană** s-a născut în 1939, în orașul Râmnicu Vâlcea. Din cauză că tatăl său, erou de război, chirurg pe front, a fost deținut politic, la 14 ani a fost exmatriculat din școală. S-a angajat la CFR, a făcut liceul la seral, apoi Facultatea de Medicină din Cluj. A fost primul medic din comuna Muerească, județul Vâlcea, circumscripție neelectrificată, fără mijloace de transport, unde a pus bazele unui dispensar, ale unei săli de nașteri și ale unui punct farmaceutic. În 1967 și-a început cariera universitară la Facultatea de Medicină „Carol

Davila“, profesând la Spitalul de Urgență din București. Refuzând să se înscrie în PCR, nu a mai fost promovat, până la Revoluția din 1989, la care a participat activ. Apoi, prin concurs, a devenit conferențiar universitar, efectuând cercetări și elaborând 10 tratate și peste 300 de lucrări științifice.

Pe lângă lucrările de specialitate, Corneliu Zeană scrie literatură. Este vicepreședintele Societății Medicilor Scriitori din România și membru al Uniunii Mondiale a Scriitorilor Medici.

vis, i-a apărut mamei și i-a spus că tata se află la Periprava. Mama nu auzise de această localitate sau ce era, dar tata se aflase acolo, așa cum ne-a relatat după ce lucrările la Canal au fost oprite, iar o bună parte dintre deținuți au fost eliberați. Se transmisese mesajul că era în viață, mai mult, chiar și locul unde se afla. O altă întâmplare de acest fel este istorisită de marele profesor al Facultății de Medicină din Cluj Napoca, Victor Papilian, aflat în detenție. Acesta se trezește brusc înainte de deșteptarea regulamentară și îl scutură pe deținutul de alături: spune-mi repede numele și adresa soției. Omul îi spuse numele soției și adresa familiei. Mai repetă o dată, ca să-mi fixez în minte! Nu trece mult și zăvorul este tras cu zgomot, se deschide ușa celulei iar caraliul ordonă deținutului Papilian să-și ia lucrurile și să iasă afară. Ce se întâmplase? Mama sa îi apăruse în vis, cu totul limpede, spunându-i că va fi eliberat chiar în ziua aceia. Omenia și curajul l-au împins pe marele Victor Papilian să se ducă la adresa respectivă, cu fereală, desigur, și să anunțe familia colegului de celulă că acesta trăiește și că e sănătos. Câtă lumină a adus astfel în casa acelor năpăstuiți de soartă!

Revenind la familia mea și la tatăl meu, după Canal unde fusese considerat așa-zis reținut administrativ, adică fără judecată, a urmat o perioadă de domiciliu forțat în Bărăgan, la Zagna Vădeni, pentru ca, în urma unei răscoale țărănești împotriva colectivizării, să fie din nou arestați o serie de foști deținuți de la Canal, ca măsură represivă orbește executată de Securitate, iar tatăl meu să fie judecat de această dată și, sub invinuirea că a ascultat posturi de radio imperialiste și că a făcut comentarii dușmănoase la adresa regimului, să fie condamnat de această dată la șase ani de închisoare. L-a înghițit întunericul temnițelor comuniste și nimeni nu a mai aflat vreo veste despre el până când, după patru ani, s-a primit anunțul oficial de moarte, de la Aiud. Trupul i-a fost aruncat în Râpa Robilor, un fel de groapă comună a închisorii. După 1989, săpăturile au scos la iveală din locul acela mulțime de oase fără putință de identificare. Oasele martirilor neamului. Acestui macedonean, destul de vânjos, dar fără să se poată spune că a fost deosebit de voinic, un chirurg de cea mai înaltă performanță, i se curmă viața la numai 61 de ani. În ce împrejurări? Ipoteza cea mai îngrozitoare: ucis sub tortură. Altă ipoteză: lăsat să

moară de o boală acută oarecare, fără asistență medicală. Factori contributori: înfometarea și frigul. Suferința psihică, cea care te macină: nicio veste de la cei rămași afară, de la copii mai cu seamă, cum o duc oare, fără sprijinul patern?

Amintirile mele din acea perioadă încep cu moartea surorii mele, răpusă de o tuberculoză cu evoluție rapidă. O fată extrem de frumoasă și înzestrată, cu dragoste de învățătură.

Încep persecuțiile asupra familiei. Eram elev în clasa a opta, cuminte, sârguincios. Cred că era în timpul orei de română sau, poate, de geografie, nu-mi mai amintesc decât faptul că ușa clasei s-a deschis cu brutalitate, au intrat doi bărbați, unul cu haină de piele neagră, au citit numele câtorva colegi, ne-au scos afară din clasă și ne-au anunțat că suntem exmatriculați fără drept de reînscriere altundeva. Pentru un adolescent de 14 ani, șocul a fost destul de puternic. Am intrat ca muncitor la CFR, vârsta nu era un impediment pe atunci, era nevoie de brațe de muncă. Cu ajutorul unor oameni de mare calitate și caracter, având acoperirea de muncitor, am fost acceptat la liceul seral, pentru ca, după un an, să reiau cursurile la zi. Exmatricularea avusese loc în anul 1954, un an de tristă amintire și pentru faptul că familia nu avea dreptul la cartelele de pâine și alte alimente sau bunuri raționalizate. Mama, licentiată în litere și în drept, reușise să ocupe niște slujbe umile. Familie de paria, mai rău, de așa-ziși dușmani ai poporului, supravegheați de Securitate.

Odată stigmatizat astfel, nu doar cel cu dosar de supraveghere la Securitate, dar și membrii săi de familie nu puteau accede la pozițiile care li se cuveneau, în virtutea pregătirii și meritelor, serviciile de cadre, care colaborau strâns cu Securitatea și cu activiștii de partid din sectorul respectiv, fiind deosebit de vigilente sub acest aspect. Se impunea o contraselecție și o antimeritocrație. Funcțiile de conducere, cu privilegiile aferente, erau impuse de aparatul de partid, iar cei neagreați erau ținuți pe treptele inferioare ale ierarhiei. Cazul meu poate servi ca exemplu: timp de 30 de ani am rămas pe treapta de asistent universitar, deși publicasem o serie de tratate de medicină considerate de referință, aveam lucrări comentate în literatura de specialitate din străinătate, brevete de invenție OSIM și multe altele. Înțelegând mecanismul, nu am suferit prea mult, ba chiar mă consideram norocos că terminasem facultatea, în timp ce mulți colegi dintre cei cu dosare considerate proaste nu fuseseră acceptați sau au fost exmatriculați. La Cluj-Napoca, tovarășul Ion Iliescu, venit de la centru, a dispus exmatriculări în masă în urma unor manifestări rezonante cu revoluția maghiară din 1956. După „loviluția“ din decembrie 1989, Ion Iliescu, Silviu Brucan, Petre Roman și alții asemenea au dispus împușcarea lui Nicolae Ceaușescu și au trecut rapid la consolidarea puterii acaparate practic de aceeași nomenclatură de partid și securitate, eșalonul doi. Urmașii anticomuniștilor au fost tot defavorizați, mulți împinși să părăsească țara. Eșalonul doi al comunisto-securiștilor și eșalonul doi al anticomuniștilor au continuat să se afle pe poziții de paralelism, cei din urmă rămânând în continuare deprivilegiați. În universități, de pildă, foștii secretari de partid au devenit rapid profesori, șefi de catedră, decani și rectori. Zdruncinată de „loviluție“, rețeaua conducerii de partid și securitate a dovedit o remarcabilă forță de coeziune și solidaritate, renegându-și apartenența de odinioară,

afișând și adoptând o așa-zisă atitudine democratică și progresistă, reocupând pozițiile-cheie în societate, inclusiv conducerea partidelor politice.

Persecutarea victimelor regimului criminal comunist a continuat. În mecanismul retrocedării proprietăților confiscate de comuniști, tocmai aceștia au fost lăsați la urmă, iar mai nou despre aceste retrocedări nici nu se mai vorbește. Pentru cei uciși în închisori și lagăre, familiile au cerut daune morale. Justiția a respins toate aceste solicitări, deoarece CCR a decis că toate procesele comuniste au fost corecte! Nu s-au acceptat daune morale nici măcar pentru cei care au rămas ani grei în închisorile comuniste fără să fie judecați sau condamnați. De pildă, un condamnat la 10 ani închisoare a rămas în temniță 16 ani fără nicio judecată, pentru ca ulterior, rejudecat la cererea sa, tot în timpul regimului comunist, să fie declarat nevinovat. Nici în astfel de cazuri justiția română nu a acordat daune morale. Nu au contat măcar cei șase ani de detenție dincolo de termenul de eliberare.

Toate acestea impietează asupra ideii de dreptate ca valoare supremă. Toți urmașii persecutaților politic din perioada comunistă trăiesc acest sentiment. Este o rană care continuă să sângereze. Poporul român este un popor creștin încă din perioada apostolilor lui Iisus. Nevoia de dreptate este puternică și imperativă. În biserică, atunci când se citesc FERICIRILE, dreptatea este singura menționată de două ori, toate celelalte (cei milostivi, făcătorii de pace etc.) sunt enunțate o singură dată. În acest fel, dreptatea este poziționată deasupra păcii. Unul dintre cei mai de seamă președinți ai Statelor Unite ale Americii, Theodore Roosevelt, are această maximă, care i-a călăuzit de altfel pe toți ceilalți: DACĂ AR TREBUI SĂ ALEG ÎNTRE DREPTATE ȘI PACE EU AȘ ALEGE DREPTATEA. În holul de onoare al impresionantului Muzeu al Istoriei Naturale din New York (și nu numai acolo) această deviză este înscrisă cu litere mari. Toți cei care au luptat și s-au jertfit pentru dreptate au considerat-o ca valoarea supremă.

Pe de altă parte, iertarea este considerată o virtute creștină de prim-rang, un ideal care nu poate fi însă cu ușurință atins. Iisus a rostit cuvintele IARTĂ-I DOAMNE CĂ NU ȘTIU CE FAC. Adică, Dumnezeu îi poate ierta. Iisus s-a jertfit pentru iertarea păcatelor, iar Dumnezeu Tatăl a primit jertfa fiului. Până unde poate merge însă iertarea oamenilor? Iisus a oferit și motivația spunând CĂ NU ȘTIU CE FAC. Dar comuniștii care au torturat și ucis cu bestialitate oameni nevinovați, mulți dintre aceste victime fiind mărturisitori ai credinței creștine și care pot fi asimilați martirilor creștini de la începuturi, ei, torționarii și ucigașii, au știut perfect de bine ce fac și pentru ce primesc arginții.

Spre deosebire de evrei care consideră justificată suprimarea celor care le-au făcut rău chiar și peste foarte multe decenii, creștinii promovează doctrina iertării. Nu și a uitării. Cum pot uita, sau, mergând mai departe, ierta, pe ucigașii mamei, tatălui, surorilor, fraților sau copiilor lor? Chiar dacă a venit atât de tardiv încât a dobândit un caracter mai degrabă simbolic, dar poate tocmai pentru aceasta, condamnarea la închisoare a criminalilor Vișinescu și Ficioru reprezintă un act de dreptate.

În fața puternicei ofensive împotriva valorilor creștine și naționale, a faptului că nu s-a înfăptuit dreptatea la care se spera atunci când s-a prăbușit

comunismul, devine necesară solidarizarea urmașilor victimelor îndelungatei perioade comuniste într-o formă coerentă, cel puțin pentru perpetuarea memoriei, având în vedere tendința ca despre acest trecut întunecat să nu se vorbească nici măcar, sau mult prea puțin, în manualele de istorie.

Pentru aceasta a fost înființată ASOCIAȚIA URMAȘILOR PERSECUTAȚILOR REGIMULUI COMUNIST DIN ROMÂNIA (AUPRCR). Dragostea de țară și progresul social, binele comun și reașezarea normală a valorilor de temelie ale spiritualității țării noastre vor fi urmărite cu perseverență în acest cadru, pentru ca din sacrificiile de o amploare fără precedent pe care le-a făcut poporul nostru să se ivească o reînviere. Criza în care se află România la ora actuală este, în primul rând, morală, este o mare criză de ideal, o atomizare a forțelor societății românești, o descurajare generală care-i îndeamnă pe unii să părăsească vatra stăbunilor lor, iar pe alții să nu mai lase urmași, spre stingerea acestui neam.

A fi membru al AUPRCR reprezintă un titlu de noblețe acoperit de un comportament plasat la înalte standarde etice și transmisibil din generație în generație. Este și o datorie față de jertfele, supliciile și privațiunile trăite de părinți, bunici și acest popor prea îndelung răbdător. Este un vector de forță în eterna luptă a binelui cu răul cel din noi și din afară.

Putem iniția acțiuni colective care să mobilizeze un anumit număr de oameni, din picătura de energie a fiecăruia formându-se un șuvoi. AUPRCR este o asociație deschisă, la care aderă numeroase categorii de cetățeni, mulți nefiind membri ai AFDPR , mai precis urmași ai acestora: urmașii celor uciși în luptele cu Securitatea, împușcați fără judecată, omorâți prin tortură în închisori, lagăre sau în sediile Securității, urmașii foștilor deținuți politici, ai deportaților, inclusiv cei din teritoriile de peste Prut surghiuniți în Siberia, cei exmatriculați din școli și facultăți din motive politice, expropriați de bunuri și alte categorii persecutate din rațiuni politice în timpul regimului comunist. Desigur, se include și o categorie de simpatizanți, urmași în spirit ai celor care au suferit sub comunism.

Asociația va fi întotdeauna alături de AFDPR în toate acțiunile și revendicările acesteia. Fără a fi un partid politic, AUPRCR va sprijini partidele și organizațiile nonguvernamentale care urmăresc prioritar revenirea Basarabiei la patria-mamă, conservarea patrimoniului României (interzicerea expolatărilor cu cianuri la Roșia Montană și în alte locuri, sistarea defrișărilor și inițierea unei vaste campanii de reîmpădurire, ecologizarea țării, protecția mediului etc.), combaterea fermă a oricăror forme de corupție, conservarea și restaurarea obiectivelor de interes istoric și cultural (Mânăstirea Văcărești este un exemplu), reactualizarea fondului proprietatea cu plata corectă a despăgubirilor restante, realizarea unei adevărate reforme a sistemului educațional, anularea unor legi care lovesc în ființa națională, iar lista poate continua.

Avem încredințarea că presiunea exercitată de AUPRCR va redresa panta descendentă a evoluției țării noastre.

Constantin Zgâmbău, Oana Ichim, Constantin Dobrilă, Ion Drescan, 2005

Memoria Primului Război Mondial

FLORIN EPURE

Generalul Barbu Pârâianu

Pârâienii au fost un puternic neam de boieri vlastelini neînfricați, înțelepți și filotimi care au avut proprietăți în Olt, Dolj, Gorj și Vâlcea, au deținut cele mai înalte dregătorii la curțile voievodale și chiar au intrat în relație de rudenie cu domnitorii țării. Ei nu sunt cu nimic mai prejos față de alte familii boierești, precum Pleșoienii, Rudenii, Otetelișenii, Slăviteștii, Puțurenii, Lahovărești sau Craioveștii. Ca simbol heraldic, și-au ales, ca să le împodobească blazonul familiei lor, leul, care reprezintă curajul, forța și ferocitatea.

Hrisoavele și cronica țării vorbesc despre Danciu Zamona, deținătorul moșiei Pârâienilor de la Livezi la anul 1434, despre Banul Hamza Părăianul de la anul 1600, Stanciu Postelnicul și Danciu Pârâianu. Numeroase lăcașuri de cult au fost zidite de Pârâieni, care apar zugrăviți în pictura murală de la Mănăstirile Polovragi (Danciu Pârâianu), Lipovul, Corbii de Piatră, Schitul Crasna, Bisericile Arhanghel de la Râmnic, „Sf. Dumitru“ din Craiova, „Sf. Împărați“ de la Grădiștea (Constantin și Matei Pârâianu), „Întâmpinarea Domnului“ de la Pârâienii de Mijloc-Livezi (Tănasie, Stanca și Matei Pârâianu), „Sf. Dumitru“ de la Pârâienii de Sus-Livezi (Gheorghe, Ștefan și Stoian Pârâianu) și altele, astăzi importante valori de patrimoniu cultural național. Este mai puțin cunoscut că din sânul acestui neam boieresc au ieșit mari personalități ale culturii românești: Gheorghe Tătărescu, Alexandru Macedonski, George Topârceanu, Alexandru Mitru, Bogdan Amaru, general Barbu Pârâianu, Teofil Pârâian și alții.

Cartea de față este prima monografie a acestei familii boierești și cuprinde o radiografie a ei, realizată științific și bazată pe un bogat aparat critic. Textul

este accesibil publicului larg și ne indică filiația membrilor familiei, căsătoriile și despărțirile lor, înrudirile, moștenirile și împărțirea averilor, contribuția la ridicarea unor mănăstiri și biserici, date care ne ajută foarte mult să înțelegem cine au fost acești boieri români, cum au scris ei istoria țării și cum au îmbogățit cultura noastră, timp de câteva secole. În acest studiu veți găsi și povești fascinante, cum ar fi legenda comorii blestemate a Pârâienilor sau inelul care are înscrisă particula „IQ", din mormântul lui Tudoran de la Aninoasa.

În prefața volumului, prof. Carmen Farcaș scrie:

*„**Pârâienii Valahiei** este o lucrare amplă, documentară, care dă la o parte una dintre cortinele ce învăluie încă viața Evului Mediu românesc. Urmărind viața unei familii boierești, desfășurată pe multe veacuri, ea este un tablou al vieții în epoca feudală a Valahiei nu lipsită de culoare locală, privind îmbrăcămintea boierilor, a jupânițelor, aspectul conacelor, al așezărilor sătești. Monografia marilor familii boierești s-a îmbogățit astfel cu o lucrare cu profund caracter științific, rod al unei cercetări minuțioase, de confruntare a documentelor, de comparare a diferitelor surse de informație, de descifrare a unor texte nu o dată criptice. Toate s-au realizat prin silința și perseverența autorilor".*

Una dintre personalitățile emblematice ale acestei familii este generalul Barbu Pârâianu.

Pentru eroismul său, în timpul Primului Război Mondial, a fost înaintat la excepțional la gradul de general, iar mai târziu a fost pus în fruntea Jandarmeriei Române, funcție în care l-a arestat în două rânduri pe Nicolae Ceaușescu.

Barbu Pârâianu s-a născut în comuna Vladimir, din județul Gorj, ca fiu al moșierului Ioniță Pârâianu, unul dintre înaintașii săi fiind întemeietorul Mănăstirii Polovragi, unul dintre cele mai vechi și cunoscute lăcașuri de cult din Oltenia. S-a dedicat carierei militare și a absolvit Liceul Militar din Craiova, după care a îmbrăcat uniforma de sublocotenent de vânători. Pentru că s-a făcut remarcat ca un militar de perspectivă, a fost trimis să se specializeze la Școala Militară de la Linz, din Austria.

S-a întors în țară și a participat la luptele din Primul Război Mondial. A fost luat prizonier, dar a reușit să evadeze și să se alăture rețelei lui Vasile Chilian,

care a organizat trecerea peste linia frontului în Moldova a peste 2.000 de foști prizonieri români. Ei au dus și informații prețioase despre dispozitivul trupelor Puterilor Centrale, astfel încât au avut o mare importanță în organizarea contraofensivei de la Mărășești, din vara anului 1917.

Pentru că rămăsese să activeze în rețeaua lui Chilian, care se ocupa de recuperarea militarilor români căzuți prizonieri, Barbu Pârâianu a fost capturat din nou de către germani. A fost condamnat la moarte alături de alți șase camarazi. „Până la executarea sentinței a fost întemnițat în închisoarea din Focșani. Observând că celula alăturată, devenită liberă, ocupantul ei fiind executat, avea zăvoarele mai slabe, Pârâianu a cerut santinelei germane să fie trecut acolo. Vorba lui politicoasă, exprimată într-o germană ireproșabilă, l-a impresionat pe militarul german, care i-a satisfăcut dorința. În toiul nopții, căpitanul sfărâmă zăvoarele ușii și reuși să evadeze din închisoare, salvându-și viața. Pentru a nu fi prins, căpitanul s-a îmbrăcat în haine zdrențuite, trecând în mare taină din județ în județ, până a ajuns în nord-estul județului Gorj, în comuna Polovragi, unde străbunicul său, boierul Danciu Pârâianu, construise o mănăstire“, notează profesorul Vasile Bobocescu în lucrarea apărută în volumul *Personalități gorjene de-a lungul istoriei*. S-a ascuns la un fost coleg de școală, care nu fusese luat în armată din cauza unei infirmități. A stat ascuns în casa unui consătean timp de un an. Nemții puseseră un preț mare pe capul său, dar localnicii care aflaseră de prezența lui nu l-au trădat.

Barbu Pârâianu a reușit să treacă în secret în Moldova și să ajungă la unitatea din care făcuse parte. A luptat pentru eliberarea teritoriului românesc ocupat de trupele Puterilor Centrale și apoi la extinderea autorității României asupra provinciilor istorice. Pentru curajul de care a dat dovadă în luptă, dar și în celelalte situații dificile în care s-a aflat, a fost decorat cu cele mai înalte ordine și medalii ale vremii* și a fost avansat până la gradul de general, devenind unul dintre cadrele de comandă de bază ale armatei române. Barbu Pârâianu a fost numit prin decret de către regele Carol al II-lea inspector general al Jandarmeriei Române, funcție pe care a ocupat-o în perioada 1934-1937. A desfășurat acțiuni ample de combatere a mișcărilor radicale, cum erau cele comuniste sau regionale. Într-una din aceste acțiuni a reușit prinderea în două rânduri și arestarea militantului comunist Nicolae Ceaușescu, în vara anului 1934 și în anul 1935. Barbu Pârâianu a pus la cale acțiuni care au dat mari lovituri comuniștilor.

Nu și-a uitat locurile de baștină și a ajutat din fondurile sale construirea unui monument închinat eroilor din Primul Război Mondial, a unui cămin cultural, a unui post de jandarmi și a ajutat la renovarea bisericii din Andreești.

După venirea comuniștilor la putere, pentru că mulți dintre ei avuseseră de-a face cu el, generalul Pârâianu a fost arestat și întemnițat, alături de alți colegi din jandarmerie. A fost supus unui crud regim de teroare, care i-a agravat starea de sănătate și i-a grăbit sfârșitul.

La data de 6 iunie 2005, Inspectoratului de Jandarmi Județean Călărași i s-a atribuit, prin Ordin al Ministrului Administrației și Internelor, denumirea onorifică de „general de brigadă Barbu Pârâianu“.

---

*Pentru meritele sale deosebite, a primit următoarele decorații și distincții:
– Medialia Jubiliară „Carol I“, 1905;
– Medalia „Avântul țării“, 1913;
– Ordinul „Coroana României“ clasa a IV-a, 1922;
– Ordinul „Steaua României“ clasa a IV-a cu panglică de „Virtute Militară“;
– „Crucea Comemorativă“ în grad de Ofițer, 1924;
– Ordinul „Coroana României“ în gradul de Comandor, 1929;
– Semnul onorific „25 de ani de serviciu“, 1923.

Arhiva MEMORIA 100

Lansare nr. 21 - toamna 1997, la Muzeul Literaturii Române. Foto: Florin Eșanu

NICOLAE CONSTANTINESCU

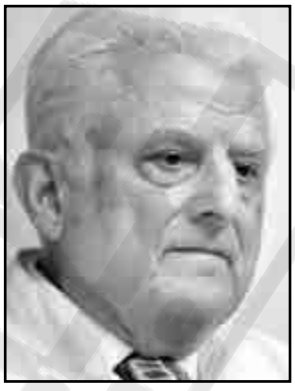

Mărturie despre luptele pentru dezrobirea Basarabiei

În noaptea de 26 spre 27 august 1991, la ora 24, eram în pat cu o carte în mână, când, la buletinul de știri de la radio, s-a anunțat:

„*Astăzi, 27 august, Parlamentul RSS Moldovenească va supune la vot declarația de independență a țării*."

Am sărit ca ars, fiindcă mi-am adus aminte că dosisem cu mare grijă și multă teamă un album cu fotografii făcute de tatăl meu în timpul campaniei din vara lui 1941 pentru dezrobirea Basarabiei. După fiecare etapă de deplasare a Spitalului 8 Campanie, pe care-l conducea tatăl meu și care făcea parte din structurile Corpului IV Armată, rămânea câte un cimitir militar, ușor de recunoscut, fiindcă pe cruci erau agățate căștile de metal ale ostașilor decedați.

Îi spun neveste-mii, care nu dormea nici ea:

„*Care independență? Când au fost Basarabenii independenți? Ei au făcut parte din trupul Moldovei, deci sunt Români. Românii au murit pentru independența lor. Am documente de la tata*."

Nevastă-mea n-are ce face și îmi replică:

„*Te dai mare aici! De ce nu te duci la Chișinău să le spui și să le arăți ceea ce îmi spui tu mie*?"

„*Da, foarte bine. Mă duc la Chișinău*".

Și așa, în crucea nopții, m-am sculat, am pregătit mașina de drum, am chemat doi prieteni de la o asociație de prietenie București-Chișinău, pe care i-am sculat din somn, și am pornit spre Chișinău, un fel de câine surd la vânătoare, fără nici un document de trecere, dar animat de o credință și o determinare extraordinare.

La graniță la Albița, la vama românească, colonelul de poliție se uita cam dintr-o parte la mine: „*Domnule, te văd om serios, cu părul alb. Cum vrei să treci dumneata în URSS, fără nici un fel de document*?"

Eu o țineam una și bună: „*Trebuie să fac o declarație solemnă în Parlamentul Basarabiei*".

În plină discuție în contradictoriu se apropie de noi un domn, ascultă ce discutăm și spune: „*Eu sunt deputat în Sovietul Suprem al RSS Moldovenești. Domnii vor merge cu mine*". Nu i-am reținut numele, fiindcă s-a urcat într-o

Col. (r) Dr. Mircea K. Constantinescu,medic șef al Spitalului 8 Campanie, în luptele pentru dezrobirea Basarabiei

„Ladă“ și dus a fost până să ne dezmeticim noi și să-i mulțumim. Am trecut de vama românească și cea sovietică și am ajuns la Chișinău, unde am căutat membrii ai Frontului Popular Creștin-Democrat, care m-au introdus în clădirea Parlamentului printr-o stratagemă.

Aici m-am prezentat la un consilier al lui Mircea Snegur, care m-a pus pe lista vorbitorilor după reprezentantul FSN Ion Solcanu. Mi s-a dat cuvântul și am spus:

„În acest moment solemn am venit să vă spun că Moldova este una singură de la Nistru la Carpați și ea face parte din trupul României“.

Vacarm de nedescris, greu potolit de președintele Adunării, Alexandru Moțanu.

Ulterior într-o discuție cu Ion Ungureanu, Ministrul Culturii, acesta mi-a replicat că basarabenii știu că au fost abandonați de românii care nu au ridicat nici un deget pentru a le veni în ajutor. I-am arătat pozele pe care le anexez și care demonstrează exact contrariul.

Deci tatăl meu a fost Comandantul Spitalului 8 Campanie, avându-i în echipă pe dr. Ion Iancu,

viitorul ilustru profesor de Anatomie de la Iași, care opera alături de el plăgile toraco-abdominale, pe dr. Osipov-Sinești, creator de școală în Paradontologia românească, care opera plăgile de la cap-gât, și încă trei chirurgi tineri, care operau membrele, printre care s-a aflat pentru o scurtă perioadă Ion Chiricuță, viitorul mare profesor de chirurgie oncologică, creatorul Institutului Oncologic din Cluj-Napoca. Tatăl meu purta brasardă neagră, fiindcă tocmai îi murise o soră de cancer de sân.

În structura spitalului era multă lume, inclusiv un preot de campanie.

Se muncea pe rupte, în condiții greu de descris, medicii fiind mulțumiți când găseau un local de școală sau o magazie pentru a le folosi ca săli de operații. Răniții, de cele mai multe ori, așteptau pe tărgi puse pe pământ, afară.

Condițiile improprii nu au tăiat elanul chirurgilor. Iată mantaua Slt. Răiciulescu după o explozie de brand, care i-a distrus splina, rinichiul stâng, coada pancreasului și unghiul splenic al colonului.

Dar lucrurile nu mergeau întotdeauna bine. Morții trebuiau îngropați, pe cruce era scris Numele Militarului, Gradul și Unitatea din care făcea parte, apoi Patria Recunoscătoare, se făcea o slujbă și se punea deasupra casca militară împreună cu o ghirlandă.

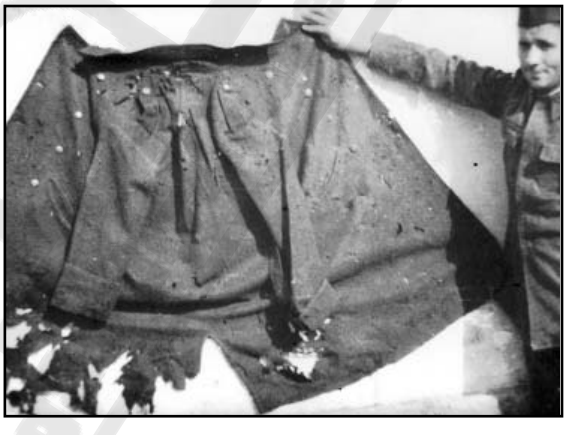

La cota 102 s-a ridicat în 1941 un Mausoleu, copie în mic a celui de la Mărășești, pe care era scris „Recunoștință Eroilor Neamului“.

Să se rețină că atât cimitirele ostașilor români, cât și Mausoleul au fost dinamitate și batjocorite de sovietici în 1944 la reîntoarcea frontului.

Operat de tatăl meu, iată-l pe rănit condus la avionul sanitar pentru îmbarcarea spre țară.

Mă duce gândul la cimitirul militar de lângă Hotelul Palace de la Sinaia, ridicat după Primul Război Mondial, unde sunt îngropați și au monumente români și francezi, alături de nemți și turci. Nimeni nu a avut vreodată ideea năucă și ticăloasă să distrugă monumentele nemților, care de fapt ne cotropiseră țara, așa cum au procedat sovieticii cu românii. Orice mort pe câmpul de luptă devine automat erou al țării lui și trebuie tratat ca atare!

Câmpuri de cruci cu căști,
peste oameni în floarea vârstei.

Motiv de reflexie și poate de acționare în consecință.

VASILE TUDOR, ILIE POPA

Comandorul aviator Ioan Dicescu, un basarabean care a luptat și la Cotul Donului

***Vasile Tudor**, istoric, fost pilot și arbitru sportiv aviatic, este un cercetător pasionat al istoriei aviației din România, tematică despre care a publicat numeroase articole și mai multe cărți.*

Comandorul aviator Ioan DICESCU[1], cunoscut și sub numele de Vania DICESCU, s-a născut în Chișinău la 21 aprilie 1910 (2 septembrie 1909 în Fișa matricolă penală anexată la lucrare).

După absolvirea liceului și obținerea diplomei de bacalaureat a optat pentru cariera militară și s-a înscris la Școala Militară de Aeronautică din București unde devine elev de la 1 septembrie 1930, caporal la 1 februarie 1931, sergent la 1 iunie 1931 și avansat la gradul de sublocotenent la 2 iulie 1932, după absolvirea școlii.

Este repartizat la Flotila Aviația de Gardă de la Cluj și de aici, la 1 mai 1933, este trimis la Școala de Pilotaj Tecuci până în septembrie 1933, apoi, din 21 iunie 1936 este detașat la Școala de Perfecționare Buzău și de aici, după ce obține gradul de locotenent, este trimis la Flotila 1 Vânătoare de la București. La 1 octombrie 1938 este repartizat la Escadrila 5 Vânătoare, cu care a luat parte la manevrele regale din toamna anului 1938, iar la 1 noiembrie același an este detașat la Flotila 2 Vânătoare.

În urma unui accident de avion, i se schimbă specialitatea la 15 noiembrie 1938, devenind pilot de legătură în cadrul aceleiași flotile și apoi este mutat la Blaj unde, la 15 februarie 1940, este numit comandantul Escadrilei 112 Legătură cu care merge pe Frontul de Est și participă la luptele pentru eliberarea Basarabiei începând cu 21 iunie 1941, iar în toamna aceluiași an, revine în țară.

Făcând parte din Flotila 2 Informații, pentru început, Escadrila 112 pe care o comanda continuă pregătirea de luptă pe terenul de la Blaj. Datorită faptului că unii

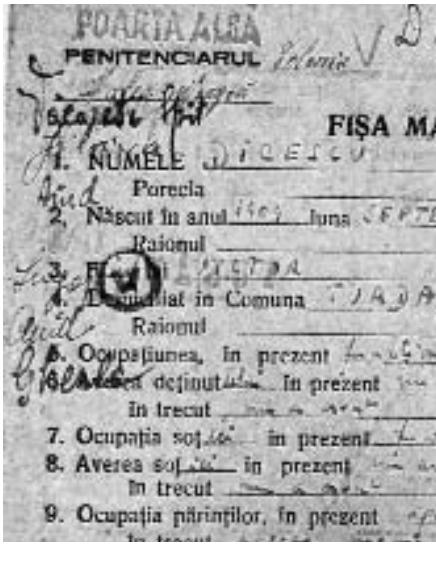
PENITENCIARUL
FIȘA M
1. NUMELE DICESCU
Porecla
2. Născut în anul luna
Raionul
Raionul
Ocupațiunea, în prezent
în trecut
7. Ocupația soț în prezent
8. Averea soț în prezent
în trecut
9. Ocupația părinților, în prezent

***Ilie Popa** este profesor universitar dr. ing. în electronică și calculatoare, președinte al Fundației Culturale Memoria-filiala Argeș, președintele seriilor de conferințe anuale „Experimentul Pitești“ care editează volumele cu același nume. Autor a peste 400 lucrări publicate în domeniile științei, tehnicii și culturii, invenții și inovații.*

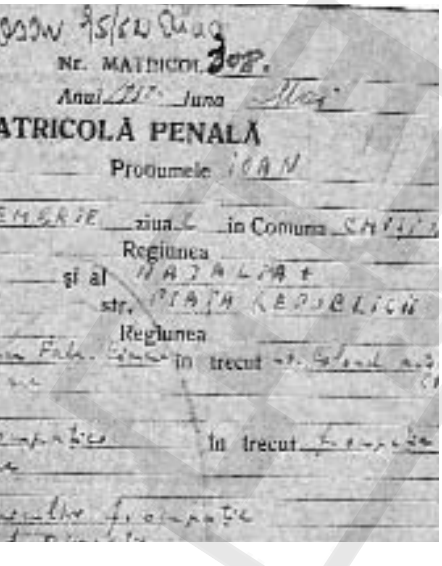
Nr. MATRICOL 308.
Anul ... Luna ...
ATRICOLĂ PENALĂ
Produmele IOAN
ziua ... în Comuna ...
Regiunea
și al ...
str. ...
Regiunea
în trecut ...
în trecut ...

dintre piloții Escadrilei 112 erau rezerviști, adică piloți de turism, escadrila a fost dotată numai cu avioane de tip Fleet, monomotoare cu două locuri, de putere mică și fără armament.

Comandantul Escadrilei 112, Ioan Dicescu, este avansat la gradul de căpitan la 6 iunie 1940[2].

La 7 iunie 1941, Escadrila 112 Legătură se deplasează la Bacău, pe terenul de la Gherăiești, la dispoziția Comandamentului Regiunii a II-a Aeriene, alimentează cele 10 avioane și apoi zboară la Brașov și Ziliștea. Nici nu se instalaseră bine în Moldova, că se și declanșează imediat o activitate deosebit de intensă, se execută multe zboruri cu aterizări pe diferite terenuri improvizate cu scopul de a-i antrena pe piloți în identificarea unor astfel de terenuri și îmbunătățirea îndemânării lor pentru aterizări și decolări. Execută zboruri cu diferiți pasageri din comandamentele terestre și aeronautice.

În dimineața zilei de 21 iunie 1941, piloții escadrilei transmit o serie de ordine secrete la mai multe unități operative, ordonându-se Armatei Române trecerea Prutului pentru lupta împotriva Uniunii Sovietice în vederea eliberării Basarabiei.

Pe toată durata campaniei de eliberare a Basarabiei, Escadrila 112 Legătură a adus comandamentului Armatei Române servicii foarte importante, asigurându-i legătura zilnică permanentă cu unitățile operative și trupele terestre, chiar și atunci când vremea nu era favorabilă. S-au realizat astfel un număr de 2741 ore de zbor. În cadrul acestor ore, în afara zborurilor de comandament, avioanele au transportat și corespondența și delegații, a făcut și zboruri de aprovizionări urgente cu materiale tehnice, echipamente și chiar hrana pentru personalul navigant. Însuși căpitanul Dicescu a realizat un mare număr de zboruri, rezervându-și misiunile cele mai grele și păstrându-și astfel ascendentul moral asupra celorlalți piloți pe care îi comanda și veghea.

Datorită calităților sale de bun pilot și comandant în acțiunile pentru eliberarea Basarabiei, căpitanul Ioan Dicescu a fost decorat cu Ordinul „Coroana României“ în grad de Cavaler.

A urmat apoi o perioadă mai lungă de 8 luni, când

Escadrila 112 Legătură a fost detașată pe lângă Armata a III-a Română, pentru aceleași misiuni pe malul Mării de Azov și în Transnistria, asigurând în același timp legăturile dintre unitățile de aviație subordonate acestei armate. Datorită calităților de bun organizator ale comandantului Dicescu, escadrila a avut în permanență avioane disponibile, legăturile făcându-se de fiecare dată fără pierderi umane și materiale.

În perioada următoare, 29 iulie – 20 noiembrie 1942, a continuat să rămână la dispoziția aceluiași comandament, executând misiuni grele și îmbărbătându-și permanent subalternii, el însuși fiind un exemplu de mare curaj.

Unele dintre cele mai însemnate contribuții aduse de căpitanul Ioan Dicescu și escadrila sa pe frontul antisovietic au fost misiunile de la Cotul Donului. Acolo, odată cu toamna lui 1942, ritmul ofensivei armatelor germane și române s-a încetinit. Se ajunsese la râul Don și rezistența trupelor sovietice la orașul Stalingrad (Volgogradul de astăzi) a fost de netrecut. Știind că iarna le va fi un puternic aliat, trupele sovietice au trecut la pregătiri intense în vederea contraofensivei, concentrând puternice unități militare și material de război dincolo de fluviul Volga.

Profitând de vremea nefavorabilă zborurilor aviatice, din zilele de 19 și 20 noiembrie, când nebulozitatea a fost de 10/10, iar plafonul de 50-100 m, nepermițând aviației române să se ridice de la sol, unitățile Armatei Roșii au început contraofensiva și au încercuit diviziile 5 și 6 ale Armatei Române și Armata a 6-a Germană condusă de generalul Von Paulus. Dar și atunci când vremea a fost imposibilă pentru zbor, după ruperea frontului, s-a ordonat efectuarea de zboruri în zona încercuită pentru a se cunoaște situația trupelor combatante. Se conta și pe faptul că acele zboruri aveau menirea de a constitui un exemplu și a întări moralul trupelor ce urmau să fie întâlnite în parcursul avioanelor. Primul avion care a decolat, un avion bimotor care, cu tot eroismul echipajului, din cauza vitezei mai mari și a înălțimii mici la care a zburat, nu a putut culege suficiente date, impunându-se folosirea avioanelor de legătură cu o viteză de zbor mai mică.

Deși multă vreme istoricii de aviație au crezut că zborul menționat mai sus a fost singurul zbor efectuat în zilele de 20 și 21 noiembrie, s-au găsit documente în care se precizează că tot atunci a mai zburat un avion Fieseller Fi-156 Storch din Escadrila 112 Legătură. El a fost pilotat de lt. av. (r) Balș Gheorghe care, pe itinerarul Morozovskaja-Bucovskaja și înapoi, cu generalul Ciupercă la bord, fost comandant al Armatei a 4-a Române, în rezervă atunci, dar prezent pe front, a încercat să execute o misiune asemănătore. În aceeași zi de 21 noiembrie, serg. av. Ion Damian împreună cu adj. stj. av. Bitu și serg. av. Adrian Rus, toți rezerviști din aceeași escadrilă, au zburat cu un alt avion Fi-156 de la Morozovskaja la Novocerkask și de acolo la Rostov, revenind în aceeași zi, după ce executaseră o misiune foarte grea cu 6 aterizări.

În 22 noiembrie 1942, condițiile meteo s-au dovedit a fi la fel de grele, toată ziua fiind acoperită de ceață și, cu toate acestea, s-a zburat la Morozovskaja,

pe un teren aflat departe de Stalingrad pe care se aflau Gr.6 și 8 Vt., avioane de recunoaștere ale Escadrilei 112 Legătură și o secție a aviației sanitare. Și în acest fel, în condiții grele și cu sacrificii, s-a reușit reluarea legăturilor cu trupele încercuite de armata sovietică la Cotul Donului.

Cum era normal, prima misiune din acea dimineață a fost de sondaj meteo, executată de un avion de fabricație românească, IAR-80, pe linia frontului până la Bucovskaja și înapoi. Datorită vizibilității reduse și plafonului de numai 50-100 m, pilotul nu a putut avea o vedere de ansamblu a frontului, deși se știa de înaintarea sovieticilor. Cu toate acestea, folosindu-se de cel mult patru avioane Fi-156 (nr. 16, 18, 21 și 23), în primele ore ale dimineții, srg. av. Al Săplăcan cu căpitan aviator Valentin Stănescu din Comandamentul Aero al Armatei a 3-a Române care își avea Punctul de Control chiar la Morozovskaja, au primit misiunea să ia legătura cu cei încercuiți. Avionul a decolat și a efectuat traseul Morozovskaja-Golovskij-Morozovskaja în trei ore. Folosind de câteva ori ceața pentru a se feri de tirurile coloanelor sovietice, cei doi aviatori au reușit să aterizeze la Punctul de Control al generalului Mihai Lascăr, comandantul Diviziei 5 care era încercuită. Acesta le-a încredințat misiunea de a transmite comandantului Armatei a 3-a rugămintea de a i se evacua răniții pe calea aerului, de a primi cât mai urgent posibil benzină pentru autotunuri și de a declanșa imediat un atac în forță, el și soldații săi încercând să reziste încă 2-3 zile. Deși avionul fusese lovit de mitralierele armatei sovietice, cei 2 aviatori s-au întors degrabă la Morozovskaja raportând comandantului Armatei a 3-a cele transmise de generalul Lascăr.

Între timp, mai decolase un alt avion Fi-156 pilotat de lt. av. rez. Balș Gheorghe și srg. av. rez. Nicolae Neagoe, care zburase într-o misiune de identificare a localităților atinse de trupele sovietice. Imediat după ce aceștia au raportat cele văzute, a decolat un alt avion de același tip, pilotat de adj. sj. av. Ozman I., însoțit de căpitan aviator Ioan Dicescu și srg. (r) Voiculescu cu aceeași misiune de identificare cât mai exactă a localităților ocupate de coloanele blindate sovietice. Același avion Fi-156 care abia sosise din misiune decolează din nou pilotat de lt. av. Gheorghe Balș, magistrat în viața civilă, originar din sudul Basarabiei, fiind însoțit de adj. sj. av. Ozman I. și un srg. av.(r), misiunea lor fiind aceea de a urmări în continuare înaintarea coloanelor sovietice. Ei au zburat chiar în apropierea coloanelor sovietice și avionul a fost lovit și doborât de artileria antiaeriană sovietică ajunsă la 2 km de orașul Surovkino, în apropiere de calea ferată Morozovskaja-Stalingrad. Balș și Ozman au fost omorâți, sergentul având doar răni ușoare. O altă asemenea misiune a fost executată și de srg. (r) Constantin Marinescu la bordul unui avion de același tip, care a survolat traseul Morozovskaja-Letcinsl-Arbananovskij-Morozovskaja.

Deoarece vremea a continuat să se înrăutățească, zborurile Escadrilei 112 au fost suspendate, dar, nu mult după orele 14.00 ale zilei de 22 noiembrie, Comandamentul Aero al Armatei a 3-a Române, fără să verifice o informație

apărută întâmplător, a anunțat că formația de care blindate a armatei sovietice a ajuns la marginea localității Morozovskaja. În această situație, se impunea evacuarea imediată a avioanelor valide și a materialelor de strictă necesitate, toate celelalte fiind distruse pentru a nu intra în mâinile inamicului. Decolarea avioanelor a creat multă panică. Avioanele Escadrilei 112 Legătură au părăsit imediat terenul de zbor, două dintre ele fiind deja în flăcări, iar un mare depozit din apropiere era aruncat în aer. În frunte cu căpitan aviator Ioan Dicescu, ei au decolat spre Tacinskaja aflată la distanța de o jumătate de oră de zbor. S-au mai evacuat cu avioanele și sergenții Neagoe, Nicula și Teodorescu, ultimul reușind să decoleze fără nici un fel de instalație de balizaj și efectuând un veritabil zbor de noapte cu un avion care nu avea această destinație. El a reușit totuși să aterizeze la Tacinskaja, spre bucuria tuturor.

În dimineața zilei de 23 noiembrie 1942, stabilindu-se că totul fusese o alarmă falsă, Flotila 112 Legătură a revenit pe terenul de la Morozovskaja. După aterizare și alimentare, avionul cu care sosise comandantul Dicescu a decolat, fiind pilotat de srg. av. Teodorescu și avându-l ca observator pe lt. av. (r) Mogâldea, cu direcția spre pozițiile inamice, itinerarul: Morozovskaja-Maucov-Morozovskaja, căutând să cunoască cât mai exact mișcările inamicului care înainta cu repeziciune. Între timp au mai plecat în misiuni asemănătoare srg. av. Neagoe, Necula și alții.

Impunându-se tot mai imperativ problema ajungerii la trupele încercuite, srg. av. Marinescu împreună cu căpitan av. Valentin Stănescu au decolat pe ruta Scobliev-Golovkij, sperând să descopere Divizia 1 Blindată, la dispoziția căreia urma să rămână până ce aceasta ar fi reușit să ajungă în sprijinul celorlalte divizii încercuite. Au aflat că aceasta fusese încercuită, iar la Golovkij nu l-au mai găsit pe generalul Lascăr, probabil fusese luat prizonier împreună cu întregul său Punct de Control. Au reușit, totuși, să se întoarcă cu avionul ciuruit de 9 gloanțe, tipul de avion Fi-156 având o viteză de zbor mult mai mică decât avioanele de luptă.

După ce un avion bimotor al Escadrilei 1 Recunoaștere nu s-a mai întors din misiune, comandantul Dicescu cu un avion Fi-156 a zburat mai mult de o jumătate de oră peste liniile inamice din zona Perelasoka, fără să descopere avionul dispărut, întorcându-se la bază cu avionul lovit de alte proiectile.

Îmbunătățindu-se condițiile meteorologice, din 24 noiembrie 1942 s-a reluat activitatea de zbor și la celelalte unități.

În ziua de 25 noiembrie, avioanele din Flotila 112 au continuat zborurile de observare în vederea asigurării zonei Morozovskaja-Tacinskaja-Oblivevesk. Primele zboruri au fost efectuate de srg. av. Tarta, Teodorescu și Neagoe, fiind însoțiți de lt. Negulescu și Sperie. I-au urmat srg. av. Săplac, Marinescu și Necula care, împreună cu lt. av. Mogaldea ca observator, au executat alte 6 misiuni.

În 26 noiembrie, în ciuda condițiilor meteo foarte grele, piloții Escadrilei 112 au efectuat încă 8 misiuni de recunoaștere.

După dezastrul de la Cotul Donului, Escadrila 112 Legătură, împreună cu comandantul ei, căpitanul av. Ioan Dicescu, a rămas pe front la dispoziția Armatei a 3-a, revenind în țară pentru refacere numai după 16 aprilie 1943. Odihna a fost scurtă deoarece, la 21 iunie 1943, lui Ioan Dicescu i s-a încredințat comanda Escadrilei 14 Observare cu care s-a deplasat la Turda pentru efectuarea zborurilor de noapte împreună cu personalul navigant al Flotilei 2 Informare. A dovedit un dezvoltat spirit de observare și metode de instruire, fiind citat de mai multe ori pe Corpul Aeronautic pentru succesele sale.

După actul de la 23 august 1944, la 6 septembrie a fost detașat la Corpul Aerian Român care a operat pe Frontul de Vest ca ofițer de legătură pe lângă Corpul Aerian al Armatei a 40-a Sovietică. Fiind vorbitor și de limba rusă, de la punctul de comandă al acestei mari unități a condus activitatea Aviației Române de luptă și a creat o atmosferă de încredere între cele 2 comandamente.

Revenit în țară după încheierea celui de-Al Doilea Război Mondial, a fost numit comandantul grupului de antrenament al Flotilei a 6-a Informații, dovedind că este un foarte bun instructor de zbor.

Totuși în scurt timp este epurat din armată, trecut în rezervă și devine funcționar la o fabrică din Turda unde era domiciliat. Sub pretextul că ar fi ascuns o armă de vânătoare, la 24 martie 1948 este arestat, anchetat și condamnat prin Sentința 2159/1948 de Tribunalul Militar București la 10 ani temniță grea pentru infracțiunea de complot în scop de răzvrătire. La descrierea pe scurt a faptei comise se precizează: „a făcut parte dintro organizație subversivă și a recrutat și membri". De fapt a fost acuzat că a constituit și a condus organizația „Rezistența spirituală" – grupul Turda[3] și că avea legături cu grupul de rezistență din Munții Apuseni condus de Nicolae Dabija.

Este încarcerat la 24 martie 1948 și își execută pedeapsa la colonia Valea Neagră, Peninsula (1952-1952, când se precizează că avea paralizie la picioare[4]), Văcărești Spital, Jilava, Aiud, Lugoj, din nou Aiud și Gherla.

În 1955, Tribunalul Militar București, prin Sentința 1168/17.XII.1955, îi reduce pedeapsa la 8 ani și este eliberat la 21 martie 1956.

---

[1] Datele biografice au fost sintetizate din fișa calificativă a lui Ioan Dicescu din arhiva UM 02405 din Pitești și din Fișa matricolă penală, http://5.2.132.65/Fise matricole penale – detinuti politici/D/D 02. Deac – Dinau/Dicescu Ioan/.

[2] Monitorul Oficial al României, Partea I, 1945-06-22, nr. 139, pag. 7.

[3] Octavian Roske (coordonator), *Mecanisme represive în România 1945-1989, dicționar biografic D-G*, Academia Română, Institutul Român Pentru Studiul Totalitarismului, București, 2003, pag. 50, 130.

[4] *Ibidem*, pag. 130.

MARIA SÂRBU

Jurnalul tatălui meu

Jurnalul tatălui meu ***(Editura ALAS, Călăraşi 2016), apărut sub îngrijirea Mariei Sârbu (fiica autorului decedat în 2008), este un document zguduitor privind pătimirile unui român de origine modestă (țăran) în timpul anilor de război, prizonierat în URSS, evadare din lagăr, revenire în patrie, rezistență la colectivizare, închisoare comunistă.***

Reproducem ca atare un fragment, fără intervenții redacționale, spre a-i păstra autenticitatea.

De când s-au instalat comuniștii la putere s-a dus o viață grea. Eram obligați să dăm cotele de carne de vacă și de porc, cereale, vin, rachiu la preț de nimic. Dubla de cereale ajungea la prețul de 2 lei, litrul de țuică la 1,5 lei, litrul de vin la 50 de bani. În anul 1950 a început colectivizarea. Odată cu ea au început îngrădirile și mai mult, mărind cotele și impozitele, pentru a face să intre în colectiv țăranii.

Cu toate îngrădirile, puțini erau cei care treceau în colectiv. Nemulțumiți de rezultatele slabe date de îngrădirea pe care o făceau țăranilor, au trecut la o altă metodă. Alegând țăranii care erau mai gospodari și căutându-le diferite învinuiri, le făceau dosare și îi arestau. În termen de câteva zile tribunalele comuniste îi condamnau. Erau trimiși să-și execute pedeapsa la canalul Dunăre-Marea Neagră numit și Canalul morții. Nici această metodă nu a dat rezultatul dorit de comuniști. Au trecut la formarea întovărășirilor. Prima întovărășire s-a format în comuna Crucea în anul 1953 și s-a numit Unirea, condusă de Gheorghe Miliță. În această întovărășire s-au trecut mai multe familii decât s-au trecut în colectiv până la acea dată. Au comasat pământul la un loc, muncindu-și fiecare bucata lui de pământ. Președintele avea obligația ca in fiecare primăvară și toamnă să le repartizeze locul acolo unde se însămânța grâu, porumb și altele.

După trei ani s-a mai format o întovărășire, Grivița Roșie, condusă de Vasile Buești eanu, apoi încă una, Steagul Roșu, condusă de Nicolae Oroveanu. În toată comuna au mai rămas 100 de familii care nu au vrut să intre în nicio întovărășire. Conducerea comunei nu a mai vrut să ne dea pământurile pe care le aveam ca proprietate, spunându-ne să intrăm în întovărășiri. Oamenii

au declarat că nu intră în nicio întovărășire pentru că nu au încredere în cei care conduc întovărășirile formate.

Aveau credința că la presiunea comuniștilor asupra lor, aceștia vor ceda. Dar noi facem un singur compromis: ori ne lipsim de pământ, ori facem întovărășirea noastră. Eram hotărâți să luptăm contra oricărei presiuni ce s-ar face asupra noastră. Ni s-a dat voie să ne facem întovărășirea noastră pe care am numit-o Spartacus și al cărei președinte am fost eu. După ce toți țăranii s-au trecut în câte o întovărășire, comuniștii au început să facă presiuni asupra președinților de întovărășire. Oamenii din întovărășirile Unirea, Grivița Roșie și Steagul Roșu s-au trecut în colectiv. Eu, Petre Sârbu – supranumit Spartacus –, președintele întovărășirii Spartacus am riscat orice și nu am vrut să fiu de acord cu intrarea în colectiv. S-au făcut presiuni timp de doi ani ca să fiu de acord să intru în colectiv. În 1959, în al treilea an, le-am spus comuniștilor în față că nu sunt de acord ca să intru în colectiv pentru că nu vreau ca din stăpân să fiu slugă și că colectivizarea nu se face pentru ca să fie țăranii fericiți, ci se face pentru ca în felul acesta, comuniștii să poată conduce țara fără opoziție. Am fost lăsat în pace timp de o lună și jumătate, până ce ei au putut să-mi însceneze o învinuire pentru ca să fiu arestat. Așa că în noaptea de 10-11 iulie, pe la miezul nopții, am fost arestat eu și încă opt țărani care erau mai hotărâți în opoziție.

În timp de o lună și jumătate am fost anchetați și condamnați. Am fost dus la Jilava. Am fost torturat „la rangă“ asta însemnând că ne legau mâinile și picioarele mai jos de genunchi, după care băgau o rangă de fier și o săltau în sus așezând-o cu capetele pe două mese: tot sângele îți venea în cap și erai lovit la tălpi. Această scenă nu ținea mult: circa un minut. Altă tortură era salteaua fermecată. Salteaua fermecată era într-o cameră întunecoasă. În ea se afla pe jos o saltea. Doi caralii – adică doi milițieni – te duceau de la spate în camera cu salteaua fermecată. Acolo te așteptau alți trei milițieni: doi dintre ei te așteptau unul de-o parte, celălalt de cealaltă parte și te prindeau de mâini și te trânteau cu burta pe saltea. Călăul care trebuia să-ți aplice loviturile la spate, privea în așteptarea momentului în care să fii lovit. Un milițian te ținea de-o mână, al doilea de cealaltă mână și al treilea, de la spate îți da jos pantalonii și chiloții ce-i aveai, apoi punea un cearceaf ud împăturat în mai multe și cei doi milițieni te țineau de picioare. Urma misiunea călăului în care îți da loviturile pe care erai condamnat să le primești. În felul acesta, cei care primeau aceste lovituri, majoritatea leșinau; de aceea salteaua era numită salteaua fermecată. Altă tortură era izolarea. Izolarea se făcea într-o peșteră de mărimea unui salonaș aflat sub pământ, fără nicio legătură cu lumina zilei; aveai un bec foarte slab și picura apă din tavan ceea ce făcea ca jos să fie apă până la 7-8 cm; era o singură tinetă, adică o putină pentru necesități; altceva, nimic. Dacă caraliul era un om rău, stingea și becul și stăteai în picioare, te mișcai pipăind prin întuneric până ce dădeai de tinetă și stăteai pe ea. Primeai ca mâncare dimineața, o dată în zi, 100 de grame de pâine și o cană de 250

grame cu apă caldă. Seara la orele 22 se suna stingerea. Milițianul aducea un pat de o persoană. În loc de saltea avea pe el o rogojină. Era adusă și o pătură și te culcai.

Dimineața, la cinci, deșteptarea! În celulă nu aveam voie să vorbim. Dacă vorbeam, vorbeam numai în șoaptă. Când mâncam, nu trebuia să atingem cu lingura de castron: pentru o ciocnire cu lingura de castron și un cuvânt spus cu voce tare, erai pedepsit cu trei zile la izolare, sau cu trei lovituri date la spate. Am stat șase luni la celulă în felul acesta. Am fost scos din secția 1, celula 1 și dus în camera 36. Această cameră era de mărimea unui salonaș cu trei paturi suprapuse. Eram circa 60 de persoane din care 12 eram țărani și puteam vorbi cu voce tare. După o lună de zile, a fost adus în această cameră și condamnatul Mihai Radu care făcea parte din același lot cu mine și care îmi era și naș. Spunându-le deținuților că el este dintr-un lot cu mine și că-mi este naș, toți deținuții i-au spus „nașule“. După două săptămâni, a mai fost adus un alt deținut din lot cu mine, pe nume Petre Buzea. Eram trei din același lot în camera 36. La câteva zile a fost adus în camera 36 un deținut ciung de mâna stângă, pe nume Florea Ion, din comuna Miloșești, județul Ialomița. Cum a intrat pe ușă și Nașul l-a văzut, acesta din urmă le-a spus deținuților să se ferească de el căci acela este turnător, că are misiunea să provoace discuții prin care să-i facă pe oameni a vorbi vorbe neplăcute comuniștilor, ca apoi să raporteze la ofițerii securiști ai închisorii. Deținuții l-au întrebat pe Nașul de unde știe. Nașul le-a spus că a fost cu el în cameră, că a îndeplinit o astfel de misiune, făcându-se chiar anchetă și pedepsindu-i pe cei găsiți vinovați cu 7 zile de izolare. Deținuții, știind cine este, s-au ferit de el și nu i-au dat atenție. Văzându-se izolat, nu se simțea bine. Eu, ca să fie bine, am căutat să vorbesc cu el, dar atent să nu spun nici un cuvânt neplăcut comuniștilor. Am început să-i spun că eu sunt țăran și că m-au închis fiindcă nu am vrut să intru în colectiv și că acum îmi pare rău. Florea Ion mi-a vorbit despre el că nu era în relații bune cu soția și că într-una din zile când a bătut-o, ea s-a dus la securistul din sectorul lor, a venit la fața locului și când la întrebat de ce a bătut-o, el l-a luat și pe el la bătaie. Securistul s-a retras, dar el a fost arestat și condamnat opt ani. Cu toate că eu vorbeam cu el în dorința de a-l face să-și uite de misiune, el era tot nemulțumit, se plimba prin cameră agitat, căutând să-i provoace pe intelectuali la diferite discuții neplăcute. L-am întrebat de ce este așa supărat și mi-a spus că este supărat pentru faptul că dacă va scăpa din pușcărie, nu va mai trăi cu soția sa, că nu-i cununat legitim cu ea și că l-a băgat în pușcărie. Ca să-l fac să mai treacă din supărare, i-am spus că am eu în sat o vecină căreia i-a murit bărbatul, tânără și frumoasă, pe nume Leana și când vom scăpa din pușcărie, să vină la mine în sat să-i fac cunoștință cu ea și să se însoare cu ea. Cele spuse de mine lui Florea Ion, l-au făcut să-i mai treacă îngrijorarea. Dar văzând că a trecut atâta timp și nu a putut culege nicio informație, a trecut la insulte grosolane, provocându-i pe intelectuali.

Reacția intelectualilor a fost să-i pună o pătură în cap și să-l bată. S-a făcut zgomot și au venit caralii. Făcându-se anchetă, l-au găsit vinovat pe Florea Ion și l-au pedepsit la șapte zile izolare. Din circa 50 de intelectuali care erau în camera 36, era și un fost comunist pe nume Ștefanovici. El spunea că fusese comunist în ilegalitate și că acum este la închisoare fiind învinuit de defăimarea Uniunii Sovietice. Primise trei ani de închisoare. Își da o deosebită importanță în fața intelectualilor din cameră spunând către ei că el a scris un roman ajutat de soție și aceasta îl va publica și se va face film după el. Intelectualii, văzând ce fel este el, au început să-l ia în derâdere, iscându-se ură între el și intelectuali. Ștefanovici, știind că Florea Ion are misiunea de a informa, după ce acesta s-a întors de la izolare, s-a înțeles cu el cum să se răzbune. L-a învățat cum să informeze securitatea: că aici este vârful reacțiunii, că vorbesc și fac planuri cum trebuie să-i pedepsească pe comuniști când vor veni ei la putere. Florea Ion, învățat de Ștefanovici, a cerut la pază să fie dus la ofițerii securiști. A fost dus și a declarat tot ce l-a învățat Ștefanovici.

Florea Ion fiind bun prieten cu mine, mi-a povestit cum l-a învățat Ștefanovici să vorbească securiștilor.

Am cerut să fiu dus la ofițerii de securitate, unde am declarat tot ce am fost învățat, spunându-mi: măi Petrică, tu știi cine sunt eu. Sunt omul securiștilor și pentru că fac acest serviciu, îmi vor da drumul din pușcărie peste puțin timp.

Ca urmare a celor declarate de Florea Ion s-a făcut anchetă. Florea Ion a fost luat din cameră, apoi și Ștefanovici și nu au mai apărut în cameră. După două zile l-au luat și pe șeful de cameră, pe nume Ene Ion, care a fost ținut în anchetă de dimineață până seara. Întors în cameră, a spus că a fost anchetat în legătură cu Florea Ion și cu Ștefanovici. Altceva n-a mai spus. În ziua următoare am fost luat eu, Petre Sîrbu. Am fost dus direct în camera de anchetă, unde erau patru securiști: un colonel, un căpitan și doi locotenenți. Luându-mă la anchetă din prima întrebare cu cuvinte foarte dure, nu am răspuns nimic. Au început să mă amenințe jumulindu-mi peri din nas, dându-mă cu capul pe pereți spunând că am pereți în cap. Văzând că nu vorbesc, colonelul a ordonat să mă ducă într-o celulă de unul singur și să mă lase acolo până o-i bate eu în ușă. Am fost dus într-o celulă de forma unui cupeu de trăsură, care nu avea nici un fel de legătură cu lumina zilei. Zi și noapte stăteam la lumina becului. Știam când este ziuă sau noapte după cum serveam masa și se da stingerea. În această celulă, deși eram singur, mă simțeam liniștit: nu mă mai supărau paznicii, aveam un pătuț, stăteam cum vream în el fiindcă paznicii primiseră ordin să nu vorbească cu mine. În ancheta care se făcea erau vinovați și paznicii care ar fi făcut favoruri deținuților.

Legătura dintre deținuți și paznici s-ar fi făcut prin mine, atunci când ieșeam din cameră și făceam șmotru, adică curățenie pe culoare – pentru care primeam un supliment de mâncare. Am stat trei zile după care a venit căpitanul

securist, a deschis ușa celulei, a intrat în celulă, s-a așezat pe pătuț și mi-a ordonat să stau alături de el. Întrebându-mă cum o duc, eu i-am spus că o duc bine, că nici un paznic nu vorbește cu mine; mi se dă mâncarea pe vizetă, iar după puțin timp vine și-mi ia castronul fără nicio vorbă. După mica discuție pe care am avut-o, m-a luat și m-a dus în camera de anchetă, unde mă aștepta colonelul și ceilalți doi locotenenți.

Căpitanul, adresându-se lor, spune că:

– P-ăsta poți să-l ții în celulă până i se termină pedeapsa că tot n-o să bată în ușă. Din contră, el se simte bine în această celulă.

După cele spuse de căpitan, au început să vorbească cu un ton omenesc, punându-mi întrebări în legătură cu cele declarate de Florea Ion și Ștefanovici. Le-am spus că toate sunt minciuni, deținuții știind că Florea Ion este de-al lor și toată tărășenia cu Ștefanovici.

Colonelul cu ceilalți securiști m-au ascultat și mi-au dat mai multe coli de scris, lăsându-mă singur în camera de anchetă, ca să pot să scriu. Stăteam de dimineață până seara și scriam și veneau cam la circa trei ore să vadă ce scrisesem. Nu le plăcea și mă puneau din nou să scriu.

Și iar nu le plăcea.

Le-am spus că nu mă pricep să scriu minciuni, că „dacă dumneavoastră vreți neapărat să condamnați pe cineva, atunci dați-mi în scris ce trebuie să declar și în felul acesta vă servesc".

Atunci m-a înjurat și mi-a spus: „Nu așa!" „Dar cum să mint eu și dumneavoastră. Veți intra pe firul acestor minciuni care vă vor duce la adevăr și atunci veți spune că sunt vinovat eu…" După ce am dat trei zile declarații în tot felul acesta, m-au lăsat câteva zile în pace, după care au început iar să mă cheme pentru a da declarație. Au început cu diferite favoruri: țigări – eu nu fumez; mi-au adus salam, pâine albă cu condiția să spun adevărul și să nu refuz mâncarea pe care mi-o dau paznicii cu condiția că, dacă nu pot s-o mănânc, s-o vărs în tinetă. Mă asiguraseră că eu, în această anchetă, sunt folosit ca martor, deci nu pot să fiu inculpat.

Dădeam declarație. Lor nu le plăcea. Îmi spuneau că ei au credința că eu nu vreau să spun adevărul și că ancheta aceasta nu se poate termina decât printr-o declarație a mea. Iar mie, dacă nu dau o declarație „dreaptă" îmi vor aduce soția și copiii la vorbitor și-mi vor da o cameră unde să stau cu ei mai multe ore și că asta o vor face înainte de a da declarația. Eu le-am spus că în nici un caz nu este posibil asta, căci soția și copiii se vor speria când vor vedea mașina securității la poarta lor, că vor crede că sunt arestați și ei. Gândind astfel, le-am spus că nu doresc să-mi aducă soția și copiii. Atunci ei mi-au spus că în toate declarațiile pe care le-am dat, eu am scris că deținuții nu au vorbit nimic, dar „noi știm că deținuții nu se pot lăuda că i-am băgat degeaba în pușcărie" și, deci, aceștia au vorbit ceva, iar ei, securiștii, vor să afle acel ceva. Am fost lăsat în pace câteva zile, timp în care m-am gândit cum să dau

declarația, căci trebuia să declar ceva trebuia să nu fie pedepsiți deținuții și să poată fi crezută și de securiști. Deținuții din cameră purtau discuții spunând că s-au înscenat dosare de condamnare a celor bănuiți că nu sunt de acord cu structura comunistă, la mulți ani de muncă silnică, să-i facă să le fie teamă spre a se mai pronunța. Mai spuneau că ei nu cred că aceste condamnări se vor executa în totalitate, că vor fi ținuți în pușcărie până când comuniștii își vor atinge scopurile dorite. Un al doilea motiv pentru care credeau că ei nu vor face aceste condamnări era acela că România era o țară civilizată, ea se găsea pe un continent civilizat, ceea ce va face ca, la un moment dat, să fie desființate pușcăriile. Mai discutau că război nu va fi, fiindcă cele două lagăre, capitalist sau comunist, sunt dotate cu cea mai periculoasă armă de distrugere în masă, ceea ce face ca în caz de un război să fie folosită și asta ar duce la dispariția tuturor, nu numai al unuia dintre ele. Capitaliștii și comuniștii sunt în mare încordare până ce popoarele se vor autoguverna după bunul lor plac. Atunci se va putea unifica și Germania, alegându-și guvernul dorit. Așa au fost discuțiile dintre deținuții camerei 36.

O declarație în acest sens am dat-o și eu. Citind-o, m-au înjurat spunându-mi că fiecare cuvânt l-am cântărit. Din această anchetă nu a fost pedepsit nici un deținut. A fost pedepsit sergentul Tudoran Gheorghe fiindcă a avut niște consăteni de-ai lui în secția în care el făcea de pază și, din când în când, le mai aducea vești de acasă. De așa ceva știa Florea Ion. Sergentul major a fost dat afară din serviciu și condamnat la doi ani închisoare. Acest Tudoran Gheorghe era unul dintre cei mai buni paznici. El era din Pogoanele, județul Ialomița. Am fost luat din camera 36 și dus pentru a fi interogat în luna septembrie 1960, unde am stat într-o celulă în forma unui cupeu de trăsură, singur, timp de două luni până ce am dat ultima declarație, după care mi-a adus pe un deținut pe nume Grigore Zamfir, din comuna Dor Mărunt din județul Ialomița, care era căsătorit în Ardeal. Când l-au arestat avea domiciliul în Ardeal. Am stat în celula aceasta până pe 10 ianuarie 1961, când am fost dus în aceeași cameră 36, dar nu am mai găsit nici un deținut dintre cei pe care îi lăsasem la plecarea mea. M-am întâlnit cu ei după șapte luni, când am fost dus la muncă în Balta Brăilei, la secția „grădină“. În iunie 1961 ne-au scos din închisoarea Jilava și într-o noapte ne-au îmbarcat la tren, fără să știm unde mergem. Am mers de dimineață până după-amiază, când am fost dați jos din vagon și băgați în dube. Ne-au dus în închisoarea din Galați, unde am stat o lună. Apoi ne-au luat cu mașinile – camion și ne-au dus în portul din Brăila unde am fost trecuți la Măcin, în Dobrogea. Am fost îmbarcați cu camioanele și transportați la Piatra, unde era sediul deținuților din Balta Brăilei. La Piatra am fost dați jos din mașină și am trecut Dunărea cu bacul în Balta Brăilei pentru secția lagărului numită „grădină“. Aici am stat până în anul 1964 luna aprilie, ziua 15, când am fost puși în libertate.

IACHIM PETRUȘCA (REP. MOLDOVA)

Tighina

Câteva date istorice despre orașul Tighina, despre Tiraspol și Transnistria, locuri dragi, ale chinurilor și dorurilor mele: pământ geto-dac, cetate, punct comercial pe malul drept al Nistrului, apare în documente scrise în 1408 în vremea voievodului Moldovei Alexandru cel Bun, apărate de Ștefan cel Mare și Petru Rareș.

În 1588 turcii cuceresc Tighina și o poreclesc (redenumesc) Bender (oraș fluvial). În 1812 este și ea cotropită de ruși. Revine la patria mamă în 1918. Este furată în urma Pactului germano-sovietic din 1939, în 1940. Revine la țară între 1941-1944.

Basarabia pământ românesc

La sfârșitul anilor 80 în URSS Moldovenească s-a petrecut un proces de democratizare națională în care s-au grupat majoritatea forțelor democratice anticomuniste – forța de bază era Frontul Popular, al românilor din Rep. Moldova comunistă. Ca locuitor al orașului Tighina în perioada 1979-2000, m-am aflat printre membrii de rezistență românești ai organizației din Tighina condusă de Ilie Ilașcu de la Tiraspol, care se opunea separării Transnistriei de Moldova.

Am pornit pe drumul acesta, cu credința că asta mi-a fost datoria. Altfel nu puteam face, prin faptul că am luptat, prin faptul că am fost acolo când istoria mi-a cerut să fiu prezent pe câmpurile de luptă, de a exista cu fruntea sus și de a nu-mi fi rușine să mă numesc român, pentru dreptul de a fi român la noi acasă. Apoi a început Mișcarea de Eliberare a Basarabiei de sub jugul comunist sovietic rusesc, mi-am riscat viața pentru a arăta că Rep. Moldova e pământ românesc. Nici un eveniment istoric nu are valoare numai pentru timpul când s-a întâmplat. În cazul de față al poporului român din Rep. Moldova Comunistă și Transnistria și Separatistă. O luptă pentru libertate și democrație, lupta anticomunistă pentru unirea Basarabiei cu patria mamă România, și pentru integrarea în hotarele istorice ale României. Considerându-ne români, am participat activ la luptele înarmate în timpul războiului moldo-rus. Pentru liber-

Tighina

tate și democrație, împotriva comuniștilor ruși din Transnistria Separatistă. Ca român și locuitor al orașului Tighina, nu mi-am trădat neamul, am stat în fața mișcării de eliberare națională luptând pentru libertate. La începutul lunii noiembrie 1990 formațiunile paramilitare separatiste provoacă primele incidente sângeroase atacând o unitate de poliție din Dubăsari; în aceeași perioadă în sudul Republicii noastre separatiștii găgăuzi organizează alegeri pentru legislativul „Republicii Găgăuze". Atunci un număr mare de voluntari moldoveni am încercat să împiedicăm această acțiune prin pichetarea centrelor de vot ilegale, dar în ajutorul separatiștilor găgăuzi au sosit trupe speciale din ministerul de interne sovietic și noi voluntarii am fost obligați să ne retragem într-o pădure. Acolo a venit și ministrul nostru domnul Mircea Druc și, după cuvântarea dânsului, noi ne-am împrăștiat fiecare la casele lui. Mult am suferit ca implicat în activitatea frontului popular, făcând parte și din grupul de patrioți din Tighina, condus de Ilie Ilașcu din Tiraspol. Am participat la toate evenimentele care au avut loc pe teritoriul Rep. Moldova, la diferite manifestări împotriva comuniștilor sovietici, și la cele 2 ediții ale Marii Adunări Naționale, când toată suflarea basarabeană a decis suveranitatea, apoi integrarea, fără de Moscova. Am luptat alături de ceilalți compatrioți pentru drapelul tricolor și limba noastră cea română, pentru alfabetul latin și pentru unirea țării mamă cu Moldova ca pământul strămoșilor mei să fie românesc. Și când s-au legat malurile Prutului prin poduri de flori, am decis că sunt dator să mă lupt cu cei care doreau să dezmembreze Rep. Moldova cu separatiștii găgăuzi și cu adepții veneticului Igor Smirnov din Transnistria.

O mărturie a suferințelor unui român din Rep. Moldova pentru cauza unității naționale

Autoritățile transnistrene au declarat teroarea împotriva mea și a familiei mele, eu devenind o victimă a sistemului criminal, comunist bine pus la punct în Rep. Moldova. Persecuțiile nu au întârziat din simplul motiv că am apărut într-o fotografie publicată de la a II-a Adunare Națională de pe 16.12.1990 în ziarul „Tineretul Moldovei" publicat pe 19.12.1990. Din acel moment viața mea și a familiei mele a devenit un adevărat calvar al terorii comuniștilor și ocupanților ruși din Transnistria. Așa au început să curgă necazurile. Pe data de 22 decembrie am fost așteptat lângă casă de 3 milițieni ruși înarmați care

mi-au zis să merg cu ei în fața vecinilor ce stăteau afară la o țigară; la care eu am zis că nu am pentru ce. Atunci unul din ei la lumina felinarului de stâlp, arătându-mi poza din ziar, m-a întrebat dacă acela eram eu, la care eu am răspuns „și dacă aș fi?“, primind o lovitură puternică cu un corp dur la tâmplă pierzându-mi cunoștința. Îmi revenisem la o groapă de gunoi cu capul spart plin de sânge, și cu umărul drept frânt. Când m-am ridicat se învârtea pământul, cu mare greu am ajuns acasă. De acasă am fost dus cu taxi la policlinica orașului Tighina unde mi s-a scris de medic un tratament de a sta la pat de boală 30 de zile, având de mine grijă soția mea fiind soră medicală. Rezultat 30 de zile la pat de boală și la evidență la policlinica orașului Tighina.

Pe data de 18.12.1991 am divorțat ca să îmi feresc soția și copilele de teroarea ce se profila. Războiul a pornit după ce la 2 martie 1992 transnistrenii ruși, deci cei din stânga Nistrului nostru, au atacat și ocupat postul de poliție Dubăsari. În acest război au murit 100 de soldați moldoveni și 3500 de persoane au fost rănite, mutilate. În 1992 din raionul Causeni au murit 55 de bărbați, 7 din orașul Causeni. Pe 19.06.1992 am participat la apărarea orașului Tighina în zona satului Hadjimus, raionul Causeni. Pistolul automat l-am primit de la primăria raionului Causeni. În satul Hadjimus am fost în subdiviziunea locotenentului Ursu Sergiu, însă când eram dus în orașul Tighina eram în subdiviziunea la locotenentul major de poliție Popa Mihail. Pe 01.08.1992 în timpul conflictului militar am fost rănit de o schijă de grenadă. Iar când s-a stins conflictul militar pe 08.08.1992 m-am întors în orașul Tighina, ca să merg acasă, însă, la intrare, se făcea un control de către gardienii ruși, și am fost recunoscut ca locuitor român al orașului Tighina, membru și activist al Frontului Popular, de către un gardian care muncea la uzina unde lucram și eu. Fiind arestat, am fost dus de 2 gardieni înarmați la un post de miliție în combinatul de mătăsuri unde o zi întreagă am fost cercetat, bătut, într-un final eliberat. Pe lângă războiul propriu-zis în plan militar, se desfășura un război politic economic financiar propagandistic (care se desfășoară și acum). Războiul a constituit partea cea mai vizibilă a unei politici criminale neostaliniste, dublat de teroarea împotriva populației băștinașe precum în anii 30. Sunt probe materiale din care rezultă că regimul autoproclamat la Tiraspol, regim comunist, m-a inclus în lista celor ce urmau să fie arestați (pomeniți mai înainte) sau nimiciți (așa cum s-a procedat în cazul lui A. Conovalov, A. Jivotkov, M. Carabelnicov și multor alți membri ai FPMT care au fost omorâți, dați dispăruți) sau au suferit grav doar pentru convingerile lor politice. A fost demonstrat și mai înainte că agenții regimului criminal de la Tiraspol nu sunt împiedicați, iar uneori chiar sunt asistați sau ajutați de către organele Poliției și Procuraturii Republicii Moldova Comuniste de-a efectua rețineri, arestări. Pe 06.07.1993 în drum spre casă de la muncă, am fost scos din autobuz sub pistol automat de gardieni ruși, pentru că vorbeam românește, dus la primăria orașului Tighina, unde am fost bătut în fața primăriei. Bătăile au continuat fiind târât în subsol, ținut în sânge vreo 5 ore după care am fost eliberat.

Ajungând acasă am stat la pat de boală o săptămână. Pe 28.11.1997 am fost din nou reținut împreună cu cel mai bun prieten al meu, Mandea Mihail, de către gardienii ruși la ieșire din oraș. Fiind cu mașina de la uzina unde munceam, cu prietenul meu, fiind cunoscuți ca activiști ai frontului popular condus de Ilie Ilașcu din Tiraspol, am fost duși într-un vagon, amenințați cu moartea, bătuți și, după aproximativ o oră, am fost eliberați, întorși înapoi în oraș. Amenințările nu au întârziat. Pe 2 decembrie 1997 am fost concediat de la uzina unde am muncit 18 ani, fără nici un motiv profesional, iar pe 9 decembrie 1997 prietenul meu a fost asasinat, ceea ce m-a făcut să cer cetățenia română și pe 15.06.1998 mi-a fost acordată. Pe 28.08.1998 m-am recăsătorit, bineînțeles cu fosta mea soție. Pe 5.05.1999 în drum spre casă la stația de autobuz m-am întâlnit cu vecinul Gheorghe Moraras. Între timp s-a oprit o mașină, din care au coborât 4 milițieni ruși înarmați, cerându-ne actele la control. Vecinul meu a prezentat actul de identitate al Rep. Moldova, astfel, i s-a spus că este liber și a plecat. Eu am zis că am uitat actele acasă, fiind aproape de casă am zis că merg să le aduc. Imediat am fost pus cu mâinile pe mașină, fiind percheziționat găsindu-mi actul de identitate eliberat de autoritățile române și legitimația care atestă faptul că am participat la războiul din Transnistria, motiv suficient pentru a fi agresat și forțat să urc în mașină și dus la un post de miliție unde au declarat la un ofițer că au prins un român. Înmânându-i actele găsite asupra mea, s-a uitat ofițerul la ele și le-a rupat zicându-le să fiu eliberat. Când am ieșit afară am fost forțat să intru în altă mașină, căzându-mi și încălțămintea de pe picioare, unde mi s-au pus cătușe, mi s-au legat ochii, fiind încarcerat, plimbat vreo două ore, am fost coborât din mașină, dus într-un subsol, numărând 12 trepte. Apoi am fost dus într-o cameră, unde am fost pus pe un lanț de piciorul drept la stâlpul de metal încarcerat, mi-au fost luate cătușele de pe mâini, mi-au fost dezlegați ochii. Am văzut în camera în care mă aflam un gardian înarmat cu pistol automat, la spate cu bulan de cauciuc, spațiu al groazei, pe perete fiind scris camera morții, iar pe podeaua de beton era un bărbat întins pe spate, cu o față neagră de vânătăi, umflată, cred că nici ochii nu mai putea să îi deschidă, hainele rupte, plin de sânge, avea o înfățișare groaznică. La scurt timp eu am fost bătut cu sălbăticie de gardianul înarmat, primind o lovitură puternică cu bocancul la ficat, am căzut pe podeaua de beton. După ce am fost bătut cu bulanul la tălpile picioarelor, lovindu-mă în continuare pe picioare și pe mâini, călcându-mă pe gât cu bocancul, îmi sucea o mână apoi alta și tot

Tiraspol

țipa că mi le smulge ca la mulți alți români. A țipat să mă ridic, timp în care m-a și lovit puternic cu pumnul în față, primind și o lovitură cu patul pistolului automat la cap. Mi-am pierdut cunoștința, când mi-am revenit eram tot ud, cred că am fost stropit, văzând o căldare aruncată. Am fost târât și ridicat pe fund lângă stâlp, punându-mi un lanț la gât. Nu puteam nici să mă ridic nici să mă întind, priveam la bărbatul întins pe podea nu departe de mine. Am vorbit în șoaptă la el și a țipat gardianul care ne urmărea pe gemulețul de la ușă după care a venit la mine, mi-a pus pistolul automat la cap amenințându-mă că mă va împușca dacă voi mai scoate un cuvânt, venind de la el un rău miros de votcă. Toată noaptea eu am tot privit la acel bărbat, așteptam să facă vreun gest sau altceva, nimic. Doar răsufla adânc de durere din când în când. Dimineață, gardianul care ne-a urmărit a intrat, a venit la mine luându-mi lanțul de la gât, am rămas cu lanțul la picior, având picioarele umflate și încercând să mă ridic nu mă ascultau picioarele. Totuși m-am târât în patru labe la robinetul defectat la peretele cu un mic canal pe unde se scurgea apă în continuu. Tot odată și de la robinetul defect de la care am băut apă apoi în canal am făcut nevoile. După ce la robinet mi-am udat o parte din cămașă și din nou în patru labe am ajuns lângă acel bărbat, i-am scurs apă de pe cămașă pe față el deschizând un pic gura cu o mică reacție la față. În alte camere și datorită canalului se auzeau mari țipete de suferință. Mult nu a durat că a și apărut și la noi (călăul) un gardian cu scândură și ciocan care a mers la acel bărbat întins pe podeaua de beton, la care i-a pus scândura pe piept, a început să bată cu ciocanul în scândură. Eu în timp ce priveam mă gândeam ce mă așteaptă și pe mine. Au venit doi gardieni înarmați, unul dintre ei care a venit la mine lovindu-mă cu bocancul a întrebat ce facem cu românul acesta. Colegul lui i-a și răspuns, îl vom împușca. Călăul zicându-le voi luați-l pe acesta și duceți-l, luându-l de picioare târându-l auzindu-se capul ca o găleată pe cele 12 trepte în urma lor. Ieșind și călăul cu ciocanul și scândura, imediat întorcându-se doar cu o pereche de cătușe care mi-au fost puse mie la mâini zicându-mi să merg lângă stâlp, am mers în patru labe. Când am ajuns lângă stâlp mi-a zis, acum ridică-te cu un țipăt sălbatic, văzând că eu nu mă pot ridica, m-a ajutat vârându-mi mâinile încătușate în lanțul de la stâlp. După ce mi-a rupt cămașa de pe mine zicând că nu vei mai avea nevoie de ea, ai fost și rănit, noi niciodată nu uităm și nu iertăm dușmanii, eu aflându-mă cu fața la stâlp, am simțit un miros de tutun, după ce a aprins o țigară cu flacăra brichetei trecea pe spatele mele, apoi m-a sucit cu fața zicându-mi astăzi vei fi anchetat, mâine vei fi împușcat alături de alți români din banda lui Ilașco. Lovindu-mă cu pumnii și cu bocancii, ca urmare a acestui tratament la care am fost supus nu m-au mai ținut picioarele, am atârnat, după ce a tăiat funia cu lațul m-am prăbușit pe podeaua de beton unde am zăcut până seara când a venit gardianul și mi-a pus lațul la gât din nou.

Având în mână un cuțit, pe care mi l-a pus între ochi pe frunte amenințându-mă că îmi va scoate ochii și îmi va tăia mâinile de viu, meriți ca membru al

grupului Ilașco, coborând lama spre ochi, apoi mi-a dat cu lama cuțitului și pe mâna stângă, dar fiind strigat a plecat. Am fost deținut în condiții inumane și degradante timp de 60 de zile de coșmar, ținut sub izolare pe podeaua de beton, îmi era aruncată pâine mucegăită și uscată care de fiecare dată era înconjurată de o mulțime de șobolani cu care mai și împărțeam. Ca regulă odată pe săptămână în condiții de tortură și intimidări am fost anchetat și bătut cu sălbăticie ca dușman român și de trei ori scos cu ochii legați, cu cătușe cu lanț la lanțul de la picioare, pentru a fi executat fără proces și fără dreptul de apărare, în numele Republicii Moldovenești Nistrene, ca dușman român vinovat de cele întâmplate în Republica Moldova și Transnistria ca membru al grupului Ilașco.

După 60 de zile de coșmar, fiind grav bolnav, plin de rapăn și păduchi, m-am ales cu o eczemă de stres pe pielea capului în cătușe și cu ochii legați, cu lanțuri la picioare fiind scos din închisoare, urcat într-o mașină mare, lovit cu pumnii, cu picioarele, adus în stare de inconștiență, desfigurat cu fața plină de sânge cu dinții dezbătuți și o măsea ruptă, aruncat pe o stradă la marginea orașului Tighina, cu mare greu am ajuns acasă unde mi-am găsit soția în vârstă de 37 de ani, albită, și fetițele înspăimântate și șocate de atâtea amenințări. Pe 9.07.1999 eram niște oase, urinam sânge fiind grav bolnav, m-am prezentat la policlinica orașului Tighina, unde mi s-a scris un tratament în urma căruia am fost îngrijit de soția mea ca soră medicală și mă prezentam la doctor la policlinică unde stăteam la evidență. Datorită bunului Dumnezeu, și soției mele care atât de mult a suferit din partea mea, mi-am revenit. Nu în ultimul rând îi mulțumesc bunului Dumnezeu pentru soția mea, Iulia, și fetele noastre, Elena și Veronica, care au suferit și au îndurat atât de mult, timp de peste 20 de ani din cauza torturilor psihice și fizice la care au fost supuse prin acțiunile și patimile mele și cărora totuși le este foarte greu faptul că au ales să rămână în toată această perioadă neagră aproape de mine. Mulți dintre noi au suferit adevărate traume fizice și psihice care ne urmăresc și astăzi și care ne umbresc în continuare prezentul făcând încă din noi niște victime ale regimului comunist de la Chișinău și Tiraspol și susținători ai revoluției din România ca membri ai grupului Ilașcu. O parte semnificativă dintre compatrioții mei au fost înjunghiați, aruncați în Nistru, puși la zid, omorâți, dați dispăruți sau au avut de suferit grav ei și familiile lor doar pentru că convingerile lor politice nu corespundeau sistemului comunist rusesc, eu participând activ la toate evenimentele petrecute pe teritoriul Republicii Moldova pentru căderea sistemului comunist, în cadrul grupului Ilașcu, în perioada 1992, când am participat la luptele pentru menținerea independenței teritoriale a Moldovei. Pentru convingerile mele politice am fost inclus pe lista celor care urmau să fie arestați de autoritățile transnistrene, alături de Ilie Ilașcu, Andrei Ivanțoc, Alexandru Lesco, Petru Godiac, Tudor Petru Popa, fiind prinși și închiși de către autoritățile transnistrene sub acuzația de „uneltire împotriva Republicii Transnistria prin acte de terorism“.

PAUL LEIBOVICI (ISRAEL)

CETATEA

Am ajuns la Cetate într-o după-amiază de iarnă. Frigul îmi intra în mădulare, mă străpungea ca niște cuțite ascuțite. Acum eram după chinurile anchetelor. Soarta mea fusese pecetluită. Eram condamnat la 12 ani de închisoare. Îmi făceam socoteala că voi ieși din ,,Cetate'' la 45 de ani. La drept vorbind, nu știam unde mă găsesc.

De închisoarea cu numele „Cetate'' nu mai auzisem până atunci. Gardienii care m-au urcat în camion pronunțaseră scurt „La Cetate". Peste ochi mi-au pus vestiții „ochelari de tablă" cu care mă obișnuisem din timpul anchetelor. E drept că mâinile și picioarele îmi erau libere. Călăii erau siguri că oricum nu eram în stare să fug sau să ridic un pai. Mă istoviseră bătăile, suferințele timp de câteva săptămâni. Îmi pipăiam corpul și mă speriam. Eram numai piele și os. Pomeții obrajilor îmi erau ascuțiți, iar în jurul ochilor aveam cearcăne negre, din pricina loviturilor și nesomnului. Mi-am făcut descrierea anatomică într-o după-amiază, când se așternuse o liniște cumplită în celulă. Ședeam în fund și-mi pipăiam fiecare parte din corp. Asta era una din preocupările mele de când am fost adus la „Cetate". Aș fi putut scrie o carte de anatomie. Eu și anatomia!! În celulă nu cunoșteam pe nimeni. Figuri triste, mult mai mature decât în realitate. Când s-au recomandat, am aflat că de fapt eram înconjurat de intelectuali. Numai „foști" cu grade militare, care aveau cândva secretare, ba chiar și „șefi de cabinet". Mă rog, nobilimea în retragere forțată. Nu toți erau vorbăreți ca domnul colonel, care și-a impus punctul de vedere. Numele lui nu l-am auzit să fie pronunțat, dar gradul era termenul de onoare al său. Altul, Grigore, era avocat și-și trăgea fără încetare mânecile zdrenței de jachetă în dungi, de parcă ar fi fost manșetele cămășii albe de sub roba neagră pe care o purtase cândva la barou. Un al treilea fusese profesor la un liceu, Domnul Săndulache, membru al Partidului Țărănesc.

Marea atracție a celulei eram eu „Jidanul". Omul periculos pentru noua societate, trădătorul care voia să fugă la „imperialiști".

Fiecare avea de îndeplinit „funcția" stabilită de cei mai vechi în meseria de,,pușcăriaș''. Unul cu hârdăul, altul cu apa din bidon, apoi se lua cuvântul în ordinea stabilită de colonel, care își impusese punctul de vedere.

Adormeam, în primele zile de „celulă'', înaintea tuturor colegilor. În viața mea n-am avut atâtea vise ca atunci. Uneori le povesteam celor din jur, care mă porecliseră „scriitorul".

Într-o zi au adus în celula noastră un nou condamnat. Patul era liber, dar îi lipsea pătura. Omul intră târșindu-și picioarele umflate, grele și vinete. Ne-a privit și apoi și-a pronunțat numele. S-a așezat pe patul de sus, adică pe locul liber.Tăcea. Seara, când se stingea lumina, cobora și se îndrepta cu fața spre perete. După ce murmura pentru sine o întreagă cuvântare, își făcea cruce, spunea „Doamne-ajută" și se cocoța cu greutate în pat.

A doua zi a început „descusutul". Colonelul era mare meșter în ale întrebărilor. Se pricepea omul să facă anchete. Învățase, probabil, de pe vremea când el însuși fusese anchetat. Sau de când el era anchetatorul.

Noul venit în celula noastră fusese adus de la o altă închisoare, unde ispășise o parte din condamnare.

– De ce? îl întrebă colonelul după ce aflarăm cu toții că se numea Ionescu.

Cât l-a sucit, cât l-a scotocit colonelul, nici că putea scoate de la Ionescu motivul transferării la „Cetate". Ori nici el singur nu știa, ori era mai bine să tacă.

În zorii zilei, cobora din patul său, lua din bidon apă și-și clătea mâinile și fața. Apoi începea din nou să murmure. Colonelul, care dormea pe patul de jos, se enerva pe Ionescu findcă acesta îl deranja cu coborâtul înainte de vreme.

– Aici în celulă e ordine, domnule Ionescu. Fiecare are o misiune.

Avocatul, observând gesturile lui Ionescu, după ce îi analiză comportarea îi replică colonelului:

– Nu vezi că Ionescu e om în vârstă? Respectă-i anii și credința!

Așa am aflat cu toți că noul venit avea în jur de 60 de ani și că era preot.

– Dumneata te numești Ionescu și ești preot... nu-i așa?

Nu știu de ce, dar voiam ca noul coleg de celulă să precizeze încă o dată numele și profesia.

Avocatul ne chemă pe toți în jurul său și, după ce a fost sigur că lângă ușă nu se află gardianul, ne spuse:

– Cred că e nimerit ca dumnealui – arătând către preot – să țină slujba în fiecare zi. Propunerea a fost primită, numai colonelul aruncă o privire străpungătoare spre mine, „jidanul".

Întunericul din celulă și frigul care ne cuprindea mă împinse către pat și de cum mă înveleam simțeam o moliciune. Priveam către preotul Ionescu care acum ținea slujba seara cu vocea plină. Înainte de a adormi, l-am întrebat:

– Din ce loc sunteți, părinte?

Omul mă privi, făcu un gest cu mâna, pe care de-abia o putea mișca, și apoi mormăi ceva pe neînțelese.

Privindu-l îndelung am avut o halucinație sau... nici eu nu știu cum să o denumesc.

M-am văzut în casa mea, care era vis-à-vis de Biserica „Sfântul Nicolae“... Orașul de la un capăt la altul era acoperit cu un covor de zăpadă, care la apariția primelor raze de soare sclipea de parcă ar fi fost aruncate pe întreaga suprafață milioane de steluțe. Grădina mare era la un pas de casa părintească. În zorii zilei, după ce cărăruile, locul de joacă al copiilor, micul lac și băncile erau acoperite cu zăpada căzută în timpul nopții, ba chiar și ramurile copacilor, mi se părea că am în față o întindere de basm. De la balconul camerei mele priveam îndelungat spre această întindere spumoasă. Doar câte un cârd de ciori din când în când dădeau târcoale grădinii. Se așezau pe câte o ramură și scuturau din căpșoarele lor, iar privirea isteață a celor doi ochi ca niște tăciuni aprinși se luau la întrecere cu luminițele revărsate peste covorul alb imaculat.

Peste drum, prin desișul copacilor, se putea vedea clar „Biserica „Sfântul Nicolae“ cu cele patru turnuri acoperite cu tablă zincată. O cruce mare străjuia pe turn, deasupra fațadei.

Turnurile care se terminau în formă de unghiuri niciodată nu rămâneau acoperite cu zăpadă.

Când, la ore fixe, clopotul suna scoțând sunete plăcute, ciorile își luau zborul făcând rotocoale în jurul bisericii. În liniștea dimineții ecoul sunetelor se înălța ca valurile apelor, unduind în atmosferă. Apoi se auzeau clinchetele ceasului însoțite de apariția a doi îngerași care își făceau turul cu pași mici în jurul cadranului argintiu, până ce se ascundeau de văzul trecătorilor.

Părintele Ionescu ieșea pe portița din fața bisericii, își arunca privirea spre piațeta încă nebătătorită de trecători, iar apoi scotea din cingătoarea de piele cheia cu care deschidea ușile de fier de la intrare.

Celor care treceau pe lângă biserică, privirea le era atrasă de strălucirea micilor steluțe care pâlpâiau în liniște. La ora aceea crucile de gheață aduse în cinstea zilei de „Sfântul Nicolae“, împlineau decorul iernii. Doream ca nimeni, absolut nimeni să nu distrugă această imagine pastorală.

Trecătorii, la ora aceea matinală, cu toate că erau grăbiți să ajungă la vreme fiecare la slujba lui, și-au încetinit pașii aruncând privirea ba spre crucile de gheață, ba în jur, și mai apoi își făceau cruce plecând capul.

Preotul, cum stătea în pragul ușii de la intrarea în biserică, ridica din când în când mâna cu care ținea o cruce aurită și binecuvânta pe fiecare în parte.

Automobilul care-l ducea pe secretarul de partid, după ce trecu de biserică, opri brusc. Șoferul făcu un semn cu mâna celui care stătea tolănit pe scaunul din dreapta.

– Aveți dreptate, tovarășe...

Șoferul se urcă la volan și, fără a da o privire fugitivă, dădu în revers izbindu-se de marginea trotuarului, ba chiar urcând cu roata pe bordură.

– Auleu! Auleu!

Se auzi vocea unei femei care stătea lipită de rădăcina unui arbore înalt ale cărui ramuri greoaie stăteau aplecate ca în semn de închinăciune.

Tovarășul secretar de partid, căruia șoferul îi deschise cu greutate portiera

mașinii, coborî sprijinindu-se de mâna șoferului.

– Ce-i cu crucile astea în mijlocul orașului?

Apoi își aruncă privirea spre biserică și intenționă să se îndrepte spre ușa de fier de la intrare.

– E ferecată, tovarășe secretar!

În acel moment femeia scoase un geamăt. De sub mantia cu poalele lungi se prelungeau, peste ghetele pline de zăpadă albă, șiroaie de sânge „Auleu! Mi-ați fi rupt piciorul!“

Privirea lui Bujor, secretarul de partid, era tot timpul îndreptată ba spre biserică, ba spre cele trei cruci care dominau centrul.

– Ce facem cu femeia? rosti sub mustață șoferul, care îi întinse o mână de ajutor.

Bujor trânti portiera mașinii.

– La partid!

Nici nu apucă să intre pe ușa biroului, când dădu ordin secretarei „cu Gâlea“, e urgent!

În dimineața aceea, de Sfântul Nicolae, crucile au fost după puțină vreme ridicate și aruncate pe malul Bistriței.

Părintele Ionescu, după o anchetă aspră și necruțătoare, a fost îndepărtat din slujbă.

Judecat sau nu... acum de-abia își trăgea sufletul.

Preotul Ionescu se scula tot în zorii zilei, trăgea peste el pătura cu care în timpul nopții își învelea trupul slab și obosit.

Din una în alta, am aflat că ambii suntem fiii aceluiași oraș moldovenesc.

– Ei dacă tot suntem concetățeni, ia spune-mi ce te aduce pe aici, că ești prea tinerel.

Din colțul camerei, colonelul ni se adresă:

– Ăsta e jidan... ni l-a băgat pe gât...

Când am fost scoși „la plimbare“ mergeam în urma preotului. Afară lumina era puternică și îi puteam vedea înfățișarea. Sub tălpile de lemn zăpada scârțâia la fiecare pas.

Din când în când se auzea glasul amenințător al santinelei: „Care scoate o vorbă primește 25 la C...“. Apoi am fost duși în celulă. Nu trecu multă vreme și se auzi o bufnitură. Preotul se prăvălise pe podea.

Colonelul bătu în ușa de fier strigând: „A murit Sființa Sa“.

După ce a fost scos, le-am povestit:... Ei, dacă nu se încăpățâna preotul ca de „Sfântul Nicolae“ să pună „Crucea de gheață“... ca în toți anii, în fața bisericii... și pe deasupra să tragă clopotele când tocmai Bujor-secretarul de Partid trecea cu mașina spre...

Biografia unui torționar: Nicolae Moromete

Nicolae Moromete a fost unul dintre cei mai sălbatici și violenți comandanți de penitenciar ai regimului comunist, intrat în memoria deținuților politici sub numele de Maromet – bestia cu chip de om de la Jilava, Văcărești, Caransebeș, Galați și Chilia Veche.

Nicolae Moromete s-a născut pe 13 mai 1912, într-o familie de țărani săraci, în comuna Valea Ungureni – Pitești. A făcut cinci clase primare și s-a angajat ca măturător, apoi om de serviciu la Primăria București, unde va lucra până in anul 1941, când a fost mobilizat și trimis pe frontul de est.

În 1945 a intrat în Partidul Comunist, iar din 1947 a fost încadrat în diferite poziții în Ministerul Afacerilor Interne (MAI) – prim gardian, comandat gardă, comandat de penitenciar la Jilava, Caransebeș, Galați, Formațiunea Chilia Veche și locțiitor de comandant pentru pază și regim la Văcărești, ultimul grad fiind cel de locotenent colonel în MAI. Numirea lui Moromete în funcția de comandant de gardă, cu delegație de director interimar de penitenciar la Jilava survine în anul 1949, atunci când regimul carceral devine unul dintre cele mai severe. Transformarea închisorii într-un iad a fost trasată de către Partidul Comunist, după cum însuși Moromete susține într-un memoriu din 1955. Lui Moromete i s-a cerut să aplice o disciplină nemaiîntâlnită, întrebuințând orice metode în numele luptei de clasă, fiind amenințat că în caz contrar va fi închis la rându-i.

În toată perioada cât a lucrat în Direcția Generală a Penitenciarelor și Lagărelor de Muncă, Moromete s-a remarcat prin comportament violent și limbaj abject la adresa deținuților și a subalternilor. Torționarul nu numai că ordona bătaia deținuților, dar și participa direct la ea. Un fost deținut politic trecut prin închisoarea Jilava povestește cum, în anul 1950, toți deținuții politici, în urma evadării a doi iugoslavi din închisoare, au fost scoși în curte și obligați să treacă dezbrăcați printr-un tunel de gardieni înarmați cu bâte, în frunte cu Moromete.

Torționarul a utilizat mai multe metode criminale: bătaia deținuților până la epuizare sau eliminare, privarea de alimente (mâncarea era aruncată ostenta-

tiv la porci), de medicamente și îngrijire medicală, impunerea unui regim de muncă extrem de sever și fixarea unor norme de muncă imposibil de îndeplinit, utilizarea la munci grele a deținuților bolnavi sau în vârstă etc.

În perioada Galați (1952-1954), Moromete a continuat politica lui de exterminare a deținuților politici prin supunerea la munci istovitoare ori reducerea porțiilor de mâncare. Toate aceste lucruri au fost sesizate Procuraturii Galați printr-o scrisoare anonimă, iar în urma anchetei s-a constatat că regimul de detenție și de muncă era insuportabil, fapt ce făcea ca rata mortalității să fie extrem de ridicată, zilnic decedând 3-5 deținuți. O bună parte din mâncarea deținuților era dată la porci, porțiile de hrană erau tăiate pentru vini imaginare, iar mâncarea era oricum proastă și inconsistentă. Deținuții munceau, mâncau și dormeau în frig, umezeală și mizerie. Cei bolnavi erau practic lăsați să moară pentru că nu primeau medicamente și îngrijire medicală. Deși ancheta a relevat abateri grave săvârșite sub comanda lui Moromete și a propus trecerea lui în rezervă, până la urmă acesta a fost caracterizat după cum urmează: „În concluzie, este un tovarăș cinstit, în care se poate avea încredere“. Ca urmare, a fost numit comandant al Formațiunii Chilia Veche unde șirul crimelor și abuzurilor a continuat. Și aici s-a făcut o anchetă, care a constatat că Moromete a aplicat sistematic pedepse corporale tuturor deținuților.

La Chilia Veche erau aduși din toată țara deținuți în vârstă (70 sau 80 de ani), cu infirmități fizice (fără o mână, cu proteze la picior), bolnavi. O comisie de medici a constatat ca o bună parte din deținuți erau inapți de muncă și totuși au fost folosiți la recoltatul stufului, cu norme ridicate și rații de mâncare scăzute. Din cauza condițiilor de muncă și a tratamentului brutal la care erau supuși, unii dintre deținuți au preferat să se sinucidă prin spânzurare, înghițirea de obiecte contondente sau înecare. Ancheta a constatat că și la această colonie de muncă s-a înregistrat un număr mare de decese, între octombrie 1958 și ianuarie 1959.

În cele din urmă, Moromete a fost trecut în rezervă, în 1959, cu drept de asigurare socială, dar fără să fi fost judecat pentru crimele și tratamentele inumane prin care au trecut mii de deținuți la Jilava, Văcărești, Caransebeș, Galați, Chilia Veche. După trecerea în rezervă a fost plasator la un cinematograf din București.

(Sursa: Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc)

Maromet

Pentru a stăpâni, conduce și teroriza poporul, comuniștii s-au servit de elemente de cea mai joasă speță, de drojdia și scursura acestui neam. Un exemplu elocvent este Maromet, care a ajuns în timpul comunismului comandantul celei mai sălbatice închisori, Jilava, cunoscut ulterior printre cei mai sângeroși

torționari comuniști. Înainte, fusese om de serviciu la primăria Sectorului Negru București – pe atunci, capitala fiind împărțită pe sectoare, în culori – galben era centrul, iar pentru celelalte sectoare fiind verde, roșu, albastru și negru.

Într-o zi când Maromet trecea să își vadă robii, sub priviri îi căzu o maximă scrisă pe peretele unei celule:

„Cine știe să moară nu va fi niciodată rob“. (Seneca)

Înfuriat peste măsură, Maromet le-a strigat celor din camera respectivă:

– Care p… mă-tii ești Seneca, mă?! Ieși afară!!! Liniște.

– N-auzi, mă?! Ieși, mă, afară!!! Aceeași liniște mormântală. Spumegând de mânie, Maromet se adresă unuia dintre însoțitorii săi:

– To… to… tovarășe mi… mi… milițian, mergi la Grefă și adu-mi tabelul camerei! Îl învăț eu minte pe Seneca!!![1]

Milițianul îi aduse tabelul și Maromet îl citi cu insistență de câteva ori, dar Seneca – nicăieri. Pentru că între timp se instalase o atmosferă de groază care nu prevestea nimic bun, un student îi spuse:

– Domnule comandant, Seneca a plecat de dimineață și probabil că se va întoarce după-masă.

După ce îl înjură și pe student, luminat, Maromet i se adresă din nou milițianului:

– Mergi în poartă și când o veni Seneca de la Tribunal, să mi-l aduci mie! I-arăt eu lui Seneca, Dumnezeii mă-sii!

După mai bine de jumătate de secol care a trecut de atunci, mă întreb dacă milițianul l-o fi așteptând și acum pe Seneca, în poarta închisorii.

Dascălul nostru Maromet

N-AVEA CATEDRĂ, nici ținută de belfer, cu cravată și costum nemțesc uzat, „dascălul“ nostru, Maromet.

Avea, în schimb, o pușcărie la îndemână – cea mai mare din țară: Jilava – și-n mână, în loc de catalog și condei, o coadă de sapă căreia cei ce făcuseră cunoștință cu ea îi spuneau argumentul științific sau știința omenirii; și nu degeaba, căci… Perchezițiile și pedepsele, în universul carceral al Jilavei, se făceau din te miri ce motive: un ac de os înfipt – ca să fie ascuns – în cine știe ce rever de zeghe (cusutul fiind interzis în Jilava), un blacheu de gheată ascuțit pe cine știe ce piatră furată din curte cu ocazia unui mers la grefă, eventuale tăblițe de săpun pe care se putea scrie chiar cu unghia, sau cărți de joc făcute din așchii subțiri de lemn, smulse din priciurile suprapuse (se juca chiar și poker, pe mâncare sau pe haine, nu însă pe organe sau membre, ca în URSS).

„Dar ce nu poate inventa mintea banditului care era întotdeauna cu o oră înaintea gardianului?“ se gândea comandantul Jilavei, Maromet. Avea gradul de maior și se cam împiedica la vorbă când era emoționat de ceea ce spunea. Faptul însă nu-l stânjenea deloc. Mai ales când voia să bage mințile-n capul celor ce păcătuiseră împotriva stăpânirii. Că doar avea la îndemână coada de

sapă pe care o mânuia cu destoinicia cultivatorului de ogoare nedesțelenite. Și la orice percheziție sau vizită de rutină pe care o făcea în celulele suprapopulate ale Jilavei, instrumentul era nedezlipit de el.

Și într-o zi percheziția de rutină se făcu într-o celulă în care era întemnițat Jumanca, fostul lider al Partidului Socialist din România, arestat și condamnat pentru deviaționism. De îndată ce Maromet intră în încăpere, Jumanca făcu greșeala să-i sară drept în față, de pe priciul de sus. Era mai mult dezbrăcat, din pricina căldurii, și sudoarea, ce-i curgea pe piept șiroaie, dădea ocol unui smoc de păr negru și des.

Maromet, surprins de apariția lui intempestivă, întinse mâna spre el și-l apucă de smocul de păr de pe piept.

– Ju-ju-jumanca! începu el să se bâlbâie. Ce-ce-ce-ce-i cu tine aici?

– Asta mă întreb și eu, dom'le maior! îi răspunse Jumanca, cu-n glas reținut.

– Da-da-da'de ce sărișI în fața mea?

– Pentru că nu-i drept să fiu aici! Cine a adus și a făcut Socialismul în România? Nu eu? Și vru să mai adauge: și tovarășii… Dar nu apucă să-și termine întrebarea, pentru că Maromet, când auzi de socialism, îl și trase de smocul de păr, afară din cameră.

Percheziția începută fu deodată încheiată și paznicii care-l însoțiseră pe Maromet dispărură și ei odată cu Jumanca.

După ce ușa fu zăvorâtă în urma lor, în cameră se așternu o tăcere stupefiată. Unde l-o fi ducând pe Jumanca și ce avea să se întâmple cu el?

Un puști, care scrijelise o gaură prin obloanele care astupau ferestrele celulei și se uita prin ea, descoperi că Jumanca apăruse în curtea Jilavei, drept în fața ferestrei lor, în mijlocul unei cete de gardieni cu ciomege în mâini.

– I-acolo! I-acolo! striga puștiul încercând să vadă cât mai mult.

Afară, Maromet discuta aprins cu Jumanca. Gaura făcută de puști fu îndată lărgită cu eforturile tuturor, până când oblonul zbură din făgașul lui. Cei din cameră se buluciră să vadă ce se mai întâmpla cu Jumanca. Cum se așteptau numai la lucruri rele, nu-și mai puteau stăvili curiozitatea.

Și avură ce vedea și auzi. Discuția dintre Jumanca și Maromet luase proporții de sfadă cu teme foarte încâlcite, din care se auzeau: socialismul, știința, comunismul, evoluția și revoluția.

Ceea ce susținea Jumanca era teoria că socialismul țintea sau viza evoluția. Maromet zicea că: „Nu-nu-nu e-e-e-evoluția a-a-aduce schi-schimbări, ci re-re-revoluția!“ și ba revoluția, ba evoluția, ținând-o fiecare pe a lui, la un moment dat Maromet fu auzit urlând:

– Re-re-re-vo-vo-vo-lu-lu-luția, Ju-ju-jumanca!

Dar Jumanca o ținea într-una cu evoluția.

Atunci, Maromet, scos din sărite, făcu un semn gealaților care-l însoțeau. Și o ploaie de ciomege începu să cadă pe capul și pe trupul gol al bietului

Jumanca.

– Daaa, domnule comandant! începu să strige acesta, de sub ciomege. Aveți dreptate! Totul se rezolvă prin revoluție!

Îi dădea de o mie de ori dreptate lui Maromet, în speranța că acesta va opri odată bătaia. Iar Maromet, la auzul miraculoasei „dreptăți" pe care i-o dădea, în sfârșit, Jumanca, făcu un semn și ciomegele caraliilor încetară să mai plouă asupra acestuia. Și cu ciomagul lui, ridicat, dar fără să lovească, Maromet se apropie atunci de Jumanca și-i spuse:

– Nu-nu-nu, Ju-ju-ju-manca! Nu-nu-nu eu am dre-drep-ta-te! Știiița ooo-me-me-me-niii-riii, ea aaa ve-ve-venit să-să-să ne-ne-ne de-de-de-ie drep-drep-ta-ta-te!

Și ciomagul ridicat în sus rămase, pentru multă vreme, în mintea celor ce-l văzuseră, ca singurul argument științific în stare să convingă omenirea că to-to-to-tul se-se-se re-re-rezolvă prin re-re-re-vooo-luție.

DASCĂLUL MAROMET își îndeplinea cu vârf și îndesat misiunea vârând cu parul în bandiți, dușmani ai poporului, marile adevăruri științifice marxist-leniniste. Și reușea în general, iar când se întâmpla să nu reușească prin argumentul științifico-contondent, recurgea la polonicul cu arpacaș.

Stând atunci cu un picior pe marginea ciubărului cu fiertura fierbinte de arpacaș – hrana de bază a deținuților – și cu mâna pe polonicul înfipt în el, striga:

– Băbă bandiților! ăăăăsta cococonduduce lululumea!

Și-l scotea din hârdău, ridicându-l și agitându-l ca să-l vadă toată mulțimea de bandiți pe care-o avea sub ciomag.

Și, printre oftaturi, nu erau puțini cei care-i dădeau dreptate… Un singur lucru însă nu-i era clar nici lui: de ce oare, stăpânirea, adică Partidul, își mai bătea capul cu bandiții ca să-i îndrume pe calea cea bună, irosind atâta arpacaș pe ei, când ar fi putut să-i termine deodată, trecându-i pe lumea cealaltă, prin Valea Piersicilor.[2]

„Totuși, o fi știind Partidul ce face!", se gândea el. „Altfel cum aș mai fi ajuns eu, Maromet, maior și comandant, dacă n-ar fi fost el să-mi pună gradele pe umeri?"

Gânduri și gânduri cu care Maromet, dascălul nostru din acele vremi, era în stare de orice înfăptuire. Și nimic nu-i mai putea sta în cale, decât tot Partidul.

---

[1] Remus Radina, *Testament din morgă* (despre Maromet): „Te speria numai cu privirea. Era bâlbâit și nu știa sa lege nici o propoziție." (p. 48)

[2] În acest loc de la Jilava se făceau execuțiile.

Arhiva MEMORIA 100

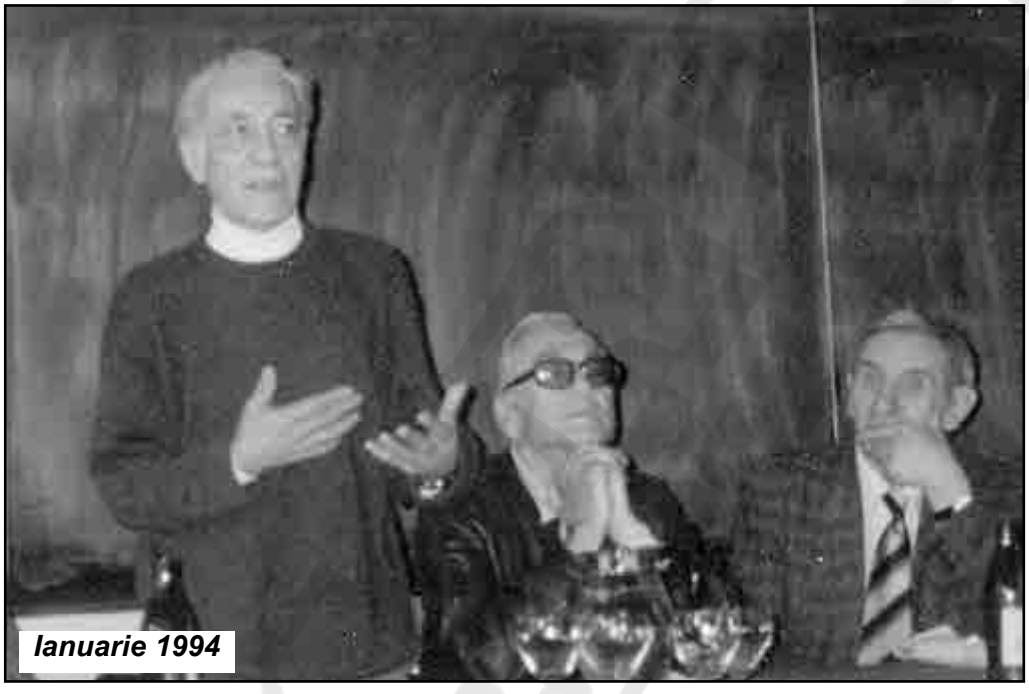

Ianuarie 1994

Iunie 1992

CORNELIU CONSTANTINESCU (ELVEȚIA)

Fenomenul Pitești, reeducarea prin tortură

Cândva mi-a căzut în mână romanul lui George Orwell, **1984**. L-am citit pe nerăsuflate, nenumărate aspecte ale societății descrise în acest roman potrivindu-se perfect cu cele din România din perioada stalinistă, perioadă pe care o cunoscusem atât de bine pe propria mea piele. În acest roman, Winston Smith, personajul principal, este arestat și torturat în mod îngrozitor. După un timp, O'Brien, cel care conduce tortura lui Winston, îi explică acestuia că scopul torturii este de a-l reeduca, pentru a putea fi reintegrat în societate. Printre altele el trebuia să ajungă să accepte toate afirmațiile partidului, chiar dacă acestea contraziceau formal logica și se schimbau de-a-lungul timpului, și să ajungă să-l iubească în mod sincer pe Big Brother, care corespundea în carte lui Stalin. Într-o scenă de groază din roman, Winston este dus în camera de tortură 101. Acolo se găsește o colivie cu doi guzgani foarte mari, iar O'Brien îi explică lui Winston că guzganii sunt foarte flămânzi și așteaptă să fie hrăniți. „Voi pune această cușcă pe capul tău, continuă O'Brien, și voi deschide ușa cuștii. În acel moment guzganii se vor repezi peste capul tău, unul îți va mânca, probabil, o bucată din obraz, după care, prin gaura făcută, îți va mânca limba. Cel de-al doilea îți va mânca, probabil, ochii.“ O'Brien trece la fapte, îi montează cușca pe cap și pune degetul pe clapa care deschide ușa cuștii. Winston trăiește clipe de groază, urlă și în final strigă: „pune cușca pe capul iubitei mele Julia“. O'Brien interpretează reacția lui ca o dovadă că, trădându-și iubita, a mai făcut un pas înainte în cadrul programului de reeducare și îi scoate cușca cu guzgani de pe cap. Când am citit

reacția lui O'Brien mi-am dat seama că imaginația lui George Orwell n-a fost suficient de bogată, ca să intuiască reeducarea de tip Pitești. Acolo Eugen Țurcanu, el însuși un deținut politic, dar pus de Securitate să facă reeducarea celorlalți deținuți, ar fi reacționat astfel: „bine, ar fi spus el, atunci pune tu cușca pe capul Juliei și fă tu cu ea ce am făcut eu cu tine.“ Asta corespundea principiului că deținuții trebuie să fie nu numai torturați, ci și transformați în torționari. La noi, așa suna formula, nu vor apărea martiri, ci numai criminali. Dar nu numai la Orwell imaginația a fost insuficientă raportată la grozăvia fenomenului Pitești. De-a lungul secolelor oamenii și-au imaginat tot felul de scene de groază, care se petrec în iad, unde dracii torturează oamenii care le-au căzut în mâini. Dar absolut nimănui nu i-a trecut prin minte scene ca în reeducarea de la Pitești, în care diavolii îi obligau pe torturați să se tortureze între ei, în timp ce ei se tăvălesc de râs asistând la spectacolul pe care l-au organizat. Îngrozitor în reeducările de tip Pitești era și faptul că tortura dura 24 de ore pe zi, ea continua și noaptea, și era efectuată chiar de colegii de detenție.

Gh. Derevencu, Banu și fiica sa, Corina Bach (Germania) - București, iunie 1991

LĂCRĂMIOARA STOENESCU

Mutilat la douăzeci și trei ani

Titi Dumitru Dumitrescu-Ceaușu

În anii 30, la marginea orașului Oltenița, pe malul râului Argeș, sub podul care ducea spre Giurgiu, se afla o fabrică de tăbăcărie, opincărie și furnituri militare, dar și alte articole din piele, ca opinci și cojoace, care constituiau portul tradițional al oamenilor acelor locuri, iar proprietarul său era Constantin Dumitrescu-Ceaușu. După război, când s-a renunțat la îmbrăcămintea tradițională până și la sate, multe meserii au dispărut, dar atunci, în anii 30, fabrica era înfloritoare și aducea venituri frumușele. Soții Dumitrescu, oameni gospodari și bine înstăriți, aveau o familie numeroasă, compusă din cinci fete și trei băieți. Cel mai mic dintre aceștia, prâslea, cum este numit, s-a născut la 3 aprilie 1936 și a fost răsfățat de părinți, dar, mai ales, de surorile care, mai apoi, l-au ajutat o viață întreagă.

În 1948, ca urmare a naționalizării mijloacelor de producție, Constantin Dumitrescu-Ceaușu a fost declarat de comuniști „fabricant“ și a asistat la închiderea și confiscarea propriei fabrici. Când în mai 1946, Constantin Titel Petrescu și susținătorii săi au constituit *Partidul Social-Democrat Independent* (PSDI), al cărui președinte a fost, Constantin Dumitrescu s-a înscris și el să activeze în acest partid. Când comuniștii au scos în afara legii și au desființat PSDI, arestându-i pe membrii acestuia, Dumitrescu-Ceaușu a fost arestat și el, sub motiv că avusese o activitate anticomunistă și manifestări, numite „dușmănoase“. De aceea a fost condamnat la treizeci și șase de luni privare de libertate și trimis la Canal,

într-o colonie de muncă departe de familie. Între timp, fiul său, Titi Dumitru Dumitrescu-Ceaușu, a absolvit școala primară și cursurile liceului din Oltenița.

Încorporare-Reîncorporare

În luna iunie a anului 1957, la vârsta de douăzeci și unu de ani, fiind încorporabil, Titi Dumitru Dumitrescu-Ceaușu a fost convocat pentru satisfacerea stagiului militar. Conform dosarului său, care îi consemna „*originea nesănătoasă",* el era nedemn să fie recrutat în unitățile militare ale MFA sau MAI și de aceea a fost repartizat la DGSM, la Detașamentul „*de muncă forțată",* aproape silnică, în localitatea Histria, unde se făceau săpături arheologice.

Într-un interviu acordat ziarului *Adevărul* nr. 5790 din 27.02.2009[1], Dumitrescu-Ceaușu Titi Dumitru declara următoarele: „În perioada aceea, chiar mi-a plăcut, deși munceam din greu. Erau niște oameni extraordinari acolo, profesori de istorie, arheologi, care m-au făcut să prind dragoste de arheologie." Tânărului de numai douăzeci și unu de ani i se părea palpitantă acea muncă și, păstrând proporțiile, se credea și el arheolog, un nou Heinrich Schliemann, care descoperise în 1870 ruinele anticei Troia.

În acele zile, când trăia istoria la cote înalte, munca nu i se mai părea grea, fiecare centimetru de pământ săpat putând să-i dea satisfacția unei descoperiri măreațe a vreunei amfore sau statui a unei zeități de dinainte de Hristos, când Histria fusese o cetate grecească. Păcat, însă, că perioada săpăturilor arheologice a durat puțin și munca pe șantier s-a terminat după două luni. La sfârșitul lui august al aceluiași an, el a fost lăsat la vatră, din cauza unui accident de muncă, în urma prăvălirii unei stânci care i-a fracturat o mână.

După lăsarea la vatră, tânărul Dumitrescu s-a bucurat de oarecare libertate, pentru ca, în anul următor, pe 3 iunie 1958, să fie convocat din nou la „muncă forțată" în cadrul Detașamentului „Stejarul", la lucrările de construcție a Hidrocentralei de la Bicaz. Locul de muncă era în interiorul tunelului de aducțiune a apei, care avea o lungime de 4,5 kilometri. Ziarul *Adevărul,* din 25 februarie 2009, consemna că „Barajul de greutate Bicaz are înălțimea deasupra solului de 127 m, o lungime a coronamentului de 435 m și o lățime maximă la bază de 119 m, iar volumul total de beton și beton armat folosit a fost de 162.500 mc. Lacul de acumulare se extinde pe o lungime de 35-40 kilometri și are o lățime maximă de 2 kilometri la Hangu și ocupă o suprafață de 33 kilometri pătrați".[2]

La construirea acestui baraj enorm a participat un număr important de ostași constructori din Detașamentului „*Stejarul",* unitate ce a fost înființată prin Decretul Nr. 2 din 14 ianuarie 1950. Ei proveneau din așa-zisul „*surplus de contingent"* al Armatei Române, ce urma să asigure prestarea de muncă la executarea lucrărilor de construcții de interes general. *„Soldații"* nu aveau dreptul să poarte arme, fiind declarați fii de „dușmani ai poporului" sau

„dușmani de clasă“. În schimbul acestora, ei erau „înarmați“ cu lopeți, cazmale, târnăcoape și roabe și încorporați în „Detașamentele de muncă“ sau de „exterminare“, cum le-a numit un ziarist în reportajul său. Aceste detașamente îi vizau cu preponderență pe cei pe care regimul dorea să-i pedepsească pentru „*originea lor nesănătoasă.“* La acest șantier au muncit sute de mii de oameni, iar printre ei erau și copiii chiaburilor, moșierilor, industriașilor, marilor sau chiar ai micilor burghezi ori ai celor care erau considerați anticomuniști, deoarece fuseseră membri ai fostelor partide politice sau lucraseră în aparatul administrativ, într-un cuvânt, erau copiii elitelor ce trebuiau distruse atât ele, cât și vlăstarele lor.

La Bicaz lucrau și deținuții politic, despre care am aflat din interviul luat prințului Mihai Sturdza, publicat în cartea mea *De pe băncile școlii în închisorile comuniste*, Editura Curtea Veche Publishing, 2010 și reeditată în ediția a II-a la aceeași editură în 2014[3]. El a fost condamnat în 1952 pentru „omisiune de denunț, odată cu grupul anticomunist „Pătratul Roșu“, condus de Marioana Cantacuzino, deși nu făcuse parte din lot. După ce fusese anchetat la Rahova și trimis la Jilava împreună cu tot lotul, timp de trei luni, apoi, la Ghencea pentru alte trei și din nou la Jilava, a ajuns la Bicaz, la muncă forțată.

În anii 1952-53 cât a lucrat în lagăr, Mihai Surdza a povestit că acolo se aflaseră 1000-1500 de detinuți. Lagărul era mic, dar printre deținuți se aflau și delincvenți de drept comun, pungași obișnuiți, care locuiau în alte barăci. Acolo, se lucra ziua și noaptea și, până să-l trimită la închisoarea de la Onești, el a fost repartizat la cariera de piatră, la pușcarea cu dinamită a stâncilor. În Detașamentul de la Bicaz, până la finele anului 1959, lucrările barajului nu se terminaseră încă. Acolo, erau și o mie două sute de ostași constructori, care lucrau la punctele de lucru Tunel intrare și baraj.

Dumitru Dumitrescu-Ceaușu amintește că alți patru sute de ostași DGSM au muncit la construirea Fabricii de ciment pentru alimentarea cu acest produs a șantierului de la Detașamentul „Stejarul“. Locul de muncă al său a fost în interiorul tunelului de aducțiune a apei. Acest canal avea o lungime de 4,5 kilometri. În interviul acordat aceluiași ziar *Adevărul* din 26 februarie 2009, el declara: *„Teoretic, eram militar, dar nu am făcut niciun minut de instrucție și nu am depus jurământul. Nici uniformele noastre nu erau ca ale armatei obișnuite, kaki, ci erau gri. După ce fusesem la Rahova și Jilava, Gherla plantoane noaptea, după câte douăsprezece ore de muncă. Eram cazați în niște barăci friguroase, iarna trebuia să furăm lemne ca să ne încălzim. Mâncarea era proastă și aveam noroc că mai primeam niște bani pe șantier, că puteam să o îmbunătățim un pic“.*

Fostul ostaș constructor își amintește aceleași imagini și întâmplări ca și ceilalți tineri care și-au satisfăcut stagiul militar „la muncă forțată“, considerând și el că „surplusul de contingent“ era doar o găselniță a Securității de a-i pedepsi aspru pe fiii „dușmanilor poporului“.

„M*unca forțată“* a DGSM a fost o formă de exploatare în masă, după

metodele comuniste, a tinerilor fii ai *„dușmanilor poporului“.* Tinerii, stigmatizați și discriminați din cauza originii lor sociale, își satisfăceau stagiul militar alături de deținuții politic ce se aflau pe același șantier, singura diferență dintre ei constând în aceea că soldații nu erau păziți de gardieni, dar erau persecutați și exploatați ca și ei în acele *„detașamente de exterminare în masă“.*

Accidentul

În articolul *„Entuziasm patriotic și lagăre de exterminare“,* publicat în ziarul *Adevărul*, din 25 februarie 2009[4], se scrie că, în afara celor care au scăpat cu viață de pe șantier, au existat și alții care „și-au găsit sfârșitul acolo sau au rămas mutilați pe viață. Vina lor era că avuseseră o avere mai mică sau mai mare, că erau rude ale celor care erau priviți de comuniști ca dușmani sau, nu de puține ori, pentru că avuseseră o casă la care râvnise un activist comunist sau vreun securist.“

În același ziar, se mai scrie că: *„Pe lângă deținuții politici, care se mai 'bucură' de pensie, au mai existat un număr foarte mare de oameni care, ca în legenda meșterului Manole, au întărit cu oasele lor fundațiile ctitoriilor comuniste, oameni, care, cu puține excepții, au fost uitați.“* În afara acestora, alții ca Dumitrescu-Ceaușu și-au lăsat un picior ca amintire pentru cei care i-au ținut într-o tortură perpetuă.

*
* *

Ziua de 6 august 1959 a fost pentru tânărul soldat constructor Dumitrescu-Ceaușu una neagră, care a adus ghinionul vieții sale. Muncea ca de obicei, în interiorul canalului de aducțiune, împreună cu ceilalți *„soldați de la muncă forțată“*. Vagonetele împinse de soldați și încărcate cu pământ și cu rocă circulau grăbit în spațiul îngust din tunel. Încărcătura trebuia evacuată repede de acolo. Se apropia 23 August, ziua eliberării patriei de sub cizma hitleristă de către glorioasa armată sovietică.

Norma trebuia îndeplinită, ba chiar depășită, în cinstea acestei mari sărbători. Dintr-odată, vagonetele rulau cu mai mare repeziciune ca de obicei, jucând parcă un dans funebru ce anunța un final dramatic. Într-o clipă ele și-au pierdut controlul și ostașul n-a mai apucat să audă avertismentul camaradului său: *„Păzea, Titi, că dă peste tine!“,* nici n-a avut timp să vadă ce se întâmplase, că o ceață groasă i s-a coborât pe ochi și a simțit o durere infernală în piciorul stâng. *„Doamne, ce-i cu mine?“,* și-a zis el, apoi a căzut în nesimțire. Când s-a trezit era la spital cu piciorul amputat. Durerile se întețiseră și deveniseră atroce. A fost dus în sala de operație, iar acolo, a reușit să îngaime printre dinți:

– „Ce mi s-a întâmplat?“

Scrâșnea cât putea, ca să nu țipe de durere, deși i se dăduse un calmant.

– „Stai cuminte! Îți voi administra anestezicul. Vei adormi în curând. Medicul

te va opera și totul are să fie bine! Ai să vezi!“, îi spuse sora.

– „Ce să mai văd? Am o durere cumplită în picior!“, s-a văitat soldatul.

Ar fi vrut să-i arate piciorul, dar a constatat cu stupoare că acesta lipsea. În locul său era un balot de bandaje, care îi acoperea o mare parte din pulpă.

– „Taci și încearcă să te liniștești! Ai să adormi imediat, că anestezia o să-și facă efectul“, i-a spus din nou sora.

Dintr-odată, pleoapele grele îi căzură de parcă ar fi fost o cortină de plumb și un somn adânc îl copleși pe loc. Nu mai știa nimic. Între timp, medicii și-au făcut datoria extirpând răul, dar el a rămas mutilat pentru întreaga sa viață.

*

* *

După mai multe ore, soldatul Dumitrescu s-a trezit întins pe patul din salonul spitalului improvizat și a vrut să-și pipăie piciorul, dar nu l-a găsit. Vedea doar ce era de văzut, realitatea crudă: o treime din coapsă îi fusese înlăturată. Sora i-a explicat că era ceva normal:

– „Normal? Ce mi s-a întâmplat?“, o întrebă nedumerit pacientul accidentat, care nu-și mai amintea nimic.

– „Ai avut un accident unde lucrezi, în urma căruia ți s-a amputat piciorul, dar ai intrat pe mâini bune. Lasă, o să treacă, ai să te faci bine! Ai să scapi și de armată!“, îl încurajă sora.

– „Văd că mi-a tăiat piciorul!“, îi zise ostașul neliniștit și totodată înfricoșat.

– „Stai cuminte! Te vei vindeca! Vei avea în locul lui o proteză! Ai să mergi! Mulțumește-te că o să te poți deplasa, ar fi putut fi și mai rău, să nu poți merge și să rămâi imobilizat în căruciorul cu rotile. Consolează-te că ai scăpat cu viață și, cu timpul, ai să te obișnuiești!“, îi mai zise sora.

– „Așa o fi, dar cu ce preț?!“, oftă soldatul.

Cât ar fi dorit să-și amintească cele întâmplate, dar totul era învăluit în ceață și o perdea de fum parcă se lăsase peste ochi, întunecându-i vederea. N-a putut vizualiza niciodată scena fatidică petrecută atunci, când vagonetele îi zdrobiseră piciorul și nici nu și-a adus aminte de zgomotul făcut de acestea în coliziunea lor sau de strigătul disperat al ortacului său*: „Păzea, Titi, că dă peste tine!“* Totul rămăsese într-un timp apus, în bezna uitării. Acum, vedea doar ce era de văzut, realitatea crudă. În locul piciorului său, balotul de bandaje însângerate.

– „Stai liniștit, să nu te sperii, dar nici să speri prea mult, crezând că poți pipăi piciorul pe care îl vei simți un timp, ca și când ar fi la locul lui! Te vei visa alergând și vei crede că ai piciorul zdravăn, ca înainte, simțindu-l cum te va durea! Atunci, să nu te miri! Să știi că e normală această senzație, pe care o au toți invalizii după amputarea membrelor, însă, e numai o senzație! Din păcate, doar o senzație și nimic real“, îl avertiză sora.

– „Ciudată senzație! Nu-mi vine să cred! Cum să-l simt, dacă nu-l mai am?“, se miră ostașul.

– „Întreabă-l și pe tovarășul doctor și ai să vezi că nu te mint! E un efect ciudat ce li se întâmplă tuturor celor care au asemenea accidente. Medicul îți va explica științific, dacă vrei să afli, dar eu zic să te potolești că are să fie mai rău! Ce nevoie ai să te amăgești? Cu cât știi mai puțin, cu atât mai bine!“, i-a mai zis ea.

– „Nu mai vreau nimic! Vreau doar piciorul înapoi! Piciorul meu!“, strigă soldatul, într-un acces de furie nestăvilită, dar zadarnică.

Nu-i mai răspunse nimeni, că sora plecase, poate la alt operat. Ea era obișnuită cu astfel de manifestări. Lucra de mult timp acolo și avusese de-a face cu tot felul de accidente, nu era la primul caz. La început, pacienții erau derutați, confuzi și aveau un comportament ciudat. Aveau senzația că-și simțeau piciorul. Aceasta se prelungea mult timp și se perpetua, uneori, la infinit. Dacă nu-și acceptau soarta, făceau depresii, sfârșind la Spitalul 9.

Din fericire, erau mai puțini cei mai slabi de înger și cu boli mentale în gena lor. Până la urmă, unii păreau că își reveneau pentru un moment, dar, tot nu mai erau oameni întregi, îi lăsau nervii și se sinucideau. Dar cine stătea să le urmărească evoluția? La spital, se aflau, uneori, întâmplător, vești de la rude sau de la prieteni, de la alți soldați care mai veneau pe acolo. Așa se întâmpla că știau de ei. N-aveau ce face și se consolau, adaptându-se noii lor vieți de handicapați, deși nu se puteau obișnui cu adevărat niciodată.

*

* *

Soldatul Dumitrescu-Ceaușu avea nervi de fier, era tânăr puternic și spera să iasă de acolo sănătos la cap, dacă un picior nu mai avea. A răbdat și a suportat zile în șir condițiile din spital, neadecvate pentru un astfel de pacient, încât, în urma acestora, s-a îmbolnavit de plămâni. A cutreierat sanatoriile timp îndelungat în căutarea sănătății, pe care nu și-a mai recăpătat-o nicicând. Dacă nu ar fi fost îngrijit de surorile sale devotate, ar fi murit demult sau, în cel mai fericit caz, ar fi fost vai de viața lui, însă, el a avut mare noroc cu ele. Acestea i-au purtat de grijă până în ultima clipă a vieții. De multe ori, stând seara în pat, în liniște și meditație, el s-a întrebat ce se întâmplase în acea zi? În spital și, de multe ori după aceea, în chinuita sa viață, l-a întrebat pe Dumnezeu: „*De ce mie, Doamne? Cu ce-am păcătuit eu, ca la douăzeci și trei de ani să devin invalid și să nu mă mai pot bucura de viață ca orice bărbat de vârsta mea?*“

Întrebarea n-a rămas fără răspuns. Până la urmă s-a aflat că atunci, pe 6 august 1959, din cauza unei instalații necorespunzătoare și protecția muncii lipsind cu desăvârșire, unele vagonete au deraiat și, în coliziune, s-au ciocnit. În timpul acestei coliziuni, piciorul tânărului Dumitrescu-Ceaușu Titi Dumitru a fost zdrobit. Ion Socianu, fost normator pe șantier declara în interviul luat în ziarul *Adevărul* din 25 februarie[5], că era ceva normal: „*nu trecea o zi ca pe șantier, să nu răsune sirenele, care anunțau, de fiecare dată când un om cădea victimă barajului. Erau zile în care se întâmplau câteva accidente, majoritatea la prizonieri, că ei erau mai neîndemânatici.*“

Lăsarea la vatră și viața de invalid

Din cauza acestui teribil accident, de la 6 august 1959, din tunelul de aducțiune, fostul soldat Dumitrescu-Ceaușu Titi Dumitru a suferit la spital o amputare a piciorului, rămânând cu un handicap pe viață. La sfârșitul lunii august, el efectuase doar două luni de armată DGMS pe șantierul Istria și altele trei în Detașamentul „Stejarul“, la canalul de aducțiune Bicaz, dar a fost lăsat la vatră în urma acestui handicap. E drept că n-a mai executat încă nouăsprezece luni de armată ca ceilalți camarazi ai săi, până la 1 martie 1961, dar a rămas handicapat pe viață. Dumitrescu-Ceaușu Titi Dumitru avea să suporte, din 1959, vicisitudinile unui om cu handicap timp de cincizeci și șapte de ani, până în 2016, când își va da ultima suflare.

La 1 martie 1961, prin HCM Nr. 3[6], datorită intervențiilor insistente ale ONU și în urma cererii de aderare a României ca membră a acestei organizații, după unsprezece ani, Direcția Generală a Muncii DGSM, cu toate structurile sale, a fost desființată. Atunci, bărbatului tânăr, în plenitudinea forței sale fizice, i se spulberaseră deja speranțele în viitor și era pensionat civil „pe caz de boală“, cu o pensie de 200 de lei pe lună. După acel an fatidic, avea să trăiască un adevărat calvar și privațiuni insuportabile, ocupând funcții adecvate unui om incapabil de a munci normal ca oricare cetățean. Accidentul l-a privat de drepturile sale consfințite prin lege și de darurile primite de la Dumnezeu. Pentru a putea face față cheltuielilor și, în special, medicamentelor, a trebuit să lucreze totuși ca zilier până în 1964. Numai cu greu a fost angajat în luna iunie 1964 ca paznic la Trustul de Instalații, unde a funcționat până în 1968, deținând, pe rând, mai multe funcții, contabil, statistician și merceolog aprovizionare. A mai lucrat patruzeci și opt de ani, după care a ieșit la pensie de vârstă. Dumitrescu-Ceaușu n-a uitat niciodată însă anii din armata de la Bicaz, care i-au marcat cu acel handicap întreaga viață, aducându-i numai suferință.

În interviul dat ziarului *Adevărul* nr. 5790 din 27.02.2009, el a declarat: *„am un gust amar. La Bicaz, eram ca niște condamnați la muncă silnică. Din banii noștri ne rețineau impozite și contribuții la asigurările sociale și erau plătiți ofițerii și subofițerii. Pentru perioada muncită acolo, nu primesc nimic la pensie. Până și hainele care au fost distruse în accident mi le-au imputat, deși era echipament pentru care mi se reținuseră bani din salariu“.*[7]

Ei au fost cu munca, iar alții au luat laudele și au devenit eroii cântați în poemele proletcultiste „Minerii din Maramureș“ și „Lazăr de la Rusca“, sau cântecele despre Bumbești-Livezeni. Aceștia erau eroii comuniști, eroii neamului, foștii țărani și muncitori care construiseră Agnita-Botorca, Bumbești-Livezeni și Salva-Vișeu. Cei ca Dumitrescu-Ceaușu n-au fost priviți niciodată ca niște eroi de către comuniști, dar nici măcar acum, deoarece ei n-au făcut voluntariat, ci au fost pedepsiți pentru „păcatele“ de a fi copiii „dușmanilor poporului“.

Depunând muncă silnică, forțată, pe șantierele patriei, aceștia au contribuit însă la realizarea construcțiilor comuniste megalitice. Ei au muncit ca și sclavii din antichitate pentru masă și casă, iar beneficiul lor a fost încasat de statul de democrație populară. Dacă soldații au lucrat aproape gratis, brigadierii și ofițerii au câștigat sume fabuloase. Fostul brigadier Mihai Baltag declară în același ziar *Adevărul,* din 26 februarie[8], că „*el câștiga 17.000 de lei lunar. La acea vreme, salariile oamenilor se numărau de regulă, în sute de lei. Cam 5000 de lei erau bani pentru deplasare, pentru că nu eram din Bicaz, alți 3000 erau pentru cazare, 5000 de lei erau pentru că în fiecare lună depășeam norma, iar 4000 reprezenta salariul plus bonurile de risc. „Am câștigat un sac de bani de la Baraj“*.

Totul fiind pe rație, ei nu aveau cum să-și cheltuiască banii și aceștia erau depuși la CEC. Lui Dumitrescu-Ceaușu, știind toate aceste detalii de atunci, i se părea nedrept ca alții să se înfrupte o viață întreagă din roadele muncii lui, iar el să nu poată trăi decent din ajutorul său de handicapat. Sătul să tot aștepte pomana oficialităților, adică o rezolvare legală și considerând că, și după 1989, situația s-a perpetuat, nefiind pus în drepturi, el a decis să acționeze în justiție Statul Român. După foarte mulți ani, înainte cu două luni de a înceta din viață, a primit o Hotărâre Judecătorească favorabilă, prin care i s-a acordat o pensie decentă.

Ca urmare a numeroaselor intervenții ale Asociației Foștilor Soldați din Detașamentele de Muncă Forțată din România, filiala București, statul a decis să promulge Legea 309/mai 2002, pentru punerea în drepturi a foștilor ostași DGSM. *„Fostul soldat Dumitrescu-Ceaușu Titi Dumitru a contribuit substanțial“,* așa cum ne declară un alt membru al Asociației Foștilor Soldați din Detașamentele de Muncă Forțată din România, filiala București, domnul Constantin Teodosiu, cel care i-a stat mereu alături președintelui în conducerea asociației și l-a ajutat, mergând de nenumărate ori în locul său la forurile superioare, pentru a-l scuti de efort.

Deși la o vârstă înaintată, la cei 84 de ani ai săi, pe căldura de foc din vara anului 2016, Constantin Teodosiu n-a precupețit niciun efort, mergând de mai multe ori în audiențe la ministere, pentru ca foștii ostași DGSM să aibă aceleași drepturi cu toți ceilalți ostracizați politic. Conducerea Asociației Foștilor Soldați din Detașamentele de Muncă Forțată din România, filiala București, a considerat rușinoasă suma acordată de Legea 309/mai 2002[9] de 2,5 lei pentru fiecare lună efectuată, prețul fiind derizoriu, avându-se în vedere munca înrobitoare a acestora.

În țările din lumea a treia pentru o lună de muncă grea se acordă mai mulți dolari decât a acordat statul român pentru soldații constructori de atunci, adică jumătate de dolar, fără a fi indexată din 2009, cu toate că există o bază legală în acest sens. În interviul acordat ziarului *Adevărul,* din 27 februarie[10], care a apărut sub titlul „*Mutilat la Bicaz, ignorat de autorități“,* Dumitrescu-Ceaușu a spus cu amărăciune: *„Este o rușine. Când trebuie să-mi schimb proteza, o dată*

la cinci ani, spun că am avut accident în armată. Dacă le-aș spune că am avut accident de muncă, ar trebui să trec pe la vreo trei comisii medicale și să constate că nu mi-a crescut piciorul la loc. Am muncit din greu pentru statul român și statul îmi dă cu flit."

Din păcate, nici după căderea comunismului nu i s-a acordat vreo atenție. Dacă în plan profesional viața a fost ingrată cu el, în plan familial, Dumitrescu-Ceaușu a avut una normală, reușind să se căsătorească și să aibă un băiat, care se numește Alexandru. Acesta fiind un elev premiant, l-a bucurat pe tatăl său, dându-i mari satisfacții. Din păcate sau din fericire pentru el și pentru părinții săi, după evenimentele din 1989, el a plecat în Germania la studii și a devenit medic, stabilindu-se definitiv în Germania, unde s-a și căsătorit și profesează medicina.

Când Dumitrescu-Ceaușu a rămas văduv, surorile sale mai mari l-au îngrijit până în ultima clipă. Fostul soldat în detașamentele de „muncă forțată" a trăit până în 2016 când, la optzeci de ani, după alți cincizeci și șapte de chin și suferințe, s-a stins din viață în luna octombrie, după mai multe internări în spital. Chinurile cauzate de accident au luat sfârșit, fără ca cineva să-i ceară scuze pentru ceea ce s-a întâmplat. Cine ar fi putut demasca slaba organizare și protecția deficitară a muncii? De aceea vinovatul n-a ieșit la iveală, nici în al douăsprezecilea ceas, fiind desigur un șef care a mușamalizat bine totul.

---

[1] Ziarul *Adevărul,* nr. 5787 din 25.02.2009.

[2] Dumitrescu-Ceaușu Titi Dumitru interviul dat ziarului *Adevărul* nr. 5790 din 27.02 2009.

[3] Lăcrămioara Stoenescu, *De pe băncile școlii în închisorile comuniste*, Editura Curtea Veche Publishing, 2010 și ediția II 2014.

[4] Dumitrescu-Ceaușu Titi Dumitru interviul din ziarul *Adevărul* din 26.02.2009.

[5] *Entuziasm patriotic și lagăre de exterminare,* publicat în ziarul *Adevărul*, din 25.02.2009

[6] HCM Nr. 3 din 1 martie 1961.

[7] Ziarul *Adevărul* nr. 5790 din 27.02.2009.

[8] Mihai Baltag, în ziarul *Adevărul* din 26.02.2009.

[9] Legea 309/mai 2002.

[10] *Adevărul* nr 5790 din 27.02.2009.

Mircea Carp și Arh. Anghel Marcu, 1998

Banu Rădulescu cu membri ai AFDPR (februarie 1996)

Un exemplu de generozitate: Jacques M. Elias

Auzim foarte des vorbindu-se despre Spitalul Elias din București – una dintre instituțiile medicale de elită ale României și, totodată, un centru academic în care se desfășoară o activitate prodigioasă de cercetare și învățământ în domeniul medical. Din păcate nu foarte des este pomenit cel care a făcut posibilă nașterea acestui spital – industriașul, bancherul și moșierul Jacques Menachem Elias – filantropul care și-a lăsat prin testament întreaga avere – evaluată în anul morții sale, 1923, la 1 miliard de lei – Academiei Române. Donația a fost făcută în scopul *„promovării culturii din România, alinării boalelor săracilor noștri, încurajării elementelor valoroase, sprijinirii cauzelor nobile și aceasta fără deosebire de origine, pentru toți cei care merită să fie ajutați“.* Așadar, să vedem cine a fost Jacques Menachem Elias:

S-a născut într-o familie de origine evreiască din București, în anul 1844. A fost unul dintre cei mai importanți

Casa din str. Corabiei nr. 2 (astăzi Clemenceau) în care a locuit fondatorul Spitalului Elias

oameni de afaceri ai României la începutul secolului XX: proprietar al Fabricii de Zahăr din Sascut, președinte al Băncii Generale Române, unul dintre cei mai importanți moșieri ai vremii, proprietar a două mine de mercur în Dalmația, patronul hotelurilor Patria și Continental din București, deținător de actiuni în valoare de multe milioane de lei emise de bursele din New York, Bruxelles, Londra, Praga, Belgrad, Viena, Berlin etc. Jacques Menachem Elias a fost caracterizat de către Nicolae Iorga ca fiind „un mare exemplu de generozitate umană". Dar iată cum este evocată viața și personalitatea industriașului Elias într-un articol semnat **Alex. F. Mihail** apărut în anul 1936 în săptămânalul „**Realitatea ilustrată**":

Din viața lui Elias

Jacques M. Elias (...) nu s'a însurat niciodată, permițându-și de asemenea prea puține bucurii în viață. Până la adânci bătrânețe – a murit în vârstă de 79 ani – s'a considerat mereu ca un fel de slujbaș al averii sale, un soi de administrator. Iar când a fost aproape să moară, a crezut că e drept ca funcționarul său principal, d. Fr.Staeger, un elvețian, să-i ia locul pe scaunul de la biroul său și chiar să locuiască cu familia în apartamentul de la etajul întâi, din strada Corabia 2 (azi Clemenceau), de lângă Ateneu, casă în care a trăit și a murit Elias, și unde se află azi, la parter, administrația fundației „Menachem H. Elias". Totuși, chiar pe acest funcționar ales dintre toți, el nu l-a copleșit de prea multe avantagii. D. Staeger urma să rămâie același paznic modest al averii, cum fusese și testatorul. Prin testamentul din 1914 se prevede o leafă lunară de 600 lei pentru d. Staeger! Iar pentru membrii comitetului de conducere, aleși de dânsul, a fixat, tot prin testament o retribuție lunară de 1500 lei.

A desemnat Academia Română ca legatară universală, dar n'a uitat în testament pe săracii orașului București, cărora li se distribue în fiecare an de Crăciun și de Paști ajutoare din fondul special Elias. N'a uitat nici de Azilul de noapte, nici de Societatea de Salvare, de Societatea pentru profilaxia tuberculozii, precum și de diferite spitale și societăți de binefacere. A lăsat legate pentru facultatea de medicină, Fundația Universitară Carol I, pentru mai multe școli evreești și românești, apoi unor temple israelite, câtorva rabini. A instituit bursa pentru studenții meritoși, etc. Chiar birjarului său i-a lăsat o sumă prin testament. Și-a adus aminte până și de servitori, de câțiva funcționari mai mici...

Rudele

Pentru rude a avut însă un tratament excepțional:

– *Eu am numai rude bogate,* spunea el. *Ce rost are să le las moștenire*.

Fără să fie vanitos, a voit să rămâie oare cum anonim în binefaceri. Spitalul, din București, care va costa peste o sută douăzeci de milioane, nu va purta numele lui, ci al tatălui său. Iar averea lăsată Academiei Române se administrează sub titlul de *legatar universal, căreia îi las toată averea mea mobilă și imobilă, fără de nici o rezervă, oriunde s'ar afla această avere în țară și în străinătate,* deși – afară de dânsul – nimeni n'a donat, nici un leu.

Fritz Staeger funcționarul de încredere al lui Elias cel căruia i-a cedat apartamentul

– *Invit pe toți membrii familiei mele să contribue la această operă culturală și filantropică* – spunea el încă în viață. Rugămintea a repetat-o și prin testament.

Când a scris ultimele sale dorinți, a pomenit pe un văr al său, domnul I. I. Manoach, care e bătrân și din nenorocire orb. Și-a mai adus aminte de o verișoară din Viena, dar nu-i știa numele. Jacques Elias le mai dăduse ajutoare altădată. Acum își exprima dorința ca ambii să primească o pensie, cât vor trăi. *Totuși, dacă s'ar întâmpla* – spune prevăzător testatorul – *ca vreun membru al familiei mele uitat de mine, rudă până la al optulea grad, bărbat sau femee, să fie lipsit de mijloace, atunci, se va aproba eventual și acestuia o pensie lunară, ca să poată trăi, „cât vor crede de cuviință membrii comitetului“.*

Ce au făcut rudele?

În primul rând, au dat în judecată Academia, cu gândul să anuleze testamentul. De contribuit la fondul familiei Menachem H. Elias, nici n'au visat. În schimb, s'au ivit 67 de persoane, ce se pretindeau a fi „rude sărace, până la al 8-lea grad“, ale defunctului Elias!

Dl. prof. dr. Gr. Antipa membru în comitetul fundației, delegat al Academiei Române, a avut mult de furcă cu adversarii – „moștenitorii bogați“ – cari adoptaseră ca tactică în justiție, tărăgănirea. Procesul ar fi putut dura la infinit, stingherind toate bunele intenții, dacă d. prof. Antipa n'ar fi prins un moment favorabil, spre a sili pe moștenitori să convie la o tranzacție. Ei au primit, odată pentru totdeauna, o sumă de vreo zece milioane lei și s'au astâmpărat. În schimb, au mai rămas cele 67 de „rude sărace“ pe cari d. dr. Antipa nu le-a șicanat. Ele au încasat până acum, aproximativ douăzeci și cinci de milioane din averea

Camera de fumat în care miliardarul își primea prietenii devenită sala de consiliu a Fundației Elias

destinată pentru „scopuri culturale și filantropice“, și primesc și azi pensii lunare.

„Să cheltuiești mai puțin decât câștigi“

Jacques Elias, deși nu s'a însurat, totuși n'a trăit prea retras, în fosta sa locuință din strada Corabiei, se pot vedea și azi vechile lui mobile, destul de frumoase. Primea des musafiri și-i primea bine. Printre intimii și prietenii lui, cu cari lua uneori masa acasă, sau la restaurantul „Continental“ din hotelul cu același nume, proprietatea sa, erau: Principele Barbu Știrbey, defunctul ministru liberal Emanuel Porumbaru, d. Victor Antonescu, actualul ministru de externe, d. Emanuel Pantazi, avocat, prieten intim și sfetnic – mai târziu executorul său testamentar – d. Jean Mitilineu și alții.

Hotelul „Continental“, din fața Teatrului Național, era pe vremuri cel mai mare și mai luxos din București. Lui Elias îi plăcea să șadă în restaurant la o masă, în dreptul unei ferestre ce da în Calea Victoriei. Totuși Jacques Elias nu era prea cheltuitor. Dimpotrivă, principiul lui era acesta: să ai tăria de caracter de a cheltui totdeauna ceva mai puțin, decât îți este venitul. Oricât de infimă ar fi economia, te poți considera om bogat. Cheltuind tot venitul, sau atacând capitalul, atunci – chiar dacă ai posibilitatea de a duce o viață largă – te poți numi sărac. Risipa e amăgitoare: duce la dezastru.

Acest principiu l-au adoptat și membrii de conducere din comitetul fondului Elias. S'au creat, înțelepțește, mai multe capitole, cari țărmuresc cheltuelile. Astfel s'au înființat:

1) Fondul pentru punerea în valoare a moșiilor lui Elias.

2) Fondul pentru răscumpărarea datoriilor testamentare față de diferite persoane și comunități.

3) Fond pentru apărarea fluctuațiilor de curs a efectelor și prevenirea căderii valutelor. O diferență favorabilă de curs nu se adaugă la venituri, ci la acest fond.

4) Fondul de construcții, din care se clădește acum spitalul dela șosea.

5) Fondul cultural, din care se dă în fiecare an Academiei două milioane de lei.

6) Fondul de ajutorare a rudelor, cari – după cum am arătat – au primit până acum vreo 25 de milioane, în afară de cele zece milioane date „rudelor bogate“.

Totuși averea defunctului Elias a rămas întreagă, așa cum a lăsat-o el. Tot ce s'a făcut, a fost realizat numai din venituri, cu toate greutățile ce a avut de întâmpinat comitetul

conducător al fundației, din cari fac azi parte: principele B. Știrbey, ca președinte, fost prieten al lui Elias, după cum am arătat. Apoi d-nii: dr. Gr. Antipa și Em. Pantazi, vicepreședinți și d-nii prof. David Emanuel, prof. dr. G. Marinescu, prof. I. Simionescu și prof. D. Voinov, ca membri. „Academia Română“ s'a dovedit ca o excelentă administratoare.

Imagine din apartamentul lui Elias. Conform testamentului mobila trebuia să rămână neschimbată, așa cum a lăsat-o el...

Dificultăți neprevăzute

Deși Elias era om de afaceri rutinat, totuși el n'a prevăzut scoborârile valutare vertiginoase, cari au micșorat foarte mult averea sa. N'a putut prevedea nici măsurile, pe cari le-a luat consiliul comunal socialist, instalat după războiu la Viena. Reformele democratice postbelice au scăzut aproape la zero venitul palatelor lui Elias din capitala Austriei. El avea acolo niște clădiri monumentale, cu sute de camere și cu numeroase apartamente luxoase. Aceste palate situate pe cele mai principale străzi, de pildă în fața celebrei biserici Votivkirche, abia aduceau atâta venit, spre a nu fi lăsate să cadă în ruină. O slabă fructificare au adus și depozitele în numerar ale băncii. Banca Națională a României nu numai că n'a bonificat nici o dobândă, dar a cerut chiar un comision de conservare pentru efectele depuse.

Puteai spune că, printr'o energică si prudentă intervenție a d-lui profesor dr. Antipa, delegat de Academie cu administrarea averii lui Elias în străinătate, au fost salvate multe bunuri ale acestuia. Astfel au fost, de pildă, diferite valori de bursă, circa vreo sută de milioane lei, aflate depozitate la unele bănci în străinătate. Delegatul Academiei a mai reușit să obție, la Viena, o reducere a taxelor succesorale, realizând astfel o economie de aproximativ 64 milioane lei. Se poate spune că averea lui Elias este administrată în spiritul testatorului, cu economie și prudență.

Casa din strada Corabiei

În fotografiile ce însoțesc acest articol, cititorii vor putea examina apartamentul în care a trăit Jacques M. Elias. Tablouri nu se prea văd pe pereți. Mai mult oglinzi. N'a avut nici instrumente muzicale! Elias nu se pricepea în artă. Era străin și de „politică“. Este interesant un triptic, având fotografiile, sub sticlă, ale părinților săi, fraților și rudelor, din

Paravan din casa Elias pe care sunt puse fotografiile părinților și ale rudelor miliardarului

anul 1832 și până la moartea lui. În special bătrânii soți Menachem H. Elias, fondatorii familiei, au chipuri caracteristice pe fotografii. Pe pereți se mai văd și alte tablouri mari, reprezentându-i pe bătrâni. În camera de consiliu, unde se întrunește azi comitetul fundației Elias, avea niște fotolii largi, căptușite cu piele roșie. Altă dată era aci camera de fumat. E impresionantă mai ales camera „tezaur", cam întunecoasă, unde se văd case de bani așezate dea lungul pereților. Dar azi „fundația" nu-și mai ține banii în acest „tezaur", ci la Banca Națională.

Moartea lui Elias

Elias pleca des în călătorie: la Viena, la Paris, Berlin, unde avea afaceri. Când au năvălit nemții în România, știindu-se urât de aceștia, s'a hotărit – de altfel cu mare greutate – să părăsească țara. Prin Iași s'a dus la Petrograd și de acolo la Stockholm. Totuși, în tot timpul vieții sale, fusese suspectat ca având simpatii cu germanii. Această ultimă călătorie i-a fost fatală. S'a îmbolnăvit, fără să-și mai poată reveni complet. A mai activat și după război, prin reînființarea „Băncii Generale a României", fostă, până la război, bancă cu capital german și care prezidase emisiunea bancnotelor de tristă memorie. După război, banca a fost reorganizată cu capital românesc, Elias primind să fie vicepreședintele consiliului de administrație.

Dar marele bancher nu mai era în apele sale. În pragul celui de al optulea deceniu, la 13 Mai 1923, s'a stins în apartamentul său din strada Corabiei no. 2. După cum am mai arătat, el a cedat, prin testament, apartamentul cu toată mobila, vechiului său slujbaș din anul 1883, d. Fr. Staeger, care nu l-a părăsit niciodată. D. Staeger a fost obligat, prin testament, să nu schimbe mobila, care a rămas ca un fel de expoziție.

Elias avea grozavă teamă să nu fie înmormântat de viu. Când a simțit că moare, a cerut ca trupul său neînsuflețit să fie păstrat șaptezeci de ore, nu ca la evreii habotnici, cari fac înmormântări pripite. Apoi, a pretins ca, înainte de a fi înhumat, inima să-i fie străpunsă de un stilet. Așa s'a și făcut!

Deși a lăsat toată averea sa în România, legatar universal fiind Academia Română, totuși a cerut ca trupul lui neînsuflețit să fie transportat la Viena și înmormântat, după ritul mozaic, cu ceremonie foarte simplă, alături de fratele

său Abraham și cumnata sa Paulina, aflați în cimitirul israelit-spaniol din capitala Austriei.

Cuvântul Academiei Române

În „numele culturii române“, d. prof. dr. Gr. Antipa, vicepreședinte al fundației Elias, a rostit, la prilejul cuvenit, o cuvântare, în Templul cel mare al evreilor de rit spaniol din București, spunând între altele:

„Viața, sentimentele nobile și patriotismul lui Jacques Elias merită într'adevăr a servi de pildă tuturor cetățenilor acestei țări: a muncit fără odihnă până la cele mai adânci bătrâneți, a adunat ca o albină, fără a cheltui pentru sine decât strictul necesar al unui traiu de o modestie exemplară și a destinat apoi tot fructul muncii sale realizării unui măreț ideal, pe care l-a meditat în lunga sa viață și care este, după Elias: „înălțarea patriei prin crearea de instituții de cultură, de preferință de cultură practică și înfrățirea fiilor ei prin tovărășia de munca, de bucurie și de suferință.“

Voi adăuga doar că Jacques M. Elias a fost ales în anul 1993, post-mortem, membru al Academiei Române, că a fost declarat cetățean de onoare al Bucureștiului, că numele său a fost dat unei străzi centrale din capitala României și deasemenea liceului din Sascut. Dar și că pe site-ul Spitalului Elias filantropul căruia instituția medicală îi datorează existența nu este pomenit nici măcar în treacăt. Voi încheia cu o constatare a marelui istoric Nicolae Iorga:

„Numai boierii din alte vremuri învățaseră nația noastră cu astfel de largi danii, iar de la ei nimeni până la Jacques Elias, nici dintre urmașii lor, nici din rândurile burghezilor bogați nu i-au imitat. Dar importanța socială a testamentului lui Jacques Elias nu stă numai în aceea că el amintește tradițiile acestei țări în ce privește datoriile clasei avute față de obște, ci și faptul că el lasă întreaga avere pentru cultură. Se vor face din banii săi școli, unde se vor primi elevii fără deosebire de naționalitate. El a înțeles că aceea ce lipsește țării noastre este cultura răspândită în masele adânci populare și de aceea n-a ezitat să renunțe la orice gând și să dea acest mare exemplu de generozitate umană, pentru a se face mai multă lumină în sufletele fraților săi, pe pământul unde a trăit“.

Surse: „*Realitatea ilustrată“* – articolul semnat **Alex. F. Mihail** în numărul din **21 octombrie 1936**, Wikipedia – Enciclopedia liberă, https://deieri-deazi.blogspot.ro/2014/07.

Arhiva MEMORIA 100

Corneliu Coposu, Banu Rădulescu, Alexandru Paleologu, 1994, Simpozionul „Ziua gândirii arestate la români - 6 martie 1945“

Victor Rebengiuc, Ana Blandiana, Corneliu Coposu, 1994, Simpozionul „Ziua gândirii arestate la români - 6 martie 1945“

ROXANA PETRESCU

Sir George Iacobescu

Destinul ți-l construiești când ești pe picioarele tale și porți un cap pe umeri!

Cel mai de succes om de afaceri român: care este povestea lui Sir George Iacobescu, cel care, la cererea Doamnei Thatcher, a făcut din docurile londoneze centrul financiar al lumii. Este singurul român din lume care are titlul de „sir".

Comunismul l-a alungat peste Ocean, dar s-a întors în Europa, la cererea celei care a intrat în istorie ca Doamna de Fier, pentru a ridica din docurile londoneze Canary Wharf însăși „reședința" capitalismului. Este singurul român care a primit de la Regina Elisabeta a II-a a Marii Britanii titlul de Cavaler, iar de atunci poate să-și pună în fața numelui apelativul Sir. Este cel mai de succes om de afaceri, născut în România, a contribuit la reforma apărării demarate de guvernul Marii Britanii, iar povestea sa de viață ar putea cu

ușurință deveni un scenariu de Oscar. Acesta este George Iacobescu, Sir George Iacobescu, colecționarul de artă, pasionatul de jazz, cel care nu poate face un lucru: planuri de retragere.

„De obicei, conduc singur către muncă și ajung la birou în jurul orei 9. Chiar dacă am șofer, prefer să conduc singur, mai ales când mă întorc acasă, pentru că așa am timpul necesar pentru a mai da câteva telefoane și pentru a termina ce treburi mai am de terminat, așa că de obicei ziua mea de lucru se termină undeva între 9 seara și miezul nopții“, spune Sir George Iacobescu pentru *Afaceri Premium*.

Este ușor de imaginat un astfel de ritual într-un oraș al turbocapitalismului făcut printre picături de ploaie, doze de adrenalină la bursă, double-deckere roșii și taxiuri negre.

George Iacobescu nu este însă doar un alt călător în Londra, ci un om care cu mâinile sale a contribuit cât se poate de direct la ridicarea imperiului financiar londonez, poate cel mai puternic din câte există.

Născut în 1945 în România, George Iacobescu este de profesie inginer. Bunicul său a fost avocat și deținea un ziar, iar tătal său a fost un cunoscut medic hematolog. Studiază Ingineria Civilă și Industrială la Universitatea din București, iar din 1969 până în 1975 lucrează ca inginer în România. Este însă determinat să părăsească țara și regimul de aici, iar în 1975 emigrează în Canada cu ajutorul unor contacte pe care reușise să și le facă în Vest. Reușește într-un final să și-o aducă aproape, cu eforturi uriașe, și pe logodnica sa Gabriela.

Deja în anii 1983-1987 George Iacobescu era vicepreședinte al Olympia & York în New York, funcție prin care era responsabil de construcția World Financial Center, sediul central al colosului bancar Merrill Lynch.

În 1987 însă, peste Ocean, Margaret Thatcher inițiază un proiect de reconversie și reabilitare a fostei zone a docurilor londoneze cu numele de cod Canary Wharf. Proiectul este încredințat chiar firmei pentru care lucra George Iacobescu.

În acel moment, românul se mută la Londra, devenind direct responsabil pentru ceea ce avea să devină unul dintre cele mai mari centre financiare ale lumii.

Zece ani mai târziu, George Iacobescu preia funcția de director executiv al Canary Wharf Group pentru ca în 2011 să devină și președinte al consiliului de administrație. În total, George Iacobescu a fost responsabil pentru ridicarea a 35 de clădiri în Canary Wharf, printre care se numără sediile HSBC, Citybank, Barclays, Clifford Chance, Morgan Stanley sau Thomson Reuters.

Dar asta nu a fost de ajuns, deoarece în 2012 a primit titlul de Cavaler (Knight Bachelor) pentru aportul său în slujba activităților caritabile, comunității și industriei serviciilor financiare, devenind astfel primul român distins de Regina Elisabeta a II-a a Marii Britanii cu un astfel de titlu, care dă dreptul la folosirea apelativului „Sir“ înaintea prenumelui.

„Poate că cel mai mândru sunt de munca mea în scopuri caritabile, dar și de munca mea în comisia care a reorganizat Ministerul Apărării britanic."

Potrivit informațiilor disponibile pe site-ul Canary Wharf, în 2010 secretarul de stat pentru apărare al Marii Britanii l-a numit pe George Iacobescu într-o comisie însărcinată cu restructurarea Ministerului Apărării. În 2011, comisia a pus pe masa ministrului un document cu o listă lungă de recomandări, multe dintre direcții fiind deja implementate.

Dar Sir George Iacobescu este și custode al British Museum, instituție care găzduiește una dintre cele mai remarcabile colecții de artă din lume, interesul său pentru artă nefiind nicidecum întâmplător.

„În ceea ce privește legătura mea cu arta, bunicii mei aveau foarte multe piese, astfel că am fost familiarizat cu acest fenomen de la o vârstă fragedă. Din păcate, bunicii au fost obligați să-și vândă cea mai mare parte a colecției pentru a-i permite familiei să trăiască, să facă rost de hrană în anii comunismului. Însă introducerea în lumea artei de la acea vârstă mi-a dat oportunitatea de-a lungul anilor de a mă educa, de a aprecia arta ca pe o expresie a vieții."

La rândul său a ajuns un colecționar de artă, cu achiziții care cuprind de la reprezentanți ai impresionismului până la sculptură modernă.

„Colecționez artă și am reușit să adun piese din perioada impresionismului până la sculpturile moderne, dar preferatele mele sunt operele semnate de Roy Lichtenstein și un portret realizat de Alexej von Jawlensky, o lucrare foarte puternică care impresionează prin intensitatea culorilor. Același tablou a stat odată deasupra șemineului Gretei Garbo. Sculpturile de care sunt cel mai atașat sunt cele semnate de Igor Mitoraj, care te transpun într-o lume guvernată de frumusețea Greciei sau Romei antice."

Muzica este o altă pasiune a sa, un gen bucurându-se de preferința sa.

„Jazzul este de departe genul meu preferat. Acest gen are puterea de a mă duce departe de haosul vieții cotidiene și mă ajută să mă relaxez. Am o colecție vastă de jazz, dar sunt câteva nume care sunt imposibil de egalat, cum ar fi Ben Webster, Coleman Hawkins, John Coltrane, Leonard Cohen, Roy Buchannan. Bine, lista poate continua, dar aceștia chiar sunt unii dintre cei mai mari artiști ai tuturor timpurilor."

Călătorește mult, dar spune că, dacă ești în căutarea paradisurilor cu nisipuri albe ca neaua, atunci ar trebui să ajungi în Anguilla (Caraibe). „Locul era absolut superb, iar zborul spre insulă la bordul unui avion cu patru locuri, deasupra celui mai frumos ocean, a făcut această călătorie cu atât mai specială, deși trebuie să recunosc că la un moment dat m-am întrebat dacă voi ajunge în viață la destinație. Care este următoarea destinație pe lista mea de călătorii?... Dificil de spus, dar sunt foarte atras de proprietatea de vacanță de 232 de acri (aproape 94 de hectare, echivalentul a peste 110 terenuri de fotbal – n. red.) a prietenului meu, Lordul Lupton (membru al Partidului Conservator cu o avere personală evaluată la 130 de milioane de lire sterline – n. red.),

acolo unde se filmează *The Night Manager* (miniserie TV în care joacă actorul Tom Hiddleston – n. red.).“

Este adeptul unui stil clasic, motiv pentru care alege cămășile albastre cu cravatele bleumarin de la Charvet, iar ultima masă senzațională a avut-o chiar acasă, alături de soția sa, deși spune că niciodată nu ar refuza o porție zdravănă de mititei mâncați pe fugă la *La Mama* în București.

„Timpul meu este foarte limitat, așa că revin în România cel puțin o dată pe an pentru câteva zile. Atunci mă întâlnesc cu colegii mei dragi și cu prietenii din vremea liceului. Aș evita să spun care sunt modificările majore. Imaginea țării noastre a avut mult de suferit din cauza modului în care a fost guvernată, asta până la ultima echipă de guvernare. Sper și cred că schimbarea va veni. Poate că ea ar trebui să înceapă cu un primar independent pentru București, un primar care să nu reprezinte interesele partidelor tradiționale. Hai să vedem ce se întâmplă.“

Dar la finalul zilei, după mai bine de 12 ore de muncă, pasiunea este una singură.

„Dacă aș putea să aleg, cred că mi-ar fi plăcut să ridic muzeul Quai d'Orsay din Paris, clădire care adăpostește o colecție impresionantă de artă din secolele 19 și 20, dar în mod evident cineva mi-a luat-o înainte. Sunt însă multe lucruri provocatoare planificate pentru Canary Wharf, cu cele 35 de turnuri care compun proprietatea. Avem în construcție alte 25 de clădiri între West End, The City și Canary Wharf, inclusiv primele noastre clădiri turn rezidențiale.“

Planuri de retragere? Absolut niciunul.

„Te pensionezi dacă ai un job obișnuit, dar dacă e vorba de pasiune, jobul tău practic nu se termină niciodată. După cele 25 de clădiri pe care le avem în construcție, vor urma alte 20, așa că încă mă gândesc cum ar putea arăta planul meu de retragere“, spune Sir George Iacobescu.

Este deja 12 noaptea. Saxofonul lui John Coltrane sună mai bine ca niciodată printre picăturile de ploaie care spală mereu păcatele Londrei. Ziua abia s-a terminat, dar una nouă începe, iar Sir George Iacobescu mai are câteva idei pentru orașul care nu doarme niciodată. Aproape ca și el.

20 mai 2016

http://da.zf.ro/dupa-afaceri/style/cel-succes-om-afaceri-roman-povestea-sir-george-iacobescu-cel-cererea-thatcher-facut-docurile-londoneze-centrul-financiar-lumii-singurul-roman-lume-titlul-sir-15338064

In plan II, Marilena Rotaru, 1995

Cu Al. Paleologu și Ion Caramitru, 1995

CAMELIA BOTEZ

Tabla de materii

Editura TIMPUL, Iași 2016

Lui An și Ac

„Moștenirea noastră n-a fost precedată de nici un testament.“
René Char

Nu-mi dau seama dacă sunt deja treaz sau încă adormit, prins în plasele unui vis confuz.

Aud zgomote ciudate, neregulate, pași precipitați, poate uși trântite, izbituri, strigăte, mai bine zis ordine brutale. Nu știu unde sunt. În armată??? Îmi simt corpul imobil, încremenit, nici pomeneală de săritura automată, direct în poziția de drepți, ca într-un reflex bine rodat, bine pus la punct în armată, după găleți de apă înghețată turnată pe corpul dezgolit în somn. Nu sunt în armată, o frântură de amintire fugace, tocmai urcată în conștiință și aproape deja pierdută, îmi aduce informația că am terminat-o de mai bine de șase luni... Mă simt aproape fericit să-mi spun că nu-i decât un coșmar, și mă surprind curios să știu care va fi cel de data asta. Deși știu în clipa asta chiar, încremenit între somn și trezire, știu că toate sunt crude, umilitoare, scârboase, unele chiar identice cu coșmarurile trăite în viața reală, în timpul lunilor de armată, conștiința mea e orgolioasă în dimineața asta, știe acum că visez, și știind că știe, pare mai detașată ca alte dăți. Mă aciuiez cât mai confortabil în pat, trag plapuma peste cap sau visez doar că o fac? să nu fiu deranjat, parcă aș fi înainte de vizionarea unui film interior, nu? ia să vedem, ce avem în program pe ziua de azi?!

Filmul a fost tăiat! Mă trezesc strigând furios, înainte de a adormi înapoi, instantaneu.

Mă simt împiedicat, ținut în niște chingi, aș vrea să zâmbesc, sau mi se cere să zâmbesc, dar nu reușesc decât să mă schimonosesc, aud voci, zarvă, nu deslușesc însă ce se spune, sau ce mi se spune, privesc cu insistență lumea din jurul meu, aș vrea să înțeleg, da, simt că e ceva nou în dorința asta, ceva revigorant, ascult sunetele cu toată încordarea, cu toată atenția și energia de care dispun, dar sfârșesc prin a realiza cu strângere de inimă că nu pricep nici o iotă. Cineva din adunare, cineva care pare cunoscut, apropiat, mă încordez

iar ca să-i deslușesc chipul, e parcă o femeie, da, e o femeie care încearcă să se apropie de mine, ține în brațe ceva alb, poate e un copil înfășat, femeia pare să fie tânără, sunt încordat de așteptare, de speranță, e ceva nou și asta, ce plăcut este să speri, îmi spun. Femeia reușește, cu multă greutate și ea, să se apropie de mine, nu e un copil în scutece albe cum crezusem, ci o tablă albă.

A, e tabla mea de materii, gândesc eu cu bucurie, în sfârșit voi afla și eu despre ce este vorba, în sfârșit voi înțelege, voi ști, îmi spun ușurat, mă simt în același timp uimit, nu știam că voisem să știu, dar acum e strigător la cer cât de mult dorisem asta. Femeia îmi întinde tabla mea de materii care părea goală, pe care însă sunt înscrise multe rânduri, sunt fermecat, excitat ca în fața unei enigme pe care o voi descifra fără doar și poate, căci sensul rândurilor înscrise – de fapt realizez că ele sunt cusute, cusute în chiar corpul tablei de materii –, sensul, deși încă necunoscut mie, pare totuși descifrabil, încă puțină răbdare, îmi spun, și voi putea citi, voi putea citi, voi putea descifra, voi înțelege. Survolez de cîteva ori cu privirea, încântat, liniile care îmi par frumoase, care în curând îmi vor spune ceva, vor avea și un înțeles pentru mine, când mă împotmolesc într-un rând, o frază, mai degrabă o frântură de text pe care n-o observasem încă, dar despre care știu instantaneu că e lipsită de coerență, de sens, și cu cât mă apropii să văd mai bine, văd și simt cu toată ființa mea cât este de urâtă, și știu cu certitudine că efortul cel mai îndârjit nu-i va putea conferi vreun înțeles. E o frântură de text indelebilă, un non sens care nu poate fi șters. Mă cuprinde o ură năprasnică, vreau să distrug această frază îngrozitoare, bucata asta abjectă de text, atât de înfiorătoare pentru că nimeni nu o poate descifra, nu-i poate găsi vreun înțeles, vreo justificare. Nu poate fi nici ștearsă, căci e cusută în carnea vie a materiei, a tablei mele de materii, nici eu, nici nimeni nu poate face ca ea să nu fie, să nu fi fost. Sunt furios, plin de ură. Îmi dau seama că mă urăsc, căci realizez că e vorba de mine, tabla asta de materii e înscrisă în propria mea ființă. Hidoasa frântură de text a fost înscrisă în mine.

Acum cred că sunt treaz, sau aproape treaz, că mă găsesc iarăși în zona aceea intermediară, între două tărâmuri. Dar sentimentele mele au o forță extraordinară, supra-umană, îmi ocupă în întregime ființa, conștiința.

Mă simt ca fermecat, încântat, plin de iubire și de recunoștiință pentru că lucrurile acelea ascunse, necunoscute, frumoase, dar încă nedescifrate, îmi vor fi, îmi sunt aproape, în sfârșit accesibile.

Dar în mine clocotește și o furie surdă, sunt plin de ură. Principiul hegelian ar terțului exclus, îmi spun, și-a încetat aici validitatea. Nu știu ce să mai cred: încă dorm și filozofez dormind, sau sunt de-acum treaz, dar încurcat în sentimente și idei de neîmpăcat?

– Sculaaaarea! Ce mai așteptați?!

În ușă sunt izbituri violente de cruzime, aceleași comenzi, ordine, strigăte furioase... Sculaaaarea! Afarăăă! Gura mi-e năclăită ca după o beție neagră, sau ca după o spaimă prelungită, așadar nu visez, sunt iar în armată, mă simt

dintr-o dată îngrețoșat, mă doare capul îngrozitor, am aceeași migrenă ucigătoare cu care va trebui să mă duc la instrucție, ca de obicei caporalul nu mă va crede, nu-mi va da dreptul să mă duc la infirmerie „vă știu eu pe voi, prefăcuți, feciorași de prefăcuți, vă învăț eu adevărata disciplină socialistă!“ Sar în picioare cu o forță care mi se pare și ultima de care dispun, dar sunt încă buimac, căci vocea stridentă care continuă să dea ordine dincolo de ușă... e una de femeie! Coșmarul ăsta încă nu l-am făcut, bâigui în sinea mea, indecis, într-o stare de confuzie totală, nu mai știu unde mă aflu: în coșmar, în realitate? Între vis și realitate?

– Ce-i cu tine? Hai, îmbracă-te odată să putem deschide, hitlerista asta e în stare să și spargă ușa!

Așadar acum sunt treaz. Durerea și greața pe care le simt sunt reale.

Mă îmbrac cu repeziciune, în ciuda durerii îngrozitoare de cap.

– Suntem gata imediat, tovarășă decan, strigă colegul meu de dincoace de ușă, în timp ce agitația continuă pe hol și la ușa noastră. Hai la vot, la vot! cântă energic corul pe postul de radio, asta și facem, ne grăbim, mai bine zis suntem grăbiți să fim primii la biroul de vot. Birourile vor fi deschise toată ziua, noi suntem însă treziți la cinci dimineața de chiar decana facultății. Pe listă, e de la sine înțeles, e doar un singur partid și un singur candidat, cel mai iubit fiu al poporului. Noi vom fi însă evidențiați, felicitați, dați ca exemplu de abnegație socialistă, ne spune decana noastră, cea căreia i se spune pe ascuns hitleristă. O femeie care ar fi putut fi frumoasă dacă trăsăturile feței n-ar fi fost încremenite într-un rictus de o severitate înghețată, dacă privirea n-ar fi fost tăioasă, sfredelitoare și rece, venită parcă din ultima glaciațiune, încărcată în permanență de o suspiciune răscolitoare.

Grupuri gălăgioase de băieți, la care mă alătur și eu în curând, se precipită pe scări, în strada pustie, obscură, adormită. E duminică dimineață. *Hai la vot! La vot!* continuă să cânte în cap un ecou prostesc, migrena îmi ține țeasta în chingi strânse, lansează săgeți de-a lungul și latul creierului. Sunt mahmur. În ajun, golisem câteva sticle de băutură împreună cu colegul de cameră, prinși în povești, ce povești? până târziu după miezul nopții.

Acum fiecare pas e o încercare, mă încordez din răsputeri să nu gem sau, și mai rău, să nu înjur, decana ne însoțește, e la câțiva pași de mine *Hai la vot! La vot!* Greața mă chinuie și ea, dar nici să vărs nu-mi pot permite. Băieții sunt veseli, povestesc, ca de obicei, bancuri cu Bulă, asta place la toată lumea, înveselește, asta mai avem voie. Ajunși la biroul de vot constat cu stupoare că nu e încă deschis, avem mai bine de trei sferturi de oră de așteptat în răcoarea dimineții, tremur de frig, mă cuprinde dintr-o dată un clănțănit de dinți pe care nu-l pot stăpâni, nu mai stăpânesc nici greața, abia apuc să mă îndepărtez puțin de grup când las să scape un violent jet de vomă.

...*O dimineață din viață*... ar putea fi un titlu bun... pentru povestirea asta.

În această dimineață de primăvară, în această duminică gravată în memoria mea, întocmai ca și fraza aceea fără sens cusută în carnea vie a tablei de

materii a ființei mele, din coșmarul rămas și el gravat în memorie, aveam, în dimineața acelei primăveri, exact vârsta pe care o ai tu acum.

Ai putea să te miri, ce l-o fi apucat să-mi povestească o mahmureală, mersi, cunosc și eu, un coșmar de la beție! un coșmar de mahmur, ai putea tu să te miri. Ai fi preferat, cred, fapte marcante de rezistență, de vitejie – desigur discretă, știi și tu doar că eram în dictatură – ai fi vrut, poate să-ți vorbesc despre acte care să te inspire, să-ți dea, dacă nu un model, că doar tu nu trăiești, ca noi atunci, în dictatură, să-ți fi dat măcar un imbold, sau cât de cât un sentiment de mândrie.

N-am, băiete, n-am la activ nici un fapt de vitejie.

Dar am cunoscut un tip extraordinar, care... Mi-ar fi plăcut să-ți fi putut povesti despre un asemenea tip.

Am cunoscut însă pe cineva care cunoscuse un tip extraordinar, care...

Mie nu mi-a fost dat să cunosc nici un tip extraordinar, nici pe cineva care să fi cunoscut unul. După cum aveam însă să aflu mai târziu, alții au avut mult mai mult noroc decît mine.

În realitatea noastră compasată nu prea era loc pe unde să între excepționalul, miraculosul. Existența noastră se desfășura într-un singur plan, cu două dimensiuni, lățime/lungime, lipsea înălțimea, lipsea adâncimea, lipseau formele complexe, trăiam într-o geometrie simplificată, aveam simțurile adaptate spațiului în care trăim... Aici e aici, de fapt simțeam adesea ceva ca un fel de rarefacție a spațiului vital, ca și cum n-ar fi fost destul aer în aer, dar nu era, bineînțeles, vorba de ceva respiratoriu, sau ca și cum aș fi mâncat o mâncare artificială, fără nici un gust – și uneori era chiar și ceva propriu-zis alimentar –, era că și cum am fi mâncat o mâncare vidă, nu știam că există mâncăruri vide, o să spui tu, nici eu nu știusem, dar cum să-i spun, era ceva atât de obscur, de puțin perceptibil, poate că un fel de amintire a unui alt fel de simț, poate dorul unui altfel de simț, presimțirea unor alte dimensiuni, a unor dimensiuni pe-atunci scoase din uz și din dicționar.

Acum, când scriu, când scriu pentru tine, chiar în clipa asta îmi revin în amintire alte vise, eu le ziceam pe atunci coșmaruri, de-acum le voi numi vise, angoasa și durerea resimțite la trezire s-au spulberat demult, desfăcute în fumul uitării. Îmi amintesc acum cu mândrie despre niște vise de vitejie avute în adolescență, aproape noapte de noapte, un timp.

Luasem calea rezistenței, mă opuneam unor asupritori, nu era clar cine erau ei, noi eram câțiva, ne ascundeam prin poduri. Visul meu se termina de fiecare dată în mod sângeros, eram prinși, schingiuiți, batjocoriți, călăii noștri rânjeau hidos în timp ce ne dădeau durerea, angoasa, jubilau grotesc în timp ce ne dădeau moartea. Muream de fiecare dată la sfârșitul visului, muream în dureri îngrozitoare, încă puțin și se termină, îmi spuneam, nu mai ai mult de îndurat, mă încurajam eu în vis, în durerea cumplită din vis, în durerea cărnii sfâșiate, însângerate, batjocorite, nu mai e mult și vei fi liberat, nu mai e mult și vei muri, hai, mai răbdă puțin, simțeam că moartea era pe-aproape, aproape,

și muream ușurat că, în sfârșit, mor. E un vis frumos, îmi spun acum, decenii mai târziu, simt un fel de mândrie pentru visul ăsta, mă bucur că l-am regăsit, mă bucur că pot să ți-l povestesc.

Mă gândesc cu tristețe la cei cărora nu li se povestește nici măcar un vis...

...De ce să-ți fi povestit eu acum dimineața asta de aprilie de acum un sfert de veac, o vreme fără multe vitejii și fără asupriri vitale, nu prea mai mureau mulți pe-atunci de vitejie, sau nu știam eu, o vreme în care însă atât de mulți muriseră deja, suferiseră, dispăruseră, înaintea noastră, dar despre care noi nu știam mai nimic, o vreme în care opunerea, rezistența, diferența de opinie, libertatea de gândire erau cuvinte total dispărute din uz, cuvinte interzise, o vreme care mi se pare ireală, de care uneori, mai la urmă, aș fi vrut să râd, să pot râde, ca după un vis absurd, unde lumea e cu capul în jos, o vreme în care mă întrebam, tot mai des în ultima parte, dacă nu cumva chiar visam, dacă nu cumva eram într-un coșmar din care aveam negreșit să mă trezesc.

Când, nu de mult, mi-ai spus că nu știai mai nimic despre vremea comunismului, despre cum am trăit noi atunci, că nimeni nu ți-a povestit despre timpul acela care nici măcar nu e îndepărtat, cuvintele tale m-au lovit cu o violență evidentă.

Așadar noi, generația mea și a părinților tăi, suntem prinși între două tăceri, între două goluri. *Tra due*.

Fără testament, căci nimeni nu ne spusese și nu ne putuse spune cum să facem cu timpul nostru, timpul revoluționar, rupt de toate celelalte, nimeni nu ne spusese cum să trăim în *noua epocă*, nimeni, în afară desigur de vocea multiplicată, asurzitoare, a falsificatorilor de testamente.

Fără testament, dar și fără moștenire. Nu pentru că n-am fi avut-o, dimpotrivă, aveam o moștenire frumoasă, despre care însă noi nu știam atunci mai nimic. Fuseseră uciși deja, nu doar sute de mii de oameni, fuseseră ucise idei, cuvinte, amintiri. Memorii vitejești, sacrificiale, sacrificate, îngropate în gropile comune de pe lângă închisorile comuniste, de pe lângă lagărele de muncă silnică. Memorie a moștenirii îngropată adânc în sine, printr-o masivă uitare forțată, la cei rămași în viață. Ca să poată continua să rămână în viață. Iar celor care continuau să-și amintească, care refuzau să uite, le rămânea izolarea și o amenințare fără sfârșit.

Și ce-am moștenit noi?

Capacitatea de a supraviețui, desigur. Puterea de uitare, abilitatea de necunoaștere. Principiul diurn de data asta, principiul non hegelian al coexistenței nonșalante a două realități contradictorii.

Am moștenit capacitatea de a nu spune. Mă tem că ceea ce-ți transmitem, ce ți-am și transmis de fapt, mă tem să nu fie tăcerea. A noastră, și încă una, care ne-a fost dată și nouă de părinții noștri. Ți-am dat suma a jumătate de veac de tăcere.

Mă tem că te-ai obișnuit cu tăcerea, mă tem că te-a învățat tăcerea.

În ajunul acelei dimineți de aprilie electoral, când împlineam vârsta pe care

o ai tu acum, în noaptea de beție frățească, pentru prima oară în viață mă trezisem povestind despre tatăl meu.

Dar în timp ce rememoram, cu voce tare, în timp ce povesteam mici întâmplări din copilărie legate de el, un gol dureros creștea în mine, un gol și-un dor în același timp, un dor de nestins, ca de ceva ce nu cunoscusem și nu mai puteam cunoaște vreodată. M-am afundat în beție în seara aceea, în noaptea aceea, cu gândul la tatăl mort atunci de câțiva ani, m-am afundat ca într-o uitare de care mi se păruse că aveam iar nevoie, m-am scufundat ca să uit ceea ce nu cunoscusem, să nu mai știu nimic despre necunoscutul care creștea vertiginos în mine. În noaptea aceea m-am adâncit în necunoaștere.

...În dimineața de aprilie, ca în toate diminețile din primăvara fără speranță, ca în toate diminețile din iarnă grea, se grăbește pentru o nouă zi, grăbit, împins, forțat de ordine brutale. Mărșăluiește tăcut și fără vlagă alături de ceilalți, tăcuți și ei și fără vlagă. O nouă zi de muncă silnică îi așteaptă, fără bucurie și fără speranță.

Nu demult ieșită din îngheț, natura își desfășoară nestingherită formele, își reiau locul culorile, parfumurile, eliberate toate de dezgheț. Un motiv în plus de durere, nici un dezgheț nu vine pentru ei, nu va veni. Nu vede decât o iarnă nesfârșită, dușmănoasă, într-un trup încremenit de frig și de epuizare, o muncă silnică și fără rost într-un loc pustiu și fără întoarcere.

Pe front, cu spaima în suflet, cu groază de moarte, de răni, de suferință, cu inima lovită de fiecare cădere din jur, pe front știa încă să se roage și să spere. Să viseze la întoarcerea acasă. Să-și amintească de viața dinaintea războiului. În zile de acalmie, cuprins de dorul aprig de viață, se trezea câteodată cântând de unul singur, dansând uneori, ținând în brațe o dansatoare închipuită, balansându-se în râsetele celorlalți soldați.

A scăpat, scăpase cu viață din război.

Aici însă e fără scăpare, aici nu există scăpare. Aici nu există decât foame, oboseală, durere și moarte. Teroare.

Aici amintirile nu-și mai au loc. Mai bine-ar fi-nghețat de tot, ca cei căzuți, rămași în nămeți, lăsați s-adoarmă în lințoliul aspru de zăpadă. Scăpați de-acum. O moarte mai ușoară decât altele. Nu poate îndura gândul că o să cadă și el de sfârșeală, târât și aruncat încă viu în groapa comună, sub privirea deznădăjduită sau deja moartă a celor din jur. Să scape. Să găsească un mijloc rapid, sigur, fără prea multă durere. Nu mai poate îndura dureri peste dureri. Asasinarea care nu se mai termină. Căderea fără sfârșit....

...Nu voi lăsa decât
Tristețea.
Târziu,
Când nici-un loc
Nu va mai fi eu,
Va rămâne ea
S-o zdrențuiască viermii...

...Mi-l amintesc pe tata stând, seară de seară, întunecat și tăcut, cu capul aplecat, cu urechea lipită de radioul ascultat în surdină, de unde abia-abia se auzea o voce întretăiată, ciudată, am știut mai târziu că era bruiată, – Europa Liberă –, o voce venită dinafară, de dincolo, dintr-o altă lume, mi-l amintesc făcându-ne semne severe să păstrăm liniștea, o liniște care devenise absolută cu timpul, într-atât chipul întunecat al tatălui ne apărea de înfricoșător în astfel de momente. Poate că acea liniște severă, acea tăcere îngrozită a fost pentru noi semnul că ceva diferit, ascuns și sumbru, un fel de realitate care ne rămânea interzisă, de neînțeles, se găsea undeva, într-un loc în care nu aveam atunci acces.

Cât de distrugătoare rămăseseră pentru el amintirile acelor ani scufundați în lagărul sovietic de muncă forțată? Cât de ucigătoare povestirea lor?

Cât de îngroziți sau surzi se arătaseră, s-ar fi putut arăta cei care i-ar fi auzit vorbele, la întoarcere? Scăpat cu viață din război, scăpat de la sinucidere în gulag, încă în viață după anii din fabrica morții, după întoarcerea în țară a păstrat pînă la sfârșit tăcerea. Și viața.

A lui, dar cred eu acum, că și a noastră, a familiei, apropiaților.

Cuvintele arau atunci nepovestibile, închise între două peceți de moarte.

Pecetea disperării. Ca să nu fie ucis de amintiri.

Pecetea terorii, ca să nu fie trimis în vreo închisoare sau în vreun alt lagăr de reeducare prin muncă, de-acasă, de data asta. Pentru cuvinte dușmănoase la adresa orânduirii socialiste.

Ca și noi acum, tu poți vorbi liber. Călătorești fără opreliști, fără frontiere.

Cu cortina de fier smulsă, orizontul pare deschis, geometriile complexe restabilite. Lumea și-a mai recăpătat din coordonate.

Cuvintele ies și ele din închisoare. Dar cine le mai cunoaște? Câtă singurătate?!

Te privesc cum vii și iar pleci, tra due și tu, cum cauți fără să știi ce cauți, cum nu găsești și pleci și iar vii, spunând că abia aștepți să pleci.

Te privesc în tăcere cum taci. Și inventez, pe locul tăcerii, pe locul amintirii tăcerii, inventez pentru tine amintirile nespuse ale unui bărbat tânăr care avea atunci vârsta ta de acum, tatăl meu, bunicul tău. Ca să-ți pot povesti. Trei generații pentru o povestire.

Atâtea hieroglife* scăpate în noi ne bruiază încă liniștea, de trei generații o limbă necunoscută e înscrisă, tot mai adânc, în tabla noastră de materii. De trei generații încoace ni se încurcă visele.

Aș vrea să-ți pun, părintește, o mână pe umăr, să te scutur încetișor și să-ți spun liniștit: trezește-te, băiete, că s-a făcut ziuă. Fac chiar și gestul, mintal. Și ce altceva fac și acum, scriind pentru tine povestirea asta?

Cuvintele ajung la tine întârziate, palide. Babelizate.

Tăcerile sunt mai mari.

**Referire la poemul* Hieroglifa*, al lui Nichita Stănescu.*

ADRIAN-VASILE LĂZĂRESCU

Percepția comunismului de la o generație la alta

Colegiul Tehnic „Gheorghe Asachi“, Onești

După cum am anunțat în nr. 96 al revistei MEMORIA, publicăm ultimele trei eseuri premiate la Concursul național de creație „Ce a însemnat comunismul pentru familia mea“, adresat elevilor de 15-19 ani în cadrul Școlii de Vară organizate de IICCMER, în parteneriat cu Fundația Konrad Adenauer, în perioada 20-25 iunie 2016.

Redacția a respectat în mare ortografia și punctuația autorilor.

Soarele trimite razele sale puternice peste oamenii atât de preocupați de grijile cotidiene. Vara, la țară, este muncă pentru toată lumea. Unii prășesc, alții cosesc, alții adună fânul cosit, în fine, munca pământului îi acaparează pe săteni. Toți sunt pe fugă, toți sunt în grabă, căutând să rezolve cât mai multe probleme într-un timp cât mai scurt, pentru a se relaxa ulterior.

În tot vacarmul uliței bătătorite de oamenii harnici ai satului, într-o curte modestă, la umbra unui nuc falnic cu o coroană impresionantă, un bătrân și nepotul său discută în adierea vântului.

Ce impresionant poate fi acest schimb de experiență între generații! Câtă căldură și câtă dragoste există în ochii albaștri ai bunicului, care au vărsat o mulțime de lacrimi amare și cu câtă gingășie și admirație își privește bunicul, nepotul cel neastâmpărat care, astăzi, dorește să afle mai mult despre vremurile de ieri, vremuri despre care cărțile de istorie se feresc să discute.

– Bunicule, bunicule, astăzi vreau să-mi vorbești despre copilăria și tinerețea ta. Vreau să te cunosc mai bine, vreau să aflu care erau jocurile copilăriei tale, cum era școala în perioada comunistă, cum erau viața și societatea acum mai bine de 60 de ani și ce a reprezentat comunismul în viața ta.

– Ehei, dragule, lucrurile pe-atunci nu erau atât de simple pe cât par azi… Altă făină se cernea atunci la moară, altfel era orânduiala, oamenii nu erau așa liberi și îndrăzneți, aveau mai mult respect...

– Bunicule, aceste lucruri le aud de la oricine. Vreau să-mi spui o poveste frumoasă, cum făceai în nopțile lungi de iarnă, în care, pentru a trece timpul, istoriseai

din tinerețea atât de îndepărtată despre oameni și fapte care azi îmi par o fantezie.

– Nu e chiar cum crezi tu. Ele chiar au existat. Au fost la fel de reale ca mine și ca tine. Dar hai să trecem la povestea care te interesează, văd că ești nerăbdător…

Vântul începu să sufle mai puternic ca de obicei, prefigurând oarecum incursiunea în trecut a bunicului. O frunză de nuc s-a desprins. Cei doi îi admirau căderea lină până la atingerea pământului prăfuit.

– Nepoate, când eram eu de vârsta ta, prin '50-'51, cam așa, în satul nostru liniștit era o agitație mare, o larmă de nedescris. Era pe vremea când se aplicaseră primele decrete de colectivizare. Comunismul deja se instalase serios, se împlineau aproape 3 ani de la abdicarea regelui, țara era subordonată intereselor lui Stalin. Această colectivizare, nepoate, a început întâi cu oamenii mai bogați, cărora li se spunea chiaburi. Acestora, încă din martie ’49 li se confiscaseră mare parte din avere.

– Așa, fără proces, fără sentință? întrebă cu uimire nepotul consternat

– Nu li se prelua averea pentru că erau vinovați. Dacă te găseau vinovat de vreun delict pe-atunci, ajungeai direct la Canal sau pe un șantier de construcții, fără zeci de amânări și termene cum e justiția de azi...Dar ne abatem de la poveste, și s-ar putea să nu o terminăm aici, sub nuc. Cerul se înnorează.

– Continuă, te rog.

– Tatăl meu a fost unul din gospodarii de frunte ai comunei. S-a îngrijit de fiecare petic de pământ, nedorind să vândă nici măcar o palmă. A fost un om curajos, dar ceea ce l-a caracterizat pe el a fost cumpătarea. Nu exista să auzi de la el vorbe necugetate sau să fie în gura satului, cum erau ceilalți oameni. A fost un om care gândea înainte de fiecare vorbă, înainte de fiecare faptă, iar vecinii l-au îndrăgit și l-au respectat toată viața. În vara lui '50, noi număram 4 parcele de pământ. Două bucăți erau de partea cealaltă a dealului, una era fânaț, iar ultima era în partea aceea, pe marginea drumului care duce către Dărmănești. Pe toate le-a îngrijit tata cât a trăit... de fapt, cât a putut să se bucure de ele, deoarece în acea vară au venit de la partid ca să-l înștiințeze că va trebui să doneze mare parte din teren CAP-ului care se va înființa începând cu anul agricol următor.

– Și nu era o formă să vă opuneți?

– Nu puteai să fii împotriva partidului. Prin sat circulau vești că în alte sate fusese mai rău. De bine, de rău, nouă ne-au rămas casa și pământul din grădina din spatele casei, alții mai bogați, nici cu atât nu au mai rămas. Prin alte părți, oamenii nu puteau face față cotelor de produse pe care trebuiau să le ducă la Sfatul Popular.

– Unde, bunicule?

– La primărie, așa-i zice azi. Deși nici azi nu s-au schimbat multe. Atunci cedam mare parte din produse la stat, astăzi cedez mare parte din pensie tot la stat, doar că-i zice impozit. Nu s-a modificat mare lucru, dar orice schimbare

pozitivă este binevenită.

Afară continua să se înnoreze. Vântul începea să bată ceva mai puternic. În depărtare, nori negri se observau. Nici soarele nu mai era la fel de arzător. Cei doi rămâneau sub nuc, vorbind despre vremurile de ieri, în care Cortina de Fier separa bătrânul continent.

– Când a venit decretul de colectivizare, tatăl meu s-a consultat cu mama pentru a decide ce să facă. Mereu a fost un om cu frică de Dumnezeu și de legile pământului. Ea i-a spus că el trebuie să ia decizia finală, deoarece el e bărbatul în casă. Tatăl meu a decis să respecte legile, să cedeze pământul la CAP, dar deși asta i-a adus un respect în fața activiștilor de partid prezenți în comună, el se simțea mâhnit, deoarece avea certitudinea că de acum toată agoniseala sa nu va ajunge la copiii săi mult-iubiți, ci va încăpea pe mâinile străinilor. A fost o decizie foarte grea. Atunci, copil fiind, nu am conștientizat, dar, de fapt, tata știa că a înstrăinat mare parte din venitul familiei și se simțea oarecum vinovat de lucrul ăsta.

– Și ce s-a întâmplat după aceea, acum că nu mai aveați pământ?

– Tata s-a angajat la CAP, așa cel puțin muncea pământul care cândva fusese al lui. Câteva luni am trăit din ceea ce primea tata de acolo. Nu era mult, dar totuși ne ajungea. Adică, puteam duce o viață modestă. La vreo câteva luni, remușcările și frustrările l-au acaparat în așa fel încât s-a îmbolnăvit și a murit. El mereu spunea că boala sa nu are leac, deoarece nu trupul îi e bolnav, ci sufletul, iar pentru acestea nu există vindecare.

– Cum ai reușit să te descurci, bunicule, după ce a murit tatăl tău?

– A fost o perioadă foarte grea pentru mine, atunci. Era iarna anului 1951, când tata a plecat pe drumul cel fără de întoarcere, o iarnă cu zăpezi năprasnice și geruri puternice. Pentru a face față cheltuielilor familiei (fratele meu mai mic începuse din toamnă cursurile clasei I de gimnaziu la Târgu Ocna), a trebuit să mă angajez la fabrica de cherestea. Mergeam în pădure, unde retezam copaci și îi aruncam în vale unde încărcam, de unul singur, la 16-17 ani, căruțe pline cu butuci, pentru care primeam bani, pe care îi dădeam mamei, iar mama îi drămăluia cum știa mai bine.

Nori negri se îndreptau spre sat. Din depărtare se văzu un fulger care cobora, dincolo de munți, peste un sat învecinat. La un scurt timp, se auzi tunetul și asta le confirmă celor doi că furtuna va începe curând.

– Și puteai să te angajezi fără nicio calificare, fără liceu?

– Cel de-Al Doilea Război Mondial și instaurarea comunismului a schimbat total concepția care exista în perioada interbelică despre școală. Cei care făceau angajări nu căutau oameni cu carte, ci doar voiau să dea unor oameni șansa să nu moară de foame. Se zvonea că lemnul pe care noi îl încărcam era dus la Ploiești și prelucrat acolo. Alții spuneau că din acest lemn se vor construi case pentru tineretul greu încercat de ororile războiului. Dar oricum, nu asta era important. Ceea ce conta era că puteam să aduc niște bani, pe lângă ce primea mama, din munca de la CAP. Adevărul este că momentul colectivizării

a distrus multe familii, a făcut multe victime, totul în interesul statului, partidului.

– Să înțeleg că acest regim, după care unii bătrâni sunt nostalgici, a adus numai nenorociri poporului și familiei românești în a doua jumătate a secolului al XX-lea?

– Băiete, mă mir că până la 16 ani nu ai învățat una din cele mai importante noțiuni ale vieții. Acela că niciun lucru, niciun eveniment nu a avut un impact 100% negativ sau 100% pozitiv. Fiecare eveniment, fiecare regim a avut atât părți bune, cât și părți rele. Comunismul, ca fiecare regim politic care a existat, a influențat atât pozitiv, cât și negativ cursul istoriei. Pentru unii a fost bun, pentru alții a fost rău, pentru mine și pentru părinții mei a fost o încercare destul de grea căreia i-am făcut față. A fost foarte greu pentru mine să devin bărbatul casei, la 17 ani, și să mă ocup de toate responsabilitățile unei gospodării.

– Și totuși, nu am înțeles care era partea pozitivă...

– Asta pentru că mă tot întrerupi și nu mă lași să-mi duc povestea până la final.

– Continuă, bunicule. Promit să nu te întrerup atât de des, dar nu e vina mea că am atât de multe întrebări.

Un zâmbet inundă fața bunicului atât de ridată de încercările vieții deloc ușoare. Cerul era de un albastru închis, spre negru, dar norii păreau că se opresc pentru o clipă, poate dorind să asculte și ei povestea bunicului. Vântul continua să bată, iar primele picături ale furtunii iminente atingeau pietrele prăfuite de pe uliță. Sub nuc, unde bunicul povestea despre vremurile în care Europa era divizată din cauza conflictului dintre cele două ideologii opuse, picăturile de ploaie nu ajunseseră încă.

– Prin octombrie ’53 am fost chemat la primărie. Când i-am spus mamei, s-a speriat foarte tare, deoarece ea credea că e vorba despre un nou decret de colectivizare și ne va lua și ultima bucățică de pământ din spatele casei. Cu toată teama în gând, cu sufletul la gură, mă îndreptam către sediul Sfatului Popular, care nu arăta cum îl vezi azi, pe atunci era o casă impunătoare, însă cam goală, deoarece fostul proprietar, care pierduse casa în urma naționalizării, încărcase tot ce putuse în două căruțe și plecase departe. Nici astăzi nu știu dacă a putut să fugă din țară sau dacă a fost prins la graniță și dus la Canal.

– Nu a fost vorba de o nouă colectivizare, nu-i așa, bunicule? Ce soartă tristă ai avut...

– Când am ajuns acolo, mă așteptau doi ofițeri de la miliție și domnul activist de partid, care cândva îl apreciase pe tata pentru devotamentul pe care îl arătase cauzei socialiste. Cei trei mi-au explicat că în câteva zile voi pleca în armată, să efectuez stagiatul obligatoriu, căci pe atunci nu era cale să te opui dorințelor partidului. Ceea ce se spunea acolo, era lege. Nu aveai alternativă convenabilă. Nu am putut decât să accept ceea ce spuneau domnii. Mi-au spus că trebuie să mă prezint pe 4 noiembrie la ora 14 la gară cu un bagaj cu

haine, deoarece va trebui să plec la Târgu Mureș.

– Și ce ai făcut până la urmă? Bănuiesc că te-ai prezentat la ora indicată la gară...

– Ți-am mai spus că nu aveam prea multe de ales. Plus de asta, în familia noastră am fost învățați să respectăm legile, oricât de bune sau rele ni s-ar părea. Am plecat, însoțit de mama și de fratele meu mai mic la gară, unde am remarcat că nu eram singurul băiat din sat care pleca cu trenul care ducea la Târgu Mureș, unde trebuia să devenim bărbați, căci așa ni se spusese. Ajunsesem cu 10 minute înainte de ora indicată. Mama, cu lacrimi în ochi, îl ruga pe domnul ofițer să nu-i ia și ultimul sprijin al casei, ceea ce m-a umplut de mândrie și am putut remarca stima băieților cu care urma să plec, căci mamele lor nu rostiseră cuvinte atât de emoționante despre ei. Dar asta nu l-a înduioșat pe ofițer, care i-a spus mamei că mai are un băiat pe care se poate bizui, și că mă voi întoarce curând, iar la întoarcere, va putea să aibă și mai multă încredere în mine, deoarece armata mă va maturiza.

Cerul continua să fie înnorat, vântul bătea cu putere, dar picăturile de ploaie încetau să apară. În depărtare, se putea observa în continuare cum coboară fulgerele din norii plumburii. De sub nuc, privind către cer, o rază de soare se reflecta timid peste via din curte, dar într-un moment a și fost acoperită de nori.

– Drumul până la Târgu Mureș a decurs fără niciun impediment. În sinea mea, nu doream să merg, voiam să evadez, dar eram supravegheați de domnul ofițer care se urcase din comună. Pe drum ni s-au mai alăturat băieți. Înainte de a pleca, auzisem despre băieți care au fugit din tren, în drumul către armată. Din ceea ce se zvonea, soarta lor a fost una nemiloasă, majoritatea au fost împușcați de către ofițerii care-i găseau, sau erau duși în închisori, fiind considerați deținuți politici, acolo aplicându-li-se cele mai groaznice tratamente.

– Totuși, era bine că te cunoșteai cu băieții din comună... Nu ai fost chiar singur...

– Nu a fost chiar așa, nepoate. Odată ajunși acolo, ne-au separat în subunități militare diferite. Fiecare trebuia să locuim în mediul cazon cu oameni din diferite regiuni ale țării, oameni pe care nu-i mai văzusem niciodată până atunci. Am avut o singură zi de acomodare, începând cu cea de-a doua zi a început instrucția. Eu aveam 19 ani, însă erau băieți și mai tineri, care nici ei nu erau prea încântați de sosirea în armată. Țin minte că trebuia să cărăm, după noi, pe o distanță considerabilă, tot arsenalul unui militar, care avea o greutate considerabilă. Pentru mine, nu a fost o povară, deoarece eram obișnuit cu muncile grele la țară, dar pentru ceilalți, în special pentru cei de la oraș, a fost o adevărată corvoadă.

– Să înțeleg că nu a fost atât de rău în armată?

– Faptul că nu eram străin de muncile fizice m-a ajutat foarte mult în armată. Sergentul care se ocupa de instruirea recruților m-a remarcat și mi-a oferit, oarecum, un tratament special față de cei care se văitau la fiecare exercițiu al

instrucției. Ba chiar ajunsesem să livrez corespondența între unitățile militare. Așa am descoperit măreția orașului și măriminia oamenilor. Tot așa am putut să observ că și oamenii de etnii diferite se pot înțelege, în ciuda diferențelor de naționalitate sau limbă. Pot spune că acest regim, pe care toți vor să-l denigreze în mod exagerat – nu spun că nu a avut și părțile lui negative – a ajutat foarte mult la dezvoltarea mea și a multor tineri ca și oameni, prin integrarea și contactul cu viața urbană. Dar, să vezi, într-o zi răcoroasă de sfârșit de noiembrie, la instrucția de dimineață, suntem anunțați că vom fi repartizați în diferite departamente, unde pe lângă instrucția și cunoștințele militare, vom învăța și o meserie practică. Ni s-a spus că vom fi dirijați, în funcție de nevoile zonelor din care provenim și de studiile pe care le aveam până la momentul intrării în armată, spre diferite domenii, cum ar fi prelucrarea lemnului, construcții, cizmari pentru cei care nu aveau mai mult de 4 clase terminate sau vânzători, brutari, copiști, pentru cei care merseseră mai mult la școală.

Afară, norii grei făcuseră loc soarelui care își trimitea razele timide, ce ajungeau la cei doi, cu multă dificultate, după ce străbăteau coroana de frunze atât de deasă a falnicului nuc.

– Privește, bunicule, se înseninează afară! Se pare că soarele a învins în cele din urmă norii! Uite cum se risipesc încetul cu încetul.

– Începând din acest moment, se înseninează și povestea vieții mele. În seara acelei zile, am fost chemat la domnul sergent. Acesta mi-a explicat cum decurge procesul de angajare și de faptul că recruții sunt trimiși către domenii în care șefii mai mari ai armatei cred că s-ar pricepe. Și acum, parc-ar fi fost ieri, îmi aduc aminte vorbele lui: „Măi, Iancule, îmi ești tare drag, băiete! Ai s-a-jungi mare om, dacă ești ajutat! Voi face ceva pentru tine, ce n-am făcut pentru nimeni, de trei ani de când sunt în armată. Te las pe tine să alegi ce meserie vrei să ai în viață. Poți alege ce vrei tu, și profesor te fac, dacă dorești“. Auzind acestea, un sentiment nesperat de bucurie mă cuprinsese.

– Și ce ai ales, bunicule?

– Am ales cu inima, așa cum îți recomand să faci și tu de fiecare dată când ești pus în dificultatea de a alege. Mă gândisem eu, în scurtul răgaz de decizie, că mi-ar fi greu să fiu profesor, copist sau maistru constructor pe șantier, deoarece ar fi trebuit să plec din satul meu care mi-era atât de drag și, cel mai important, aș fi fost nevoit să o las singură, cu greutățile vieții pe mama, săraca, numai Dumnezeu știe cât s-a chinuit să aibă grijă de toți. I-am spus: „Domnule sergent, m-am decis. Vreau să lucrez în domeniul exploatării lemnului, să merg în pădurea atât de dragă-mi și să simt aerul ei curat.“

– Și ce a zis sergentul, bunicule?

– Omul s-a mirat de decizia mea, dar mi-a zis că dacă asta îmi doresc, fie. Și m-a trecut primul pe lista celor care urmau să fie repartizați în prelucrarea și exploatarea lemnului. Din armată, am ieșit cu o calificare, iar datorită influenței pozitive a domnului, care a pus o vorbă bună pentru mine, am reușit să fiu

angajat ca maistru forestier. Meseria asta am iubit-o enorm. La 62 de ani, am ieșit la pensie tot din meseria asta. Nu cred că există o meserie mai frumoasă. Nu regret decizia pe care am luat-o în acea seară, ba chiar cred că a fost cea mai bună hotărâre pe care puteam s-o iau. În ultimele zile de armată, domnul sergent m-a rugat să rămân, promițându-mi o avansare în grad, datorită faptului că mă făcusem remarcat atât în fața noului instructor, cât și în fața celorlați caporali și ofițeri. L-am refuzat politicos, i-am spus că am muncit mult pentru calificarea de forestier pe care am obținut-o și că doresc să o folosesc în satul meu. Înainte de a pleca, în ultima seară, m-a rugat să vin la el în birou. Acolo, mi-a adresat câteva cuvinte, pe care nu le voi uita niciodată. Mi-a spus așa: „Felicitări, Iancule, pentru că ai avut curajul de a-ți urma pasiunea. Ești vrednic de toată lauda, de toată admirația mea. Eu nu am făcut asta la timp și voi regreta toată viața. Sper să ne revedem cândva, dacă tot nu vrei să rămâi aici, la noi, în armată."

Cerul era senin, niciun nor nu mai ascundea albastrul pur al văzduhului. Soarele, în schimb, se pregătea să apună. Se lăsase frigul, iar oamenii se adunau acasă, venind de la muncile câmpului. Povestea bunicului se apropia de final, însă nepotul nu descoperise, încă, tâlcul poveștii, deoarece era convins că din toate istorisirile bunicului, nu era una care să nu fi avut niște învățăminte extrem de utile.

– Ei bine, sper că ți-ai făcut o idee despre cum era societatea românească în primii ani de după instaurarea regimului comunist.

– Cu siguranță, azi am învățat o lecție de viață importantă și anume că, onoarea, demnitatea și cinstea unui om atrag admirația și simpatia celor din jur. Ești un model pentru mine, bunicule.

– Nepoate, dincolo de asta, cred că lecția pe care ar trebui s-o înveți tu și toți tinerii care nu au prins regimul comunist este că niciun regim, indiferent dacă este el de extremă stângă sau extremă dreaptă, cum am auzit că se spune acum, pe la televizor și-n cărțile de istorie, nu a fost total negativ sau total benefic. Comunismul a avut influența lui asupra istoriei României, modificând radical societatea. Această schimbare atât de complexă a avut, evident, un impact atât negativ (cum a fost episodul colectivizării și naționalizării, în urma acestor decrete, majoritatea oamenilor care au muncit enorm pentru a se realiza profesional în perioada interbelică, au fost nevoiți să-și cedeze tot avutul statului), cât și pozitiv (deoarece comunismul, prin reformele sociale și educaționale a reușit să înlăture analfabetismul, școlarizând un procent uriaș din populația țării și totodată, pe vremea aceea, exista siguranța locului de muncă, toți liceenii absolvenți se puteau angaja sau puteau urma o facultate, dacă într-adevăr erau pasionați de studiu). Comuniștii luau amărâții de pe stradă și îi făceau oameni. Trimiteau elevi să studieze, elevi care locuiau în cătune uitate de timp, iar dacă un om nu avea serviciu și mergea la sediul local al partidului să spună acest lucru, era angajat în cel mai scurt timp. Astăzi, nu e așa...

– Bunicule, și azi dacă vrei să muncești, poți să o faci. Doar că trebuie să-ți dorești cu adevărat acest lucru și să depui eforturi serioase ca să se întâmple acest lucru. Și nici nu mai ai obligația de a rămâne la locul de muncă ales de partid. Iar azi ai libertatea de a vizita orice țară europeană, oricând, ai libertatea exprimării unei opinii...

– Nepoate, așa e, azi poți să spui ce vrei, dar nimeni nu te bagă în seamă. Înainte, tot ce spuneai, pe stradă, acasă, la serviciu, în autobuz, era luat în considerare. Nu conta că salutai o doamnă în vârstă sau că făceai glume pe seama milițienilor. De absolut toate vorbele se ținea cont și trebuia să fii cumpătat, că altfel puteai s-o încurci rău. Ceea ce era foarte rău atunci este că nu se găseau prea multe alimente în magazine...

– Azi, rafturile supermarket-urilor sunt pline de produse de tot felul, poți alege ce vrei să cumperi.

– Da, dar majoritatea oamenilor nu-și permit să cumpere tot ce văd pe acele rafturi.

– Am rămas confuz cu tot acest dialog, bunicule. Până la urmă, care a fost cel mai bun regim și de ce?

– Nu există cel mai bun regim de a conduce o țară. Experiențele mele în comunism și în acești peste douăzeci de ani de democrație mi-au arătat că nu există formula pentru o guvernare perfectă cum nu există rețeta pentru fericire.

– Și totuși, oamenii sunt fericiți, bunicule...

– Și totuși, oamenii sunt guvernați în cel mai bun mod posibil. Societatea evoluează mereu, iar istoria nu face decât să-i rețină pe cei mai importanți modelatori ai societății, fie ei filozofi, medici, profesori sau politicieni. Comunismul a avut părțile lui bune, dar și părțile lui rele. A fost un regim totalitar, cu plusuri și minusuri ca oricare altul. Dar ceea ce face diferența este ambiția umană. Căci aceasta este cea care degradează raporturile interumane. Din cauza ei se ajunge în situații inimaginabil de oribile. Ambițiile exagerate ale unora au evidențiat aspectele negative atât ale comunismului, cât și ale democrației actuale.

Soarele a apus demult. Pe uliță, copiii fac o gălăgie de nedescris, jucându-se și distrându-se. Adulții se întorc de la muncile pământului, istoviți, dar fericiți, deoarece au putut să-și ducă planul la bun sfârșit, reușind să îngrijească pământul, singura avuție a lor, pe care o vor da urmașilor cu toată dragostea. Nepotul și bunicul se îndreaptă acum spre casă, cu promisiunea că mâine, dacă vremea le va mai permite, vor mai derula încă o filă de istorie de familie, căci fără trecut, nu suntem decât o frunză căzută în bătaia puternică a vântului.

ANA-MARIA PETROV

Comunismul în România prin ochii unor etnici ruși-lipoveni

Cl. a X-a C, Liceul „Gh. Munteanu-Murgoci“, Măcin, Jud. Tulcea

Concursul de creație adresat elevilor a urmărit dezvoltarea în rândul tinerilor români a mecanismelor de reflecție personală și spirit critic, prin recuperarea memoriei traumatice a trecutul recent. Acest demers a invitat tinerii să se apropie de istorie printr-o abordare inedită, participativă, cea a recuperării istoriei familiei românești în a doua jumătate a secolului trecut.

Mi-au plăcut întotdeauna poveștile și dacă „istoria este cea mai frumoasă poveste“, m-am lăsat cuprinsă de mirajul întoarcerii în vreme, în anii comunismului în România, încercând să-l sondez din perspectiva a trei generații dintr-o familie de ruși-lipoveni, din comuna Carcaliu, județul Tulcea. Nu intenționez, desigur, o cronică de familie, ci doar compunerea din secvențe, frânturi de amintiri a unui puzzle care să contureze percepția prin prisme diferite de vârstă, mentalități, educație a experienței românești a comunismului.

Pentru bunicul meu, astăzi în vârstă de 80 de ani, începuturile comunismului în România se confundă cu anii copilăriei, adolescenței și tinereții sale și de aceea mă emoționează tremurul nostalgic al vocii sale, când îmi mărturisește că „ce era atunci nu o să mai fie niciodată!“ Amintirile sale amestecă imaginea soldaților germani intrând pe motociclete de război în sat, pe strada Bisericii ruse, cu vuietul avioanelor pătrunzând până în ascunzișul din groapa în care îl pitea străbunica și anii peregrinărilor pe șantierele construcției socialismului. Tânăr fiind, călătorea prin țară cu toată familia, ca atâtea alte familii de lipoveni din Carcaliu, prestând munci grele, dar „bine plătite“ în opinia sa, oriunde se deschidea un nou șantier. Și se găsea de muncă, pentru că țara trebuia să renască din ruinele războiului și, pe de altă parte, pentru că erau primii ani ai industrializării. Munca era grea, dar entuziasmul tinereții, perspectiva câștigului – pentru că munca fizică, la săpături, era mai bine plătită, în

condițiile raritătii utilajelor pentru construcții –, proiectele de dezvoltare acasă, de întemeiere a propriei familii, spectrul sărăciei și al foametei care încerca greu țara erau un suport moral în răceala și aspectul anost al barăcilor de pe șantiere. Așa s-a născut, probabil, expresia și ironică, dar și respectuoasă pentru munca prestată, de „excavatoare cu barbă“ atribuită în acele vremuri lipovenilor în țară. Satisfacția era că începuseră să-și facă gospodării mai frumoase și să mai scoată sărăcia din case și din sat; vedeau lucruri noi, gospodării mai chivernisite pe unde umblau și încercau să le adapteze în propriile gospodării. Concluzia lui, în care se regăsesc toate aceste motivații, este că „se trăia mai bine în comunism și se muncea din greu“ și nu îndrăznesc să-l contrazic pentru că sunt anii vigorii lui, a tot ce a clădit durabil în viață față cu considerații teoretice pe care aș putea să i le reproduc din manuale.

Unchiul meu, Feodor Petuhov, născut tot în Carcaliu, dar școlit și cu o altă poziție socială înainte și după 1989, astăzi pensionar, are o perspectivă mai nuanțată. Pentru el anii războiului îi amintesc frustrarea trăită de rușii-lipoveni din Carcaliu care nu-și puteau face slujbele și vorbi rusește, școala parohială era închisă, astfel încât venirea Armatei Roșii a fost ca o eliberare. „Vreo 3-4 ani de zile a fost veselie, cu soldații ne împăcam foarte bine, s-au făcut brigăzi, iar mulți au plecat pe front în Divizia „Tudor Vladimirescu“. Mulți fii ai Carcaliului au murit pe front – chiar un unchi al său are lăcașul de veci în cimitirul de la Oradea – sau au fost medaliați pentru fapte de arme în campania românească din Vest. Din punctul său de vedere, instalarea comunismului în România s-a făcut „cu forța“, „foarte mulți oameni nu doreau așa ceva, nu doreau să fie dirijați, supravegheați în permanență“. În 1949-1950 din comună au fost selectați 34 de copii care au fost trimiși la școală cu predare în limba rusă, la București. A fost printre elevii buni, astfel încât la absolvire, în 1955, a fost selectat de comisariat, împreună cu alți 6 colegi, să urmeze cursurile Școlii Militare. A absolvit în prima promoție a Școlii Militare, fiind repartizat în cadrul Direcției a 2-a a Ministerului de Interne (Contraspionaj). După un an și jumătate a fost trecut însă în rezervă, în martie 1958, „când a început anti-rusismul“. Regimul comunist al lui Gheorghiu-Dej obținuse retragerea trupelor ruse din România și începea o anume distanțare de stalinism. „Trecerea în rezervă“ l-a ambiționat și, plăcându-i să învețe, a urmat facultatea, absolvind ca biolog, cu propunerea de a urma o carieră universitară în cadrul catedrei de genetică. A refuzat în favoarea muncii ca inginer în industria alimentară, șef de laborator într-o fabrică din Curtea de Argeș. Pe ceilalți 33 colegi, plecați din Carcaliu să învețe, viața i-a împrăștiat care-ncotro, fără a mai ști prea multe despre majoritatea dintre ei.

Își amintește că anii ‘50 „au fost o mare nenorocire pentru multe personalități“ și oameni obișnuiți care au fost arestați „numai pentru opiniile lor, sau istoria vieții lor“. Chiar din Carcaliu a fost deportată în Bărăgan familia unui soldat care satisfăcea stagiul militar pe frontiera cu Iugoslavia, într-un moment tensionat al relațiilor între URSS și regimul lui Iosip Broz Tito. Forțat de cineva

să treacă granița în Iugoslavia, acest tânăr și-a „condamnat“ fără să știe și fără să vrea familia la deportare pentru „delictul“ de a fi fost rude cu un potențial „dușman al regimului“!

A cunoscut personal în anii facultății situația unor colegi, care au fost exmatriculați, pentru că părinții lor erau considerați chiaburi sau erau discriminați, neprimind burse, deși îndeplineau condițiile cerute și acceptate în cazul celorlalți. „Noi, colegii, îi ajutam, rupeam din porția noastră și le dădeam; a fost o tragedie, deoarece tineri capabili nu mai aveau acces la învățământ“. Și totuși omenia, dincolo de vremuri și etnie, învingea! Înfruntau împreună strâmbătatea regimului pentru a supraviețui împreună. Erau colegi, nu dușmani de clasă!

„O mare tragedie“ o consideră a fi fost colectivizarea la sate. „Colectivizarea nu s-a realizat pentru a îmbunătăți situația țăranului, ci pentru a-l jefui“. La Carcaliu, colectivizarea s-a făcut în 1950, primul președinte al G.A.C.-ului de atunci fiind chiar tatăl său. În primii 3 ani gospodăria agricolă din Carcaliu era cea mai puternică din raionul Măcin, dar după aceea a început statul să ia din ce se acumula și plăteau oamenilor în grâne. Curând, foarte mulți din sat aveau să plece, atrași și de munca mult mai bine plătită de pe șantierele din țară.

Dacă ar pune în cumpănă aspectele pozitive și negative ale comunismului din România așa cum le-a perceput el, ar evoca saltul țării de la stadiul agrar la industrializare, lichidarea analfabetismului, dezvoltarea mai multor orașe și ridicarea satelor ca efect al industrializării, asigurarea de locuințe, apartamente pentru un foarte mare număr de oameni.

Sistemul a generat însă „foarte multe frustrări“. A fost un centralism excesiv, zis democratic, în care „cineva sus stătea și gândea, iar tu trebuia să execuți“. A venit apoi criza din anii ‘80 ai secolului trecut, regimul autogestiunii, dar în lipsa mijloacelor de asigurare a condițiilor necesare performanței economice. În condițiile crizei alimentare din acei ani, lucrând în cadrul Direcției de industrializare a legumelor și fructelor, a asistat deseori la discuții privind înlocuirea în procesul de producție, în rețetare a proteinei animale cu cea vegetală, dar „protestul rămânea în sinea noastră“, pentru că se temeau să-și exprime deschis opiniile. Iată de ce socotește că după decembrie 1989 s-a cucerit mai ales ceea ce „a fost cea mai mare frustrare a unei persoane în anii comunismului, adică libertatea de a vorbi, de a exprima deschis ceea ce gândești“.

Mie mi-e destul de greu să înțeleg acest lucru și de aceea percepția regimului comunist este, poate din fericire, numai una teoretică, desprinsă din lecturi și din discuțiile adulților din preajma mea. Un singur partid, marxism-leninismul impus ca ideologie unică, teama de a te manifesta liber de teama represiunii pentru tine și familia ta, prigonirea bisericii, propaganda pentru

glorificarea conducătorului, idealul „omului nou“ sunt pentru mine și colegii de generație lucruri destul de abstracte, dar, ce-i drept, abstracțiuni trăite de alții, din cercul cel mai apropiat al familiei fiecăruia. Concrete și surprinzătoare, uneori dureroase sunt însă profilele în ruine ale unor foste C.A.P.-uri, hale și foste platforme industriale, comuna părăsită de cei mai tineri, de părinți plecați la muncă în Italia, Spania sau aiurea, școala cândva ticsită de copii pe care astăzi îi numeri pe degete… Mă intrigă de aceea o observație din mărturisirile încredințate de unchiul meu, cum că „ideea de comunism ar fi bună, dacă s-ar practica exact ceea ce a prevăzut, dar el a fost pervertit“! Să fie necesară o nouă experiență?! și dacă ar fi din nou pervertită, pentru că bazele sale sunt strâmbe și inumane, până la crima justificată ideologic? Cred totuși că trebuie să rămână în memoria întunecată a istoriei omenirii, pe care să nu o uităm însă, spre a nu o repeta.

Arhiva MEMORIA 100

În redacția revistei Memoria, 2009

ALEXANDRA UJICĂ

Ce a însemnat comunismul pentru familia mea

Mă numesc Alexandra Ujică și sunt elevă la Colegiul Național „Unirea“ din Târgu-Mureș, olimpică la istorie și sociologie.

Provin dintr-o familie de intelectuali, mama-farmacist, tata-medic veterinar, bunicii materni intelectuali, inginer și funcționar public, bunicii paterni agricultori în zonă montană, zonă turistică.

Prin studiul de față readuc forme de rezistență ale înaintașilor față de ororile regimului comunist folosindu-mă de memoria acestora, memoria autobiografică. Scopul imediat fiind acela de dezvoltare a mecanismelor de reflecție personală, de înțelegere a istoriei familiei noastre, de dezvoltare a spiritului critic față de tragediile comunismului, de stabilire a unui dialog între generații pentru a putea înțelege care au fost traumele acestora. Pe termen lung urmăresc impactul acestor evenimente, realități. Pentru îndeplinirea acestor scopuri am căutat să am o interacțiune reală cu subiecții studiați, cât și o înțelegere a contextului cercetat pentru că este știut faptul că majoritatea familiilor românești au avut un parcurs sinuos în epoca comunistă, cu bune si cu rele. Eșantionul de lucru, de studiu este format din persoane care au trăit și s-au format în perioada comunistă, au suferit de pe urma vremurilor respective și care acum au fost de acord să colaboreze. Ca metode de investigare am folosit studiul longitudinal al personalității, studiul documentelor prin influența acestora asupra vieții persoanelor cercetate, conversația liberă, conversația bazată pe chestionar întocmit ad-hoc. Rezultatele sunt prezentate descriptiv prin metoda prezentării de caz. În loc de concluzii mă voi limita la câteva observații pertinente: Au supraviețuit impactului persoanele cu un statut bine diferențiat de familist, de proprietar, în primul rând, persoane cu respect față de religie, adică cu credință în Dumnezeu, persoane cu respect față de valorile tradiționale, persoane adaptabile. Toate acestea sunt trăsături esențiale ale personalității și în special adaptabilitatea care se bazează pe inteligența generală, pe inteligența practică, pe inteligența socială, dar și pe inteligența afectivă.

Având în vedere faptul că schimbările în societate care se fac fără a se ține cont de posibilitatea oamenilor de a se adapta la ele, studiul nostru poate avea

un impact prin descoperirea și inducerea la tineri a capacităților de adaptare, de integrare. Eu, prin studiul întreprins, doresc să aduc o contribuție la cunoașterea istoriei famililor românești impunând respect și considerație pentru că trec peste decupajele de ordin politic ori cronologic încercând să se adapteze noilor realități.

Deoarece bunicul meu este cel ce mi-a insuflat dragostea pentru istorie, și cu toate că el nu mai este printre noi, în memoria sa voi avea, pentru început, un dialog imaginar cu dânsul. Sunt încă în sufletul meu destăinuirile sale despre perioada comunistă. De multe ori îmi spunea: „Alexandra, tu trăiești într-o lume liberă, însă eu mi-am petrecut copilăria și tinerețea sub un alt regim, într-o altă lume, cu totul diferită față de ceea ce cunoști tu, un regim extrem de aspru și care a distrus continuu valorile și tradițiile românești."

AU: Bunicule, cum trăiați voi în timpul comunismului?

B: Acest regim a fost adus la noi în țară de ruși, pe tancurile Diviziei „Tudor Vladimirescu" alcătuită din vânzători de neam și țară. La vremea noastră neam bucurat, am văzut în ei niște salvatori de stăpânirea nazistă și aici, în Transilvania, mai ales de cea hortystă. Alături de ai noștri și rușii și-au vărsat sângele întru dezrobirea Ardealului. Când s-au stins flăcările ultimului Război Mondial, am sperat, cu toții, că într-adevăr vom fi liberi, că rușii se vor întoarce în țara lor și că ne vor lăsa să trăim așa cum de secole eram învățați noi pe aceste pământuri.

AU: Și cum trăiați, bunicule, înainte de al Doilea Război Mondial?

B: Draga mea nepoată, pe atunci, în satul nostru oamenii viețuiau liniștit. Nu erau bogați, dar erau curați în cuget și cu frică de Dumnezeu. Erau împreună la muncile câmpului, la sărbători, la joc, la biserică. Am fost deprinși a ne ruga în bisericile noastre, să-l pomenim pe regele nostru, să trudim pe pământurile noastre și să ne bucurăm de aceste pământuri. Luminători ai satului erau preotul și dascălul care îi îndemnau pe părinții ce aveau copii cu aplecare spre învățătură să-i trimită la școli mai înalte, iar pe ceilalți să-i îndrepte spre vreo meserie sau să rămână pe lângă casa părintească să lucreze mai departe pământul. Chiar și copiii mai săraci aveau o șansă în viață, fiind de multe ori ajutați cu burse de asociații obștești și de biserică.

AU: Înseamnă că pe atunci, bunicule, era foarte bine și oamenii erau fericiți...

B: Din păcate, nu a fost chiar așa. Era și în acea vreme multă nedreptate. Se întâmpla, în vremea alegerilor, de pildă, ca jandarmii să-i bată pe oameni dacă nu votau „cum trebe". Cei bogați se uitau de sus la cei săraci, nu discutau cu ei, cu anii, dar o făceau atunci când erau alegeri și le promiteau marea cu sarea. Praf în ochi, și, nu o dată, alegerile au fost falsificate.

Curioasă, l-am întrebat din nou, ce a schimbat comunismul?

B: Comunismul a întors lumea cu susul în jos!

AU: Cum, bunicule?

B: În comuna mea au început comuniștii să pună în funcții oameni fără de școală sau fără avere, fără casă și pământuri. Țăranii au fost obligați să plătească statului cote, adică să vândă pe mai nimic cereale și animale, iar cei ce aveau copii la școală erau amenințați că dacă nu achită cotele, copiii lor vor fi excluși din învățământ. Lumea trăia cu speranța că toate acestea nu vor dura. Ne mai îmbărbătau, în biserică, și preoții care ne îndemnau să răbdăm pentru că, până la urmă, Domnul se va milostivi de noi... Însă au fost și dintre aceia care n-au putut să rabde ticăloșiile oamenilor vânduți rușilor și-au fugit în munți, unde au luptat cu arma împotriva comunismului și a comuniștilor.

AU: Am avut în familie și noi un luptător în munți, bunicule?

B: Da, dragă nepoată, și dintre noi s-a ridicat un luptător anticomunist, un partizan, cum li se spunea pe atunci. Era un tânăr, încă elev de liceu, pe atunci, prin 1949. Îl căuta Securitatea, poliția politică înființată de regimul comunist în 1948 la ordinul sovieticilor și care era condusă de neromâni și de antiromâni, oameni fără neam și țară și, mai presus, fără de Dumnezeu. El nu se sfia să-și spună părerea despre regimul adus de către străinii de la răsărit în țara noastră, chiar în mijlocul colegilor săi de școală, din Târgu-Mureș. Cineva l-a „turnat“ și, într-o noapte, securiștii au venit să-l aresteze chiar în satul nostru, în casa sa. În noaptea aceea de toamnă, era prin luna octombrie, unchiul tău a fost salvat doar de câini. Simțind mișcare și miros de om străin, au început să latre, iar tânărul îmbrăcat sumar – a sărit pe geam, a trecut înotând Mureșul și apoi a fugit în munți. Acolo a luptat până în anul 1952, când a fost prins, deoarece fusese trădat. A fost ucis cu cruzime.

AU: Cum, bunicule?

B: Cu o cruzime de nedescris, în fața mamei sale. Un nemernic, pe nume Nemeș, a descărcat în trupul său întregul încărcător al armei. Mama lui și sora sa au fost obligate să ia drumul pribegiei, să-și părăsească vatra părintească și să se strămute la Moreni, în județul Prahova unde puteau fi mai ușor supravegheate.

AU: După 1989 i s-a cinstit amintirea?

B: În parte, da. A fost făcut cetățean de onoare post-mortem al localității sale natale, devenită acum orașul Ungheni. Numele i-a fost trecut pe o cruce și pe un monument. Dar ceea ce este grav și cu totul nedrept, este faptul că vinovații crimei și ai deportării rudelor n-au primit nici până astăzi vreo pedeapsă. Această ascundere interesată a crimelor trecutului, mai vechi sau mai noi, o vedem de mai bine de două decenii.

AU: Eu însă sunt mândră pentru că în familia noastră am avut un asemena reprezentant, care pentru noi e un model de urmat. Ce a urmat, bunicule?

B: Odată cu venirea comuniștilor, oamenii din sat au fost obligați să se înscrie în „întovărășire“, în „colectiv“, ceea ce însemna că ei își vor pierde pământul și animalele. Cei care refuzau erau bătuți, amenințați, închiși așa încât până la urmă am devenit toți ,,colectiviști“. Munca era multă, câștigul mic. Mulți țărani au fost obligați să-și părăsească vatra strămoșească și să se mute

la oraș unde au devenit fiecare ce a putut, dar niciodată nu au mai fost țărani. Familia mea a reușit să supraviețuiască. Cu toate că eram fiu de țărani, am reușit să fiu admis la facultate. Am început Facultatea de Teologie la Blaj în anul 1946, dar am fost nevoit să renunț în 1948, odată cu scoaterea în afara legii a cultului greco-catolic. Apoi, începând cu anul 1949 am urmat Facultatea de Geologie din Cluj, pe care am absolvit-o cu brio în anul 1953, fiind șef de promoție. Însă doar străbunicii tăi ar putea să-ți spună ce efort a însemnat să mă întrețină.

AU: Știu că ai fost director la o intreprindere renumită din Târgu-Mureș. Cum ai reușit să ocupi această funcție?

B: Am ajuns în această funcție, din păcate, doar după ce m-am înscris în P.C.R. Pot să spun însă și faptul că în P.C.R. erau înscriși și intelectuali. A fost o parte bună a comunismului, și asta deoarece cred că ei și-au dat seama că doar cu oameni învățați societatea poate evolua. Am fost nevoit să fac un compromis, ca toți românii pentru a putea supraviețui.

AU: Mama și unchiul meu au absolvit și ei o facultate. A fost la fel de greu ca și pentru părinții tăi ca să îi întrețineți?

B: Nu a fost greu. Eu și bunica ta aveam un loc de mucă, astfel încât nu era un efort deosebit pentru ca ai noștri copii să urmeze o facultate.

AU: Care este cauza pentru care poporul român s-a ridicat împotriva regimului comunist?

B: Pentru că regimul comunist era dovada faptului că un om poate supraviețui ca individ doar dacă acceptă compromisuri considerate chiar inacceptabile. Comunismul a distrus parțial valorile tradiționale românești. Comunismul a dispărut în România, datorită ajutorului lui Dumnezeu care ne-a răsplătit pentru toate jertfele făcute în apărarea valorilor românești perene, creștine, democratice, europene.

Bunicul tace, nu mai pot scoate nici un cuvânt de la el, cred ca își retrăiește în gând viața cu bune și cu rele. Pentru mine, tânără născută, crescută, educată în epoca post-comunistă, liberă, regimul existent până în 1989 este unul care mai ascunde multe secrete. Mă gândesc că acest regim impus din afară a rezistat atât de mult nu doar cu sprijin extern, ci și cu acordul tacit, sau nu, al poporului român. Pentru mine regimul comunist este dovada faptului că un om, pentru a supraviețui ca individ este nevoit să accepte compromisuri. Comunismul este o parte integrantă a istoriei țării noastre care totuși a creat și valori reale, economice, culturale, politice, a acordat locuri de muncă și locuințe, a egalizat în fața legilor cetățenii, a dat acces liber la învățământ. Pentru mine, este partea istoriei țării mele, cu bune și rele, care trebuie cunoscută. Aceasta pentru a nu se mai repeta, pentru a nu mai simți și trăi astfel.

Să rămânem oameni liberi, democrați, europeni prin mentalitate!

Descrierea proiectului de microistorie

Titlul: Ce a însemnat comunismul pentru familia mea – familie românească

Motivația: readucerea in memoria înaintașilor a ororilor comunismului, dezvoltarea mecanismelor de reflecție personală, de înțelegere a istoriei familiei noastre, de dezvoltare a spiritului critic față de ororile comunismului, de a stabili un dialog între generații, un arc peste timp, pentru a încerca să atenuăm unele dintre efectele acestor traume.

Impactul în actualitate: recuperarea istoriei familiei noastre prin cunoașterea istoriei ei, prin cunoașterea specificului epocii, dezvoltarea respectului față de familie, a încrederii în rolul și locul familiei în societatea românească.

Modalități de lucru:

– studiul documentelor istorice;

– anamneză (studiul longitudinal al personalității) prin marcarea evenimentelor decisive din viața personală (cauzometrie, cauzogramă);

– conversație liberă și conversația bazată pe chestionar întocmit ad-hoc;

– eșantionul de lucru este format din persoane care au trăit, s-au format în perioada comunistă și care au fost de acord să colaboreze.

Prezentarea și interpretarea rezultatelor:

Rezultatele sunt prezentate descriptiv, prin metoda prezentării de caz.

Cazul PVD

AU: Cum vă numiți?

PVD: Mă numesc PVD.

AU: Vă mulțumesc că ați acceptat să colaborați cu mine. Vă rog să îmi spuneți câteva cuvinte despre dumneavoastră.

PVD: M-am născut în 1946, deci m-am născut și format în mare parte in perioada comunistă. Provin din mediul rural, dintr-o familie de țărani, de condiție mijlocie până în 1953 și chiaburi din 1953 până in 1960. Am studii superioare postuniversitare. Am lucrat 39 de ani în meseria pentru care m-am pregătit și format, din care 31 de ani am avut și funcția de șef și 8 ani am avut și funcția de secretar al P.C.R.-ului în unitatea în care am lucrat. În momentul de față sunt pensionară. După 1990 am lucrat și în învățământul universitar și la trei unități private până în 2013, când am rămas văduvă.

AU: Vă rog să îmi spuneți câteva aspecte din copilăria și adolescența dumneavoastră.

PVD: Da. Pot să îți spun, păstrând amintiri din jurul vârstei de 5 ani. Am locuit cu bunicii paterni, mama și tata, sora mea mai mică cu 2 ani decât mine. Am avut o copilărie frumoasă lipsită de griji, înconjurată de multă dragoste. De mică am lucrat mult, deoarece aveam animale. De atunci mi-a rămas în suflet dragostea și grija pentru animale. Părinții mei au muncit foarte mult la munca câmpului, iar bunicii la creșterea animalelor. În 1952 a murit bunicul meu matern. În anul 1953 tatăl meu a devenit chiabur, deși aveam aceași situație materială ca înainte. În acel moment au apărut și problemele noastre, mari

pentru familie.

AU: Anul 1953 este și anul în care mergeți la școală în clasa întâia. Vă rog, povestiți-mi puțin cum s-a derulat pregătirea dumneavoastră generală, dar și de specialitate având în vedere faptul că s-a petrecut în perioada comunistă.

PVD: Cu multă plăcere. Cu această ocazie voi accentua un lucru bun pe care l-a făcut comunismul și anume accesul la educație, la instruire, la cultură pentru copiii proveniți din mediul rural, acest lucru devenind azi imposibil pentru mulți copii din acest mediu, datorită taxelor mari, a privatizării etc. Dar pot spune că și pentru mulți copii din mediul urban este la fel de greu să poată urma o facultate, datorită veniturilor mici ale familiilor. Am parcurs efectiv 19 ani de școală, dintre care 15 ani am locuit în cămin, am mâncat la cantină și-am avut și bursă. Pentru mine a fost chiar foarte bine.

AU: Ați spus și că în anul 1953 au apărut problemele mari, vă rugăm detaliați puțin.

PVD: Da. Atunci familia mea, de țărani mijlocași, a devenit familie de chiaburi cu toate că situația materială era aceeași. Acest lucru a rămas pentru noi de neînțeles multă vreme. Atunci a început calvarul: dările foarte mari, cote, amenzi, sechestru... . Dacă nu puteai plăti în termenul stabilit ți se lua obiectul pe care era pus sechestru. Tot atunci a început și „vânătoarea de domni“, cum spuneau localnicii. Venea, de obicei, noaptea mașina Securității și-i ridica fără să știe nimeni unde-i duce. „Domni“ li se spunea familiilor bogate, harnice. Nu se știa niciodată pe cine va lua Securitatea și unde îi va duce. Nu voi uita niciodată coșmarul din acele nopți. Eu dormeam cu bunica mea. Ea nu prea dormea, stătea de veghe. Dacă se auzea zgomot de motor, fie el și de tractor, îl trezea pe tata, dacă el cumva dormea, iar acesta fugea de acasă, ascunzându-se în pădure. Aflam pe urmă că cei ridicați erau duși la stuf în Delta Dunării. Cunosc cazuri de familii care au fost luate din sat rămânându-le acasă copii minori, uneori chiar singuri. Când acei părinți s-au întors după mulți ani, doar cei care au supraviețuit, nu au mai găsit decât casa goală, în cel mai bun caz. Îmi amintesc de o familie de rude mai îndepărtate care s-au întors și stăteau în mijlocul drumului, căci și-au găsit casa numai cu pereții și acoperișul. Acestei familii, tatăl meu le-a adus un car de paie și un car de lemne. Din păcate, din sat, mulți nu s-au mai întors niciodată.

AU: Puteți să încadrați într-o perioadă aceste evenimente?

PVD: Da. 1953-1958.

AU: Ce a urmat după?

PVD: După, începând de prin 1959 s-au constituit în zona noastră „întovărășiri“. Acestea erau faza pregătitoare înființării C.A.P.-urilor în zona noastră până în 1961. Îmi amintesc din perioada respectivă propaganda de lămurire a țăranilor, făcută de activiștii de partid pentru a se înscrie în C.A.P. Îmi amintesc, din acea perioadă, și de unele situații tragice, sinucideri, fugă de acasă, dormit prin păduri, dar și de situații hazlii, familii care stăteau toată ziua sub pat sau în cuptorul de făcut pâine. Nu a fost cazul familiei mele. Tatăl meu

s-a înscris în 1961 în C.A.P. printre primii, deoarece a fost ales președintele „întovărășirii“ fiind astfel un exemplu.

AU: Ce a urmat după perioada C.A.P.-ului?

PVD: Tatăl meu, familia mea s-a înscris în C.A.P. cu tot pământul, și nu era puțin. Pe lângă pământ a trebuit să dea animalele și uneltele agricole: doi boi, o vacă, car, plug, grapă, semănătoare etc. Pentru mine și surorile mele cea mai mare durere, aproape insuportabilă a fost despărțirea de animale. Îmi vine și azi să plâng când îmi amintesc. Ironia vieții a făcut ca să ne vedem boii aproape zilnic în perioada aratului, pentru că treceau cu plugul pe la poarta noastră pentru a ajunge în câmp. Când ajungeau în fața porții zbierau, mugeau și stăteau să sară peste poartă, iar plugarul îi bătea.

AU: Cât au lucrat părinții la C.A.P.?

PVD: Au lucrat 30 de ani la cultura mare zi de zi, noapte de noapte. În vacanțe și concedii am lucrat și eu împreună cu surorile mele pentru a ne ajuta părinții să facă mai multe norme, deoarece în funcție de numărul acestora erau retribuiți. S-au pensionat la limită de vârstă și au primit o pensie de nimic. Aceasta este una din cele mai mari nedreptăți făcute țăranilor. De aceea au continuat să lucreze.

AU: Vorbiți de 30 de ani lucrați în C.A.P. Deci ne apropiem de anul 1990. Ce s-a întâmplat atunci cu C.A.P-urile și cu membrii acestora?

PVD: C.A.P.-urile s-au desființat, țăranii și-au primit pământul înapoi. Aceasta teoretic spus, deoarece mai sunt multe persoane, în special urmași, care nici azi nu și-au recuperat pământul datorită birocrației, datorită tendinței de îmbogățire pe nedrept a unora. Părinții mei și-au recuperat pământul aproape tot, pentru că l-au moștenit pe drept și aveau acte pe el.

AU: Și animalele?

PVD: Da, am primit și animale, pentru ce am dat, am primit, în schimb, o vacă și un bou care nu stăteau pe picioare de slabe ce erau.

AU: Cum au reușit părinții să treacă peste acea perioadă?

PVD: Printr-o foarte bună capacitate de adaptare și trăind cu speranța că într-o zi va fi mai bine, dar nu au visat niciodată că vor mai primi pământul înapoi.

AU: Mai aveți și acum pământul?

PVD: Nu, tatăl meu a decedat în 1993 la vârsta de 78 de ani. Titlurile de proprietate s-au dat în zona noastră în 1994. După moartea tatălui, pământul a fost dat în arendă până la moartea mamei în 2012. În 2013 am vândut pământul, casa părintească la arendașul din sat împărțind totul între frați și surori.

AU: Nu regretați acum că ați vândut totul?

PVD: Nu. Pentru că nu puteam să le întreținem, costurile sunt foarte mari, vârsta nu ne mai permite să ne angajăm la ceva de perspectivă și știu, de la regretatul meu soț, că nu se face agricultură cu agricultori de sâmbătă și duminică. Sunt mulțumită că am vândut la oameni serioși care nu au lăsat casa în paragină. Regret altceva, regret faptul că, în zona noastră, a rămas mult

pământ nelucrat sau lucrat de mântuială, regret faptul că tot în zona noastră am avut un sistem de irigație bine pus la punct, foarte modern, care s-a distrus în totalitate și care nici azi nu e refăcut.

AU: Vă mulțumesc!

Astfel de dialoguri ar putea continua.

Observații, păreri proprii:

Sunt mulțumită pentru acest dialog dintre generații, o activitate inedită pentru mine până acum. Traumatismele produse de către regimul comunist cu mulți ani în urmă sunt și acum parte din memoria celor care le-au trăit revenind permanent în conștiința lor. Au supraviețuit traumatismelor produse în epoca comunistă și și-au continuat viața relativ normal persoanele cu un statut bine conturat ca profesie, ca familie, cu respect față de valorile naționale, pământ, obârșie, vatră – în cazul nostru persoane adaptabile. Toate acestea sunt trăsături esențiale de personalitate. Este știut faptul că adaptabilitatea se tratează, în primul rând, prin inteligența generală, practică, socială, afectivă. În perioada comunistă, rolul cel mai important l-a avut familia care s-a adaptat condițiilor, schimbărilor, oricât de vitrege au fost ele.

De aceea vom încerca să avem mai mult respect și încredere în familiile noastre, imbold pentru a le studia și cunoaște istoria și a ne cunoaște pe noi implicit. Literatura de specialitate atestă faptul că cel mai important lucru în viață este cunoașterea și autocunoașterea. Studiul poate avea un puternic impact în realitatea cotidiană, deoarece ne arătă că trebuie să învățăm și să fim învățați, cum să ne adaptăm prin cunoaștere si autocunoaștere.

La un eveniment PNȚ-CD, cu Ion Diaconescu, 2002

ILEANA MATEESCU

Ziua Porților Deschise la Memorialul de la Sighet

Uniți salvăm!

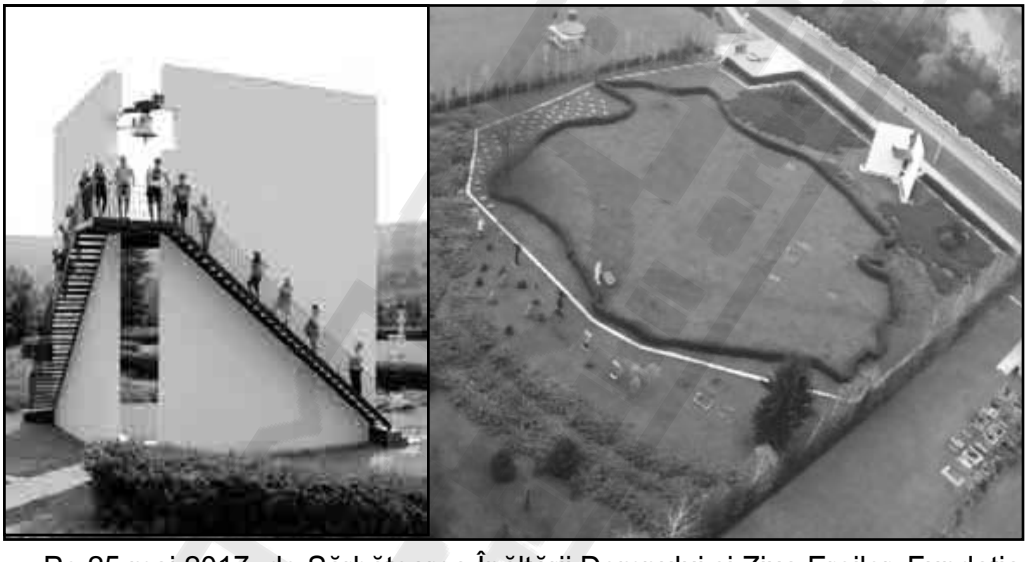

Pe 25 mai 2017, de Sărbătoarea Înălțării Domnului și Ziua Eroilor, Fundația Academia Civică (FAC) și Centrul Internațional de Studii Asupra Comunismului (CISAC), au organizat, ca și în anii prcedenți, Ziua Memoriei – Ziua Porților Deschise la Sighet. Organizatorii au invitat pe cei care au luptat în rezistența anticomnistă, familiile, prietenii lor și pe toți cei care n-au renunțat la amintirea suferinței, ca să comemoreze împreună.

Au răspuns invitației un număr foarte mare de români care au venit la Sighet din toată țara în ciuda drumului lung, pentru unii chiar foarte lung și obositor. Este o dovadă că intenția „părinților" Memorialului – Ana Blandiana și Romulus Rusan – de a trimite memoria mai departe, în viitor, a dat roade și că vor rămâne astfel în istorie și în sufletele românilor, unde ocupă deja un loc binemeritat.

Întotdeauna comemorările sunt triste, dar cea de anul acesta a fost parcă mai tristă și mai dureroasă ca niciodată. Cei sosiți la Sighet știau că anul acesta va fi prima comemorare fără Romulus Rusan, omul care a sacrificat totul

pentru ca visul lui și al soției sale, poeta Ana Blandiana, să devină realitate. Așadar, lipsea dintre organizatori tocmai el, stâlpul de rezistență al colectivului de la Memorial, omul despre care A. Blandiana și toți cei care l-au cunoscut bine spuneau că de peste 20 de ani nu a avut zi tihnită sau noapte, n-a avut weekend, n-a avut vreme să meargă la medic, nici să-și întâlnească prietenii, nici să se mai relaxeze ori să se ocupe de scrierile sale. Era veșnic pe baricade la Memorial găsind mereu câte ceva de adăugat și completat, astfel ca vizitatorul să poată pleca cu o imagine clară a asasinatelor săvârșite de regimul comunist, să nu poată să uite aceste crime și, cel mai important, să nu poată spune că nu a știut. R. Rusan a reconstituit cu fidelitate scena crimei și prin Memorial ne reînvață demnitatea și onoarea și ne avertizează că nu ne putem recupera memoria fără să cunoaștem cu certitudine vinovații pentru calvarul îndurat mai bine de o jumătate de secol de milioane de oameni, care parcă nu se mai trezesc la realitate.

Anul acesta tristețea rezida din faptul că Romulus Rusan lipsea fizic (fiindcă spiritul lui era cu siguranță acolo), și nu ne-a mai putut primi personal cu bucuria de altă dată, ci a fost personajul principal al comemorării. Lucrurile, amintirile spuse de participanți la adresa lui au făcut să curgă din belșug lacrimile celor care-l iubesc așa de mult pentru felul lui de a fi, pentru munca și sacrificiul lui, pentru dăruirea și modestia sa, pentru modul în care ne făcea să ne simțim cu toții ca făcând parte din familia mare a Memorialului. Avea dibăcia de a crea o atmosferă de familiaritate, de căldură sufletească, de a te face să te simți bine în preajma lor, în ciuda faptului că noi eram niște anonimi. Pentru cei care nu l-au cunoscut pot să pară spusele mele o exagerare. Pe aceia îi rog să se uite atent la fotografia lui.

Privirea blândă și zâmbetul din poza care ne-a întâmpinat la intrarea în clădirea Memorialului anul acesta erau o permanență pe chipul lui în viața de zi cu zi. Nu trebuia să rostească nicio vorbă ca să te facă se te simți în largul tău, să-i percepi bunătatea și căldura. Chipul lui radia omenia, simplitatea, generozitatea care l-au caracterizat în toată viața lui. Nu supăra pe nimeni, nu se supăra pe nimeni, deși să stăpânești zile în șir o armată de adolescenți înclinați spre zburdălnicii, să-i ții atenți la cursurile școlii de Vară fără a-i constrânge în vreun fel, să-i determini să nu lipsească sau să întârzie la conferințe este o treabă grea. Dar nu cea mai grea. Nu știu cum a putut duce omul acesta frumos cu chip și suflet de copil toate responsabilitățile ce-l apăsau fără să se plângă și fără să ceară ajutor! Cei care i-am fost în preajmă, chiar și pentru

perioade scurte, știm foarte bine cât de multe îi datorăm!

Până când m-am pensionat am participat la toate edițiile Școlii de Vară de la Sighet și i-am putut observa bine pe soții Rusan. M-am gândit cât de bine li se potrivește zicala „Cine se aseamănă, se adună!“ Aici le includ și pe fetele din colectivul FAC: Ioana, Andreea, Virginia, care n-ai crede că nu sunt fiicele biologice ale soților Rusan. Aceeași finețe, bunătate, fragilitate încât anul acesta când am văzut puhoiul de lume care a venit la comemorare, programul încărcat, am avut emoții pentru ele. Nu am crezut că se vor descurca fără singurul băiat din familie și totuși totul s-a desfășurat ca la carte. Și-au făcut timp să ne conducă și la gară! Deci nu întotdeauna ființele delicate sunt lipsite de putere! Le felicit și pe această cale și le doresc ca Dumnezeu să fie pururi lângă ele! Să aibă puterea să ducă mai departe ceea ce s-a realizat cu atâta sacrificiu la Sighet. Am convingerea că opera soților Rusan este pe mâini bune!

R. Rusan vreme de mai bine de 20 de ani (în 1993 A. Blandiana propune proiectul amenajării unui muzeu al tuturor celor 230 de închisori politice din România comunistă) a fost motorul care a ținut în priză pe cei care lucrau la transformarea închisorii de la Sighet într-un Memorial, unic de acest fel în Europa. El a gândit toate amenajările interioare împreună cu arhitecții, nu s-a mulțumit să fie doar dirijorul. A pus mâna pe mătură, pe lopată, pe roabă, a ajutat la cărat, la mutat și la tot ce-a fost nevoie pentru a-i mobiliza pe toți. Nimeni nu credea că vor reuși să facă atât de multe cu banii puțini pe care i-au strâns cu greu, pentru care n-au pregetat să insiste, să roage, practic să se umilească și să cerșească și pe care i-au cheltuit apoi cu mare grijă. Nimeni nu s-a gândit o clipă să-i folosească în scopuri personale. Dimpotrivă, au adus și de acasă. R. Rusan a fost cinstit până la sfințenie, a muncit voluntar, și-a neglijat sănătatea și cariera, dar a izbândit! Toți participanții la comemorare au fost de acord că Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței realizat din străduința soților Rusan cu echipa lor va fi mereu considerat copilul acestora. De el se bucură milioane de oameni care, așa cum însuși dl. Rusan spunea, vin la Sighet din curiozitate și pleacă cu sufletul devastat de ceea ce văd în complexul muzeal. Sunt și câte 500 de vizitatori pe zi, foarte mulți dintre ei fiind străini din toate colțurile lumii. Aceasta este binemeritata recompensă pentru munca și jertfa soților Rusan! Nici nu cred că și-au dorit mai mult!

Dacă „părinții“ Memorialului nu au prea avut sprijin de la conducerea statului și de la cei cu posibilități materiale mari, au avut în schimb parte de numeroase piedici. Cei interesați ca ororile comunismului să rămână îngropate pentru vecie au făcut tot ce s-a putut ca instituția martor la ceea ce s-a petrecut vreme de mai bine de jumătate de secol în toate țările comuniste să nu se realizeze. Pretindeau că nu este corect să dezgropăm trecutul, pentru un trai mai bun să privim numai spre viitor! Găleți de lături s-au aruncat asupra celor care trudeau la ridicarea Memorialului, pentru a-i descuraja și determina să abandoneze lucrul, dar nu s-a reușit. La comemorarea de anul acesta d-na Blandiana spunea: „...munca la Memorial era din ce în ce mai solicitantă, pe

măsură ce timpul trecea. Instituția a luat naștere și este dovada că, asemenea Mănăstirii Argeșului, Memorialul de la Sighet își datorează trăinicia îngropării benevole între zidurile lui a unei vieți. Am fost întotdeauna convinși că realizarea Memorialului în condițiile în care a fost realizat, este nu atât o victorie, cât un miracol". Câtă dreptate are!

MEMORIALUL NU ERA DORIT ȘI DE ACEEA S-AU SCRIS MIZERII CU CARUL ÎN PRESA ROMÂNĂ ȘI STRĂINĂ, DAR NU S-AU LĂSAT INTIMIDAȚI. În 1997, de voie sau de nevoie Memorialul a fost declarat de Parlament „ansamblu de interes național". Sighetul a devenit un punct de referință pe harta lumii și este din ce în ce mai căutat.

R. Rusan spunea că Memorialul Sighet n-a fost conceput ca un memorial al penitenciarului și deținuților de acolo (deși la Sighet a fost masacrată elita societății românești ca vitele la abator!), ci ca unul privind întregul sistem concentraționar românesc și din celelalte țări aflate în lagărul sovietic și nu s-a limitat la partea privitoare propriu-zis la detenție, ci la analizarea instaurării comunismului în statele satelite Moscovei și la felul în care acesta a evoluat, cum s-a diferențiat, cum a fost combătut, câte victime a făcut...

Refacerea închisorii Sighet, abandonată de comuniști prin anul 1977, a mers în paralel cu crearea băncii de date necesare muzeului, prin intermediul CISAC. Clădirea închisorii a fost preluată de FAC într-un stadiu foarte avansat de degradare, în anul 1995, și s-a pornit la refacerea ei. Zidurile stăteau să se prăbușească, ferestrele erau sparte, tavanul și acoperișul erau căzute. Cele peste 60 de celule ale vechii închisori au fost refăcute, apoi pentru fiecare dintre ele s-au selectat informații, documente și fotografii, s-au realizat și afișat materialele necesare conform unei tematici anume.

În partea dreaptă a fostei închisori s-a amenajat un corp nou, pentru problemele administrative ale muzeului, o sală de conferințe cu dotări moderne pentru ca aici să se poată ține conferințe de nivel internațional.

În curtea interioară s-a amenajat un loc de rugăciune și reculegere conceput de arhitectul Radu Mihăilescu. Panouri mari de andezit fumuriu acoperă pereții rampei de coborâre la spațiul subpământean al locului de rugăciune și pe ele sunt gravate numele a mii de deținuți politici morți în închisori sau lagăre de muncă forțată. Acolo vizitatorii depun flori și aprind lumânări pentru sufletele celor atât de chinuiți, lipsiți de mormânt și cruce.

În cealaltă curte interioară a muzeului se află grupul statuar numit „Cortegiul sacrificaților" care tinde să devină una din emblemele Memorialului. Sunt 18 statui umane din bronz aflate în mișcare spre un zid care le barează drumul, așa cum comunismul le-a închis libertatea și speranțele milioanelor de victime nevinovate.

La subsolul închisorii s-au amenajat încă două spații în care este o prezentare succintă în imagini foto și video a etapelor parcurse de realizatorii Memorialului până s-a ajuns la stadiul de acum.

Ultima componentă a Memorialului, la fel de impresionantă ca și celelalte,

este Cimitirul Săracilor. Este situat destul de departe de clădirea de pe strada Corneliu Coposu nr. 4, unde se afla închisoarea, spre periferia orașului. Acolo au fost îngropați deținuții morți la Sighet. Printre ei, nume celebre, demnitari de frunte ca Iuliu Maniu, Dinu și Gh. Brătianu, înalți prelați, 54 în total. Cu toate eforturile depuse nu s-au putut identifica rămășițele celor îngropați acolo fiindcă aceasta a fost și intenția criminalilor. Au fost îngropați printre mormintele cetățenilor orașului decedați anterior și ulterior, astfel că nu s-a putut face nicio identificare. Oricum, Cimitirul Săracilor este dedicat , simbolic, tuturor victimelor comunismului din România. În ghidul de prezentare al Complexului Muzeal Sighet, vorbind despre Cimitirul Săracilor, R. Rusan spunea, parafrazez, că locul cimitirului a fost înconjurat de o hartă a României conturată din vegetație forestieră, în special brazi. În locul de pe hartă al orașului Sighet (socotit un epicentru al represiunii comuniste) a fost ridicat un altar-cenotaf. În nișa de sub altar au fost depuse zeci de urne cu pământ adus din diferitele închisori, lagăre, centre de deportare, locuri de execuție. În spatele altarului veghează o cruce în stil bizantin, dăltuită în calcar de maestrul pietrar C. Marinete, iar în fundal au fost ridicate de-a lungul timpului mai multe troițe dedicate victimelor de către familii și asociații. Ansamblul mai cuprinde câteva zeci de plăci de andezit pe care sunt sculptate nume ale cetățenilor români morți în deportările din URSS. Ele completează numele morților din închisori și lagăre, parțial înregistrate pe plăcile din curtea Memorialului.

În anii 2011-2012, în partea dinspre șosea a fostului cimitir, a fost ridicată de FAC o Poartă a Memoriei (arh. Ștefan Radocea), care ține loc și de clopotniță, inspirată din motivul biblic al Scării Vieții. Poarta evocă în același timp o carte deschisă, prin deschizătura căreia poate fi văzut, în perspectivă, ansamblul arhitectural. Este un mod simbolic de a-i celebra pe nenumărații luptători care și-au dat libertatea și viața pentru democrație, înfruntând dictatura comu-

nistă și ateistă. Cu sau fără mormânt, ei sunt prezenți în Cimitirul Săracilor, unde patria pierdută își ține pe brațe fiii ca o mamă și-i plânge prin generațiile succesive ale vegetației.

Comemorarea de anul acesta a debutat cu dezvelirea unei plăci în amintirea părinților Memorialului, sculptată de Alina Enache. La dezvelire d-na Blandiana a mărturisit plângând povestea acestei plăci. Ea a fost realizată mai demult de sculptoriță, o prietenă a soților Rusan. Artista a redat cu destul de multă fidelitate chipurile celor doi scriitori. Ana și Romulus Rusan au decis ca acea placă să fie păstrată până când unul dintre dânșii va părăsi această lume. Soțului supraviețuitor îi rămânea datoria tristă de a dezveli placa. Lucrul acesta s-a întâmplat acum, în plânsetele tuturor participanților. Mie mi s-a părut cel mai emoționant moment al întregii manifestări. Mai ales că în acele momente cei mai apropiați de cei doi mari scriitori mărturiseau lucruri intime legate de această celebră familie. Romi o ceruse în căsătorie pe Doina Coman (numele real al Blandianei) chiar în ziua în care a cunoscut-o. Povestea lor de iubire a durat 56 de ani (câți se pot lăuda cu astfel de relație?), timp în care s-au sprijinit reciproc în tot ce-au întreprins, iar el și-a ocrotit iubita ca un leu, lucru vizibil de oricine s-a aflat în preajma lor.

A urmat o dezbatere cu tema „In memoriam Romulus Rusan. Deschisoarea de la Sighet, Memorialul Sighet – 20 de ani de la deschiderea oficială".

Directorul executiv al Fundației Corneliu Coposu, dl. Ion Andrei Gherasim, a dat citire unei emoționante scrisori adresată participanților de către surorile Coposu care n-au putut fi de față din cauza stării de sănătate și a distanței prea mari pentru vârsta dânselor:

IN MEMORIAM – ROMULUS RUSAN

De ziua eroilor, an de an, de mai bine de un sfert de veac, toți cei care gândesc „altfel" se întâlnesc la zidurile închisorii de la Sighetul Marmației, pentru a se reculege la mormântul simbol al neamului nostru și pentru a cinsti memoria martirilor care și-au dăruit viața pentru țara lor. Miracolul care a transformat zidurile groazei azi în loc de pelerinaj îl datorăm minunatei perechi de scriitori, Ana Blandiana și Romulus Rusan, care în primii ani ai tinereții lor ne-au încălzit sufletul cu operele lor literare luminoase pentru epoca de întuneric în care au apărut, și care, după decembrie 1989, abandonându-și preocupările literare s-au dedicat fără rezerve la făurirea acestui sit – simbol unic în Europa. Lupta

cu lipsurile materiale, fără sprijinul oficialităților, a fost dusă la bun sfârșit prin muncă neprecupețită, prin sacrificiu și renunțări. La sfârșitul anului trecut, unul din cei doi piloni ai sitului, Domnul Romulus Rusan, ne-a părăsit. Dumnezeu l-a chemat la El, lăsându-ne dezorientați, triști și pustiiți. El a trecut în lumea eroilor neamului și lui i se dedică ziua de azi. Nouă, celor care am avut șansa să-l cunoaștem pe domnul Romulus Rusan, ne va rămâne în suflet și în minte, imaginea unei vieți exemplare, generozitatea și bunătatea unui suflet mare, blândețea unei firi pline de dăruire, gata oricând să transforme răul în bine, cu măiestria vorbei bune și a încurajării. Domnul Romulus Rusan rămâne în amintirea a sute de tineri ca model călăuzitor în viață și ca ziditor de istorie adevărată, deprinsă la școlile de vară ale fiecărui an, de aici de la Sighet. Rămân, de asemenea, publicațiile privind viața și suferințele miilor de martiri, care au murit anonimi și ale căror merite au fost scoase la lumină prin munca și grija sa.

Romulus Rusan și Flavia Coposu

„Regretăm că în acest an, atât vârsta, cât și starea sănătății, nu ne permit să ne alăturăm șirului de pelerini prezenți la această comemorare, dar gândul și rugăciunile noastre vor fi în comuniune cu ale participanților. Plecat dintre noi fără titluri de recunoștiință oficiale și fără medalii naționale, Domnul Romulus Rusan va fi însoțit în eternitate de medalia recunoștiinței noastre."

Flavia Bălescu-Coposu și Rodica Coposu, București, 22.05.2017

De la ora 11 au fost lansate șapte cărți avându-l ca autor sau editor pe Romulus Rusan. A fost un alt prilej de a afla amănunte noi din viața marelui om comemorat care-i întregeau portretul cu alte și alte calități, toate la superlativ.

A urmat inaugurarea expoziției permanente „Istoria realizării Memorialului" și vizitarea muzeului. Cu mai multe autocare participanții s-au deplasat la Cimitirul Săracilor, unde s-a săvârșit serviciul religios și parastasul de 6 luni al lui R. Rusan. Totul s-a încheiat cu o masă comună. Eu, personal, nu mi-am revenit din emoții până am ajuns acasă, la Tr. Severin.

Închei cu îndemnul: Mergeți la Sighet și vizitați locul care restabilește memoria pierdută și istoria furată a României! Aveți această datorie!

Arhiva MEMORIA 100

Lansare nr. 68-69 (2010)

Lansare nr. 68-69 (2010)

ILIE POPA

Filiala Pitești a Fundației Culturale MEMORIA și Fenomenul reeducărilor

După evenimentele din decembrie 1989 și imediat după 1990 am găsit în librării cartea intitulată *Fenomenul Pitești* scrisă de marele om de cultură român și reputatul anticomunist stabilit la Paris, Virgil Ierunca. Am citit-o, ca să zicem așa, pe nerăsuflate, și m-a marcat profund, m-a bulversat. Nopți la rând n-am putut să dorm.

Deși provin dintr-o familie în care, cu oarecari rețineri, se vorbea totuși adesea despre abuzurile și chiar ororile exercitate asupra românilor de comuniștii autohtoni orchestrați de ocupantul sovietic, unul dintre frații mamei mele având de suferit până prin 1965, datorită acestora, nu-mi imaginasem că asupra individului pot fi aplicate asemenea metode de tortură fizică și psihică, de-a dreptul diabolice.

Mi-am petrecut copilăria la țară și, ca orice copil curios, dornic de cunoaștere, în anii '50 – '60 ai secolului trecut am observat, aș spune, cu lux de amănunte, presiunea practicată asupra țăranilor prin cotele înrobitoare, prin forțarea înscrierii lor în întovărășiri, apoi Gospodării Agricole Colective, transformate în Cooperative Agricole Colective, soldate uneori cu acte criminale. Și cu toate acestea nu-mi imaginasem niciodată că astfel de orori au fost practicate în țara noastră. Uneori asistasem la discuții ale tatălui meu cu câțiva consăteni, vecini, prieteni și oameni de încredere, care aveau loc în ziua de odihnă, duminica. Unul dintre ei se ridica în picioare, își îndrepta fața spre vest, punea palma dreaptă streașină deasupra ochilor și spunea: „de acolo vin americanii, nu se poate ca ei să ne lase în gheara rușilor“, în timp ce tatăl meu își exprima îndoiala spunând: „dacă era așa, veneau ei până acum“. De unde atâta încredere? N-am înțeles niciodată de unde atâta încredere a românilor în americani, mai ales că ne fuseseră adversari în Al Doilea Război Mondial și bombardaseră importante zone ale țării.

Toate acestea și toate cele petrecute în așa-zisa epocă dictatorială Ceaușescu îmi fundamentaseră un puternic sentiment anticomunist și, imediat după evenimentele din decembrie 1989, chiar din primele luni ale lui 1990, m-am angrenat în lupta împotriva eliminării urmelor comunismului și consolidarea unei societăți democratice în țara noastră. Mai întâi ca lider al ProDemocrația, apoi al Uniunii Mondiale a Românilor Liberi și, în final, al Alianței Civice, toate

la nivelul județului Argeș.

Dar continuau să mă obsedeze ororile practicate asupra studenților în „reeducări“ și așteptam ca istorici, unii dintre cei care trecuseră prin astfel de orori, să scoată la lumină, public, fără nici un fel de teamă și menajamente, această perioadă. Și pentru că nimeni nu abordase acest subiect, deoarece se considera că este o temă delicată și sensibilă, fiind acreditată ideea că prin „reeducări“ trecuseră numai legionari (majoritatea covârșitoare, studenți și elevi), în anii 1999, 2000, la nivelul conducerii filialei Argeș a Alianței Civice, am hotărât să luăm această inițiativă, mai ales că vicepreședintele filialei, economist Aristide Ionescu, era un fost deținut politic trecut prin „reeducări“. De altfel, în urma cercetărilor noastre, se poate spune că ceva în jur de 40% dintre ei erau legionari. Restul, membri ai partidelor istorice, îndeosebi țărăniști, membri ai unor organizații de rezistență anticomunistă, regaliști sau neafiliați. De altfel, au fost și doi evrei: Fucs și Șraer. Ne frământa îndeosebi faptul că cei trecuți prin „reeducări“ înaintează în vârstă și dispar fără a avea mărturiile lor, fără a povesti public despre ororile prin care trecuseră. Și atunci ne-am propus să facem o serie de expuneri publice, conferințe la nivel național și internațional care să prezinte acest fenomen cu scopul de a-l aduce în memoria publică națională și internațională prezentă și viitoare. Dar pentru toate acestea era nevoie să avem un suport organizațional și, pentru că am găsit o înțelegere, aș spune, totală la nivelul conducerii Fundației Culturale Memoria București, ne-am hotărât să facem o filială a acesteia la Pitești.

Am înființat filiala în anul 2001 și tot în acel an am făcut publice acțiunile noastre, am contactat pe unii dintre foștii deținuți politici trecuți prin „reeducări“, pe unii oameni de cultură despre care știam că îi preocupă studiul perioadei comuniste și, în colaborare cu AFDPR, Primăria Municipiului Pitești, Institutul Român de Istorie Recentă din București și Muzeul Județean Argeș, am organizat în zilele de 6,7 și 8 decembrie 2001, la Pitești, în Sala Mare a Primăriei, prima ediție a Simpozionului Internațional „Fenomenul Pitești – reeducarea prin tortură“. Următoarele ediții anuale au avut loc la sfârșitul lunii septembrie și începutul lunii octombrie.

Ne-am propus, ca scop al acestor manifestări, cercetarea fără patimă, fără subiectivism, fără conotații politice, urmărind scoaterea la lumină a unei perioade deosebit de tulburi din istoria recentă a poporului român, astfel încât asemenea orori și crime să fie cunoscute de generațiile tinere și generațiile viitoare, la adevărata lor dimensiune, iar prin cultivarea memoriei colective să se evite repetarea lor în România și în oricare alt colț al lumii, plecând de la convingerea că toți oamenii se nasc egali, dar ei pot deveni mai buni, prin educație, prin morală, prin cultură.

De asemenea, prin aceste manifestări ne-am propus să aducem un modest și pios omagiu tuturor acelora care, prin curajul și patriotismul lor, s-au opus, bolșevizării României, chiar cu prețul vieții, iar deviza adoptată a seriilor de manifestări a fost dată de ultimele cuvinte rostite în detenție, înainte de moarte, de renumitul om de cultură român Mircea Vulcănescu: „Să nu ne răzbunați, dar

să nu ne uitați".

Între timp, la comanda noastră, pictorul Sorin Feraru, pe atunci student la Arte Plastice la Cluj-Napoca, în prezent de mulți ani stabilit în Statele Unite ale Americii, a realizat 5 tablouri mari 2x1 mp în care sunt prezentate scene de torturi din etapele „reeducării", am realizat o broșură de prezentare a fenomenului, cu liste ale deținuților martiri trecuți prin „reeducări" și alți martiri ai dictaturii comuniste, metode de tortură și altele. Am realizat, de asemenea, o expoziție cu documente, liste, imagini, hărți cu centre de represiune din perioada comunistă. Această expoziție a fost expusă timp de circa o lună în timpul și după perioada desfășurării anuale a tuturor simpozioanelor în sălile Muzeului Județean Argeș.

În ianuarie 2002, Consiliul Director al filialei noastre în colaborare cu Asociația Foștilor Deținuți Politici din România – filiala Argeș (AFDPR) și Primăria Municipiului Pitești au hotărât realizarea unui Ansamblu Monumental Memorial „EXPERIMENTUL PITEȘTI" în imediata apropiere a fostului Penitenciar Pitești, unde AFDPR ridicase deja în 1995 *Obeliscul martirului anticomunist*. Ansamblul a fost inaugurat după 2 ani, în 2004, fiind format din următoarele componente prezentate în figura de mai jos: *Zidul suferinței*, cu foișor de pază, ușă autentică a unei celule a închisorii deținuților politici din Pitești; harta *Geografia detenției românilor*, prezentând cele peste 100 de centre ale detenției politice din timpul regimului comunist; *Obeliscul martirului anticomunist*, ce reprezintă stilizat silueta cadaverică a unui deținut politic cu mâna dreaptă ridicată spre cer, invocând divinitatea care l-a însoțit permanent și i-a dat tărie până la eliberare, iar brațul stâng îndreptat în jos, cu lanțul rupt, sugerând salvarea sufletului din ghearele răului și victoria asupra comunismului; *Crucea martirilor* trecuți prin reeducări, având inscripționate numele deținuților politici decedați în timpul „Experimentului Pitești – reeducarea prin tortură"; *Stânca din marmură* care simbolizează lupta grupurilor înarmate din munții Argeșului și Muscelului împotriva comunizării României. Conceptul formei și

exprimarea artistică aparțin Fundației Culturale Memoria – Filiala Pitești și AFDPR – Filiala Argeș.

După 1990, clădirile fostului Penitenciar Pitești au intrat în proprietatea S.C. Argecom S.A. și Conarg S.A., dar nu erau în categoria monumentelor istorice și, prin eforturile constante ale filialei Pitești a Fundației Culturale Memoria, a fost întocmit dosarul adecvat în colaborare cu Direcția de Cultură Argeș, iar în 2009 clădirile au fost clasate ca monument istoric, în categoria „Ansamblu memorial, Grupa A".

Este de remarcat faptul că, la Masa Rotundă a primei ediții a simpozionului, cei prezenți trecuți prin reeducări, prin vocea domnului Nicolae Trifoiu din Cluj-Napoca au propus și s-a hotărât în unanimitate ca edițiile viitoare să poarte numele de „Experimentul Pitești", motivându-se că, în realitate, a fost vorba despre un experiment diabolic aplicat asupra tinerilor studenți și elevi deținuți politici.

Pentru formarea Comitetului științific al seriilor de conferințe am invitat și am obținut acordul unor mari personalități culturale, academicieni din țară și străinătate printre care amintim: prof. univ. dr. Dennis Deletant, Universitatea Georgetown, Statele Unite ale Americii; academician Alexandru Zub, Universitatea din Iași, fost deținut politic; academician Nicolae Dabija din Chișinău, Republica Moldova; prof. univ. dr. Corneliu Constantinescu, Universitatea (Școala) Politehnică Zürich, Elveția; prof. univ. dr. Emil Constantinescu, fost Președinte al României; prof. univ. dr. ing. Gheorghe Boldur-Lățescu, Academia de Studii Economice din București, fost deținut politic trecut prin reeducări; prof. univ. dr. hab. Anatol Petrencu, Universitatea de Stat din Chișinău, Republica Moldova; prof. univ. dr. Victor Grecu, Universitatea din Sibiu; dr. Alexandru Popescu, Universitatea Oxford, Anglia; dr. Mihai Neagu Basarab, director Institutul Cultural și Biblioteca Română din Freiburg, Germania; dr. Petru Grior, director Centrul de Cercetări Istorice din Cernăuți, Ucraina; Scriitor Micaela Ghițescu, președinte Fundația Culturală Memoria, București; publicist Lucia Hossu Longin, Televiziunea Română și alții. Lista completă a Comitetului științific și a Comitetelor de organizare locală este precizată în fiecare volum proceedings. Chairman al tuturor conferințelor și membru al Comitetului științific a fost semnatarul acestui articol.

Până în prezent au avut loc 17 ediții ale conferinței internaționale și fiecare ediție anuală a cuprins două secțiuni: secțiunea principală legată de „reeducări" și o secțiune care să prezinte ororile dictaturilor comuniste din țară și străinătate aplicate unor anumite categorii profesionale de luptă anticomunistă. În ordinea desfășurării edițiilor, acestea au fost: Opresiunea cultelor religioase din România în timpul dictaturii comuniste; Grupuri înarmate de luptă împotriva bolșevizării României; Oprimarea țărănimii române în timpul dictaturii comuniste; Oprimarea culturii române tradiționale în timpul dictaturii comuniste; Cultura, tineretul și educația in regimurile dictatoriale comuniste; Exilul românesc-suferință și speranță; Lirica și literatura de detenție anticomunistă;

Deportările politice în regimurile dictatoriale comuniste din România, din spațiul sovietic și din oricare alt colț al lumii; Închisorile și lagărele de muncă forțată din perioada dictaturilor comuniste; Organe, fapte și alte aspecte de represiune din perioada dictaturilor comuniste.

La primele ediții ale seriei de conferințe, majoritatea participanților au fost dintre rândurile celor trecuți prin „reeducări" și dizidenți anticomuniști, numărul acestora scăzând treptat, datorită decesurilor sau stării de sănătate precară. În schimb, numărul participanților tineri a fost în creștere. La diferitele ediții au participat personalități culturale, istorici, tinere cadre universitare, cercetători științifici, doctoranzi, tineri doctori consacrați din România, Franța, Statele Unite ale Americii, Elveția, Germania, Marea Britanie, Australia și altele. De fiecare dată au participat grupuri numeroase din Republica Moldova și Cernăuți, Ucraina, inclusiv elevi de la diferite licee din aceste țări, cu care am dezvoltat relații speciale.

În partea finală a fiecărei ediții a avut loc o Masă Rotundă intitulată „Pitești după Pitești", în care participanții au expus liber ce s-a întâmplat cu cei trecuți prin „reeducări" după eliberare și până în prezent. De asemenea, au fost expuse situațiile și problemele trecute și actuale din Basarabia, Cernăuți și Bugeac (Ucraina).

Începând cu ediția din 2007, la finalul conferinței, participanții au adoptat prin vot câte o rezoluție în care și-au prezentat punctual propuneri către structurile de conducere ale României și Republicii Moldova: guverne, parlamente, președinții.

Toate lucrările prezentate la fiecare ediție au fost tipărite în câte un volum proceedings, fiecare dintre ele structurat în trei părți cu lucrări prezentate despre: „Experimentul Pitești"; a doua tematică a ediției; alte aspecte despre rezistență și opresiune din perioada dictaturilor comuniste. S-a ajuns astfel la 17 proceedings-uri tipărite. Majoritatea covârșitoare a lucrărilor au fost prezentate și tipărite în limba română, câteva dintre ele fiind în limbile engleză și franceză. Fiecare dintre volume conține o parte introductivă în limba engleză în care se prezintă pe scurt internaționala terorismului comunist, directivele de bază ale NKVD pentru țările din orbita sovietică; experimentul reeducărilor. La ultimele volume ale edițiilor, cuprinsul a fost redactat în limbile română, engleză, franceză și germană. Circa 250 de exemplare ale fiecărui volum au fost donate unor biblioteci, universități, instituții de cultură din țară și străinătate (Europa, America, Australia, Orientul Apropiat).

Ca urmare a ecoului pe care l-a avut prezentarea și diseminarea fenomenului „reeducărilor de tip Pitești" la nivel mondial, un remarcabil compozitor și interpret de jazz din Stockholm, Martin Kuchen, a compus și realizat la începutul anului 2017 un CD cu piese de jazz, al cărui titlu este „The spirit of Pitești", care intenționăm să fie prezentat în concert și în România.

O componentă a activităților filialei noastre a fost și rămâne în continuare prezentarea perioadei dictaturii comuniste din România cu accent deosebit asupra „reeducărilor", la diferite adunări, lecții deschise din licee și școli gim-

naziale la nivelul județului Argeș. Un impact deosebit la aceste adunări l-a avut prezența unor foști deținuți politici, care au povestit aspecte din viața de zi cu zi din timpul detenției. De asemenea, am organizat mai multe expoziții omagiale la Muzeul Județean Argeș.

De-a lungul anilor, filiala noastră a editat mai multe cărți în Editura Fundației Memoria din București despre dictaturile comuniste. Sunt de amintit volumele editorului Ilie Popa: *Procesele reeducării (1952-1960). Statul și dreptul, instrumente de represiune ale dictaturilor comuniste*, autori Mircea Stănescu și Titică Predescu, 2008; *Cu gândul la tine Basarabia mea*, autor regretatul disident antibolșevic din Basarabia, fost deținut politic, Vadim Ștefan Pirogan din Chișinău, 2010; *Represaliile politice pe cântarul justiției*, autor Mihail Ciocanu din Chișinău, 2014; *Antologia liricii de detenție anticomuniste din spațiul românesc*, autor și editor Ilie Popa, 2016. Pentru acest ultim volum există deja mai multe recenzii elogioase. Tot în 2016, editorul Ilie Popa a tipărit volumul *Aspecte românești reflectate în articole publicate în exil*, autor regretatul disident anticomunist și fost deținut politic, Aurel Sergiu Marinescu, Editura Tiparg, Pitești.

O altă componentă importantă a activității filialei Pitești a fost și rămâne în continuare coorganizarea și prezentarea de lucrări la diferite conferințe internaționale și sesiuni de comunicări științifice din străinătate. În acest sens se pot aminti: conferința internațională organizată împreună cu Institutul de Studiul Arhivelor, Institutul de Istorie Socială Pro Memoria, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu“, toate din Chișinău, „75 de ani de la anexarea de către URSS a Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța – 28 iunie 1940“, 12-13 iunie 2015, Chișinău, lucrările prezentate fiind publicate în volumul *Raptul Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța din 28 iunie 1940*, Editura Cartea Juridică și Editura Serebia, Chișinău, 2015; conferința științifică internațională „75 de ani de la dezrobirea Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța – 22 iunie 1941“, 22-23 iunie 2016, Chișinău, organizată împreună cu Institutul de Studiul Arhivelor, Centrul de Cultură și Istorie Militară din Republica Moldova, toate din Chișinău (volumul cu lucrările prezentate este în curs de apariție); participare la Sesiunea Anuală de Comunicări Științifice a Institutului Cultural Român și Bibliotecii Române din Freiburg, Germania, 14, 15 și 16 octombrie 2016. Lucrările prezentate au apărut în „Buletinul Bibliotecii române. Studii și documente românești“, vol. IV (XXV), ISSN 0534-4085, Serie nouă, Freiburg I. Br., Germania, 2017. Institutul de Studiul Arhivelor, Centrul de Cultură și Istorie Militară din Republica Moldova și filiala noastră organizează anul acesta în noiembrie la Chișinău, Conferința Internațională „75 de ani de la Bătăliile de la Cotul Donului“ din Al Doilea Război.

Filiala noastră a fost coorganizatoarea unei serii de 3 sesiuni anuale interjudețene de comunicări ale elevilor la nivel de liceu împreună cu Colegiul Național „Zinca Golescu“ și a 2 sesiuni locale împreună cu Colegiul Național „Ion I.C. Brătianu“, ambele colegii din Pitești.

Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Cercetări Juridice și Politice,

Institutul de Studiul Arhivelor și Fundația Culturală Memoria, filiala Pitești, au realizat volumul *Dezmembrarea României. Anexarea de către URSS a Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța. Studiu și culegere de documente*, Editura Serebia, Chișinău, 2017 (948 pagini).

Institutul de Studiul Arhivelor din Chișinău, Fundația Culturală Memoria, filiala Pitești, și Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Istorice din Pitești au în curs de studiu, elaborare, redactare și tipărire câteva volume de documente privind luptele Armatei Române de la Cotul Donului din Al Doilea Război Mondial, iar la nivel de proiect, începând din a doua parte a anului 2017, elaborarea unor volume de studii și documente referitoare la Marea Unire a românilor din 1918.

Toate colaborările filialei noastre cu instituțiile de cultură din Chișinău au avut și au loc în cadrul proiectului „Românii din jurul României", coordonat de dr. Vasile Șoimaru din Chișinău.

Autorul articolului de față are în pregătire monografia în limba engleză „THE REEDUCATION AT THE END OF 1940' AND EARLY 1950' IN COMMUNISM", pentru publicare la o editură de prestigiu din Statele Unite ale Americii sau Canada. Volumul va avea circa 1100 pagini, ca rezultat al traducerii a patru volume despre experimentul reeducărilor datorate autorului dr. Mircea Stănescu, membru al fundației noastre.

Sperăm într-o colaborare viitoare la fel de fructuoasă a filialei noastre cu instituții de cultură din țară și străinătate pentru îndeplinirea obiectivelor pe care ni le propunem.

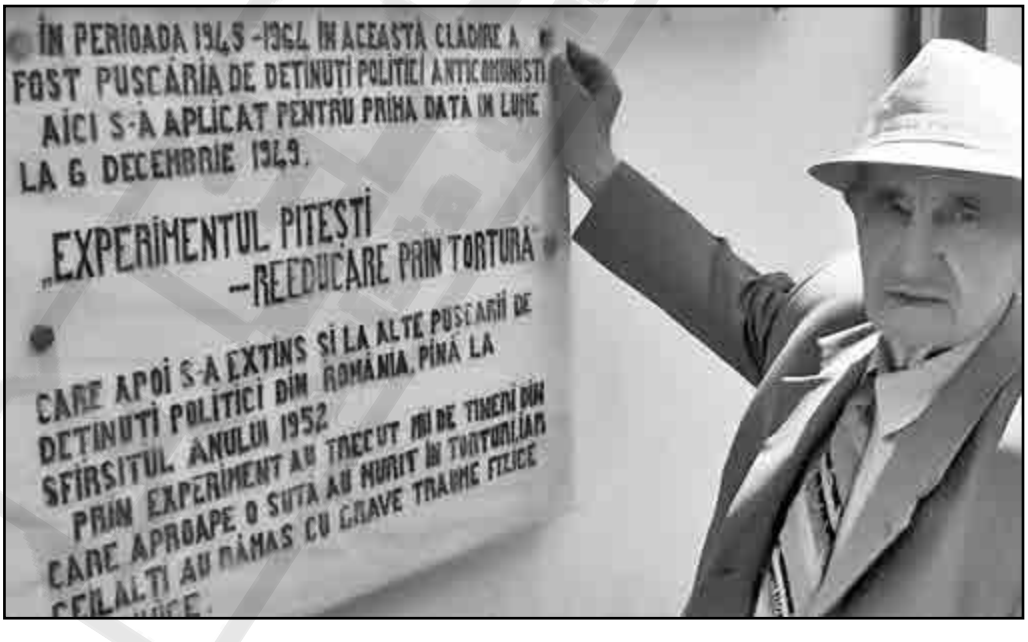

ALEXANDRU ZUB

Istorie și discurs identitar în Basarabia

Un volum de tip monografic despre Moldova transpruteană[1], scos nu demult la Editura Cartier, ne-a atras atenția, fiind vorba de un nou pas important pe linia sistematizării unui domeniu nespus de vast și de complex. *Republica Moldova, un stat în căutarea națiunii*, titlu problematizant în sine, face parte din categoria sintezelor de referință, una menită să capteze interesul celor preocupați de istoria regiunii în cauză, ca și a contextului geopolitic și socio-cultural din ultimele decenii, mai exact din perioada postsovietică a spațiului pruto-nistrean.

Misiunea de a resistematiza o asemenea „materie“ și-au asumat-o doi istorici români de la Paris, Matei Cazacu și Nicolas Trifon, care au mai publicat împreună un studiu pe aceeași temă, sub titlul *La Moldavie ex-soviétique. Histoire et débats en cours* (1993). Și-au asociat eforturile cărturărești și pe seama problemei macedonene[2]. *Republica Moldova, un stat în căutarea națiunii* (Editura Cartier, Chișinău, 2017), e produsul unei îndelungi colaborări, ambii autori trăind în Parisul postbelic. Activitatea anterioară îi recomanda pe amândoi pentru noul demers, prefațat de Nicolas Trifon, prin unele observații contextualizante de caracter istoric și moral.

Alcătuit din mai multe secțiuni tematice, în cadrul unei structuri atente și la diacronie, volumul pe care îl semnalăm aici prezintă mai întâi, cum e și firesc, „renașterea românească în Moldova“, la finele sistemului sovietic, renaștere ce a prefațat oarecum schimbările din tot arealul carpato-danubiano-pontic. Elemente de geopolitică, de economie, de cadru

demografic sunt puse la contribuție pentru a defini „testul basarabean“ al epocii. Un curios „imbroglio“ ideologic se degajă din analiza situației. *Războiul și pacea limbilor pe fundalul morbului identitar* e titlul sub care se prezintă, analitic, numeroase aspecte ale unei teme inepuizabile prin însăși natura ei. Istoria Basarabiei sau Moldova de Răsărit, reactivând astfel un titlu anterior, ocupă un loc semnificativ în economia ansamblului.

Titlul chiar e unul polemic, Republica Moldova fiind explicit definită ca „un stat în căutarea națiunii“, cu elemente specifice, precare, contradictorii, amintind de eseurile demitologizante din ultimul sfert de secol.

Textul promoțional de pe copertă ar putea fi reținut și ca o sugestie de lectură a ansamblului: „Situația critică din toate punctele de vedere în care se află Republica Moldova în acești ultimi ani este de o complexitate la fel de deconcertantă ca și complexitatea istoriei care i-a dat naștere. Singurul lucru pe care-l putem spune este că locuitorii săi nu reușesc să găsească răspunsuri mulțumitoare la numeroasele întrebări suscitate de independența republicii lor atât de mici și de divizate, situate, pe deasupra, la hotarele unui imperiu atât de insidios precum URSS, acum pe cale de a se recompune. În rândurile ce urmează vom căuta deci mai curând să identificăm toate aceste întrebări și să furnizăm, în măsura posibilităților, piste de reflecție, decât să oferim certitudini liniștitoare“.

Un text din 2010, inclus în volum, constată că „slăbiciunile naționalismului fac nesigură soluția unificării cu România“, lansând reiterat vechi interogații: „Ne-am putea dispensa de națiune? Este oare identitatea națională indispensabilă astăzi pentru a asigura coeziunea unei societăți și a răspunde la aspirațiile acesteia? Aceste întrebări rămân deschise“[3]. Le vom lăsa și noi în suspensie, deși am sugerat, undeva, că e numai un impas[4].

Intenția autorilor de a oferi analize pertinente despre complexele probleme „basarabene“ n-a dus totuși la un text unitar, organic, de tipul monografiei tradiționale, ci la compulsarea unor elemente mai vechi, de caracter secvențial. Misiunea unificatoare, așa zicând, a fost lăsată pe seama prefeței și a textelor din anexe.

Note

[1] *Matei Cazacu, Nicolas Trifon,* Republica Moldova, un stat în căutarea națiunii*, Chișinău, Cartier, 2017, 414 p. Versiunea originală, franceză,* La République de Moldavie: un Etat en quête de nation*, a apărut la Paris, Ed. Non Lieu, 2010.*

[2] *Cf. Nicolas Trifon,* Unde e Aromânia. Intervenții, dezbateri, cronici*, ed. II, Cartier, 2016, p. 185, 187.*

[3] *Matei Cazacu, Nicolas Trifon,* Republica Moldova, un stat în căutarea națiunii*, p. 268.*

[4] *Alexandru Zub,* Impasul reîntregirii*, Timpul, 1994 (2004, 2009, 2012).*

[5] *Nicolas Trifon, Prefață, în Matei Cazacu, Nicolas Trifon,* Republica Moldova, un stat în căutarea națiunii*, p. 14.*

„Paradoxul basarabean“ din perioada postsovietică e formulat categoric în preambul, ca un dezacord momentan între statul Republica Moldova și națiunea respectivă, care întârzie să se manifeste persuasiv[5]. Ansamblul materiei întărește această impresie, restituțiile diacronice fiind completate de textele cuprinse în anexe, ca într-o addenda gândită anume, spre a sugera nevoia de completări, nuanțe, analogii.

La realizarea volumului, așa cum îl avem sub ochi, au mai contribuit, între alții, cartograful Vicent Vacarisas și traducătorul din franceză Adrian Ciubotaru.

Ca istoric, atent mereu la trecutul dramatic al Basarabiei, inclusiv a discursului identitar, nu pot fi decât bucuros de noul impuls profesional și deontologic pe care Matei Cazacu și Nicolas Trifon ni-l oferă acum.

La Memorialul Sighet.
În prim-plan, Constantin-Ticu Dumitrescu și acad. Alexandru Zub

MEMORIA ÎN PREZENT

Participarea Editurii Rediviva din Milano la Salonul Internațional de Carte de la Torino 18-21 mai 2017

În perioada 18-22 mai 2017 a avut loc cea de-a XXX-a ediție a Salonului Internațional de Carte de la Torino. Tema ediției din acest an este „Oltre il confine/ Dincolo de graniță". Pentru al nouălea an consecutiv, Institutul Cultural Român, prin Centrul Național al Cărții și prin Institutul Român de Cultură și Cercetare Umanistică de la Veneția, a organizat participarea țării noastre la cea mai importantă manifestare de profil din Italia cu un stand național intitulat *I nostri autori „oltre" la Romania – Autorii noștri „din afara" României*. În acest cadru de prestigiu, Editura românească Rediviva din Milano, proiect al Centrului Cultural Italo-Român cu care Memoria colaborează permanent, a participat pentru a cincea oară cu două recente publicații: reeditarea volumului *Jurnalul fericirii* (Diario della felicità) de Nicu Steinhardt (colecția Spiritualitate) și romanul *Andante* (Andante) de Vasile Igna în traducerea lui Davide Arrigoni (colecția Carte românească). Este a doua republicare în limba italiană a volumului *Jurnalul fericirii*, după apariția sa, la Editura Il Mulino din Bologna, în traducerea Gabriellei Carageani și îngrijită de Gheorghe Carageani, 550 p. Prezentarea a avut loc duminică 21 mai, ora 12.00. Sala România – Pavilionul României, unde au intervenit: Vasile Igna, Maria Floarea Pop, Antonio Buozzi, Aurora Firta, Gabriel Popescu, Violeta Popescu.

COMUNICAT DE PRESĂ

Deshumarea lui Iulian Mugur Călinescu din Botoșani, decedat în condiții suspecte la 13 februarie 1985

București, 22 mai 2017. Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (IICCMER) împreună cu Parchetul Militar, au organizat în ziua de 17 mai 2017, în Botoșani, o acțiune de investigații care a vizat deshumarea și recuperarea rămășițelor pământești ale lui Iulian Mugur Călinescu, despre care se presupune că a murit din cauza unor proceduri la care a fost supus în timpul anchetelor de la Securitate.

Înăsprirea regimului autoritar în România, deteriorarea situației economice și scăderea nivelului de trai al populației după 1980 a dus la reapariția unor forme de împotrivire față de regimul comunist. Pe acest fond, unii elevi de liceu și studenți au încercat să participe și să sprijine disidența intelectuală și manifestările de nemulțumire ale unor categorii sociale ale populației. Un asemenea caz a fost și cel al lui Iulian Mugur Călinescu, născut în Botoșani la 28 mai 1965. Ca elev în clasa a XI-a la Liceul „August Treboniu Laurian“ din Botoșani, acesta a încercat să se împotrivească prin metode și mijloace modeste dictaturii ceaușiste. A luat atitudine și a încercat să protesteze față de abuzurile și nedreptățile regimului, prin scrierea cu cretă de lozinci anticomuniste pe zidurile unor clădiri și panouri de gard din zona centrală a mun. Botoșani, sperând că astfel va trezi conștiința și altor concetățeni pentru a-i determina să ia atitudine împotriva regimului. Înscrisurile au fost realizate pe timpul nopții, în perioada 12 septembrie – 18 octombrie 1981.

După apariția primei inscripții, organele de Securitate și Miliție au intrat în alertă, fiind luate o serie de măsuri informativ-operative care să conducă la identificarea autorului înscrisurilor ostile regimului. Acțiunea operativă a Securității s-a organizat și desfășurat sub denumirea de Cazul Panoul. În noaptea de 17/18 octombrie 1981 tânărul a fost surprins în flagrant, fiind reținut și condus la sediul Securității din Botoșani, unde a fost supus unei anchete vreme de mai multe zile. Imediat s-a ordonat luarea în lucru a persoanei prin întocmirea unui Dosar de urmărire informativă, scopul acțiunii fiind aprofundarea informațiilor obținute despre făptuitor, precum și a cauzelor care l-au determinat să întreprindă asemenea acțiuni sau a persoanelor ce l-au influențat sau eventual au avut cunoștință de aceste fapte. Conform informațiilor

cuprinse în dosar, Mugur Călinescu a efectuat un număr de 24 de acțiuni în care a reușit să scrie diferite texte cu conținut provocator la adresa regimului și a stărilor de lucruri existente atunci în societatea românească.

Ancheta Securității s-a răsfrânt asupra părinților, rudelor apropiate, precum și a unor prieteni și colegi de școală. Cazul a fost pus în discuția colectivului de cadre didactice de la Liceul „A. T. Laurian“, la ședință participând conducători locali ai Partidului și UTC-ului, precum și reprezentanți ai Securității. Faptele tânărului au fost condamnate în luările de cuvânt, fiind considerate drept un act mârșav care a lovit interesele poporului român, pactizând cu dușmanii și trădătorii țării. După câteva zile de anchetă în care au fost interogate mai multe persoane din familia și anturajul lui Mugur Călinescu, perioadă în care el a trebuit să-și motiveze faptele săvârșite, acesta a fost lăsat să-și continue activitatea școlară. A continuat însă să fie convocat periodic la sediul Securității din Botoșani de unde întotdeauna revenea acasă indispus și abătut, refuzând să vorbească despre tratamentul la care era supus acolo. Uneori îi mărturisea mamei sale că era pus să stea timp de câteva ore în fața unei lămpi aprinse și că de fiecare dată era servit cu o cană de cafea, fiind îndemnat și obligat să o bea deși nu era un consumator al unei astfel de băuturi. Aceste fapte sunt susținute de mărturiile consemnate de mama sa Rodica Uncescu, precum și de confesiunile făcute de Mugur Călinescu unor prieteni apropiați.

În vara anului 1983, tânărul termină liceul cu rezultate bune și se înscrie pentru examenul de admitere la Facultatea de Studii Economice din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza“ din Iași. A „căzut“ cu câteva sutimi după ultimul intrat, același lucru repetându-se și în anul următor, când a încercat din nou, în condițiile în care starea sa de sănătate era deja precară. Anumite persoane i-au transmis însă mamei că fiul său nu va fi niciodată admis la o instituție de învățământ superior. Între timp, în toamna anului 1983, a primit ordin de recrutare în vederea încorporării în armată, fiind chemat pentru efectuarea unei vizite medicale. Aici a fost depistat cu anumite probleme de sănătate, fiind trimis la Spitalul Militar din Iași, unde a fost internat. Ulterior a fost transferat la Spitalul Județean Sf. Spiridon, unde i s-a confirmat diagnosticul de leucemie, asociat cu ciroză hepatică și icter mecanic. Se știe că între 1983-1985 a stat internat lungi perioade de timp prin mai multe spitale din țară. Cu toate tratamentele administrate, starea de sănătate a tânărului s-a agravat treptat, decesul acestuia având loc în ziua de 13 februarie 1985, în spitalul din Iași, când nu împlinise încă 20 de ani. A fost înhumat într-un mormânt situat în Cimitirul Pacea din Botoșani.

După 1990, Rodica Uncescu a căutat să demonstreze sacrificiul fiului ei. Abia în anul 2008, după câțiva ani de încercări și acțiuni în justiție, aceasta a

reușit să obțină pentru fiul său, post-mortem, recunoașterea calității de Luptător în Rezistența Anticomunistă. Dna Rodica Uncescu a decedat în 2016.

Pe baza contextului, a evoluției și particularităților specifice cazului, la care se adaugă o serie de mărturii, există suspiciunea că moartea lui Mugur Călinescu a putut fi provocată prin otrăvire sau iradiere la Securitate. Pe plan național există și alte cazuri similare, semnalate mai ales începând cu anii 70 ai secolului trecut, în care multe persoane au decedat în urma unor proceduri suportate în timpul anchetelor de la Securitate, moartea acestora survenind din cauze medicale. Niciodată până în prezent astfel de cazuri nu au fost verificate și cercetate pentru a putea fi dovedite.

IICCMER a început investigarea acestui caz cu scopul de a contribui la stabilirea împrejurărilor și a cauzelor reale care au determinat decesul lui Mugur Călinescu. După prelucrarea cazului, timp în care au fost obținute o serie de informații, documente și mărturii, s-a înaintat o sesizare către Parchetul Militar, care a deschis un dosar de cercetare penală asupra unei presupuse fapte de omor, totodată stabilindu-se și deshumarea rămășițelor pământești ale persoanei. După îndeplinirea procedurilor legale, prin ordonanță de procuror, mormântul a fost deschis și toate osemintele au fost extrase și recuperate, fiind transportate la Institutul de Medicină Legală din Iași, unde vor fi supuse unor examinări de specialitate. Aici vor fi prelevate probe de țesut osos ce vor fi trimise pentru analize complexe în laboratoarele unui institut de cercetare, unde se va putea stabili dacă există urme ale unei intoxicații acute sau cronice cu substanțe radioactive ori urme lăsate de alte substanțe chimice, care pot justifica o patologie ce poate determina îmbolnăvirea sau decesul persoanei.

La activitățile desfășurate în teren pentru realizarea acțiunii de deshumare, au participat reprezentanți ai mai multor instituții ale statului: IICCMER, Parchetul Militar Teritorial Iași, Institutul de Medicină Legală Iași, Inspectoratul de Poliție Județean Botoșani, Inspectoratul pentru Situații de Urgență Botoșani și Inspectoratul de Jandarmi Județean Botoșani. Lucrările au fost sprijinite de către Primăria Botoșani.

Fig. 1 – Slujba religioasă săvârșită înainte de deschiderea mormântului în prezența tatălui și a altor rude ale lui Mugur Călinescu; Fig. 2 – Osemintele lui Mugur Călinescu cu resturile păstrate din vestimentația cu care a fost înmormântat.

COMUNICAT DE PRESĂ

Sesizare penală

privind tratamentele neomenoase aplicate în perioada comunistă în căminele spital din Cighid, Păstrăveni și Sighet care au avut drept urmare moartea a 771 de minori (număr provizoriu), înaintată de IICCMER

București, 1 iunie 2017. Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (IICCMER) a anunțat joi, 1 iunie 2017, într-o conferință de presă, înaintarea unui denunț (nr. 281/P/2017) către Parchetul General cu privire la săvârșirea infracțiunii de tratamente neomenoase aplicate în timpul regimului comunist copiilor aflați în Căminele-spital pentru minorii nerecuperabili din Cighid și Păstrăveni, respectiv în Căminul pentru minori deficienți nerecuperabili din Sighetu Marmației.

La conferința de presă au luat cuvântul Radu Preda, președinte executiv IICCMER, Cătălin Constantinescu, consilier juridic, și Izidor Ruckel, unul din zecile de mii de orfani neglijați descoperiți de presa occidentală în 1990, adoptat la momentul respectiv de o familie americană.

Regimul din instituțiile menționate, aflate în timpul regimului comunist în administrarea Statului român, a dus nemijlocit la moartea a cel puțin 771 de minori (număr provizoriu). Astfel, la Căminul-spital pentru minorii nerecuperabili Cighid s-au înregistrat 138 de decese în perioada 1 octombrie 1987 — 26 martie 1990, la Căminul-spital Păstrăveni au fost 394 de decese confirmate între 1 octombrie 1966 — 30 aprilie 1990, în timp ce Căminul pentru minori deficienți nerecuperabili din Sighetu Marmației a înregistrat 239 de decese în perioada 20 ianuarie 1973 — 31 decembrie 1991.

Contextul istoric declanșator a fost creat în anul 1966, când regimul comunist din România a inițiat una dintre cele mai restrictive politici demografice pronataliste. Creșterea forțată a populației, strict cantitativă, fără respectul față de om și fără asigurarea tuturor condițiilor decente de viață, a avut printre consecințe creșterea mortalității materne și infantile, creșterea fără precedent a numărului de copii născuți cu malformații congenitale grave, cu afecțiuni fizice și psihice, cu diverse boli moștenite sau dobândite după naștere, mii de copii ajungând orfani și un număr impresionant fiind abandonați.

Minorii ce necesitau protecție din partea statului erau împărțiți în trei categorii: ”recuperabili”, ”parțial-recuperabili” și ”nerecuperabili”. Diferențierea era făcută între o categorie de minori pe care statul încerca să-i ”recupereze”, total

sau parțial, pentru integrarea ulterioară în producție, și o categorie de copii în care statul nu era dispus să investească și pe care nici măcar nu dorea să-i recunoască. Reabilitarea, chiar și parțială, a acestor copii, care ar fi putut fi ulterior integrați în muncă, solicita cheltuieli importante, la care statul contribuia doar parțial. Părinții erau nevoiți să acopere o parte din costurile îngrijirii copiilor, indiferent de situația lor materială. Nu puține sunt cazurile în care familii monoparentale, cu venituri minime, sunt nevoite să plătească până la jumătate din acestea pentru întreținerea minorului în cămin. Mai dificilă era situația minorilor orfani de ambii părinți, lipsiți de bunuri materiale sau rude, pentru care bugetul asigurărilor sociale nu avea prevăzute sume și nici baza legală prin care să poată acoperi aceste cheltuieli. Pentru ideologia comunistă, doar omul sănătos intra în discuție, ”rebuturile” fiind ascunse și, la limită, evacuate.

Experții IICCMER au constatat nenumărate cazuri în care încadrarea copiilor în unități pentru deficienți se făcea în mod eronat, aceștia fiind perfect sănătoși sau având deficiențe fizice sau psihice minore și deplin recuperabile. Astfel, relocarea minorilor din leagăne și case de copii spre căminele-spital poate fi privită atât din perspectiva izolării minorilor ce nu puteau fi recuperați, cât și a acelora perfect sănătoși, ale căror costuri nu puteau fi acoperite integral de către stat.

IICCMER a cercetat aproximativ 10 din cele 26 de cămine spital pentru minori nerecuperabili din țară, din care se trimit spre organele de anchetă penală rezultatele în privința a trei dintre ele, având în vedere probele obținute până în prezent. Investigațiile IICCMER vor continua și după această sesizare.

Mărturiile adunate privind condițiile de viață de la căminele-spital Cighid, Păstrăveni și Sighetu Marmației arată că regimul de viață al minorilor se caracteriza prin alimentație necorespunzătoare, nerespectarea condițiilor minimale igienico-sanitare, lipsa hainelor, frig,

igrasie, lipsa asistenței medicale, izolarea de lumea înconjurătoare.

În perioadele cercetate, principalele cauze de deces, consemnate în actele de moarte, sunt (vezi detalii în dosarul de presă anexat):

Cighid: bronhopneumonie — 61 cazuri, encefalopatie cronică infantilă — 52 cazuri, enterocolită acută — 4 cazuri, epilepsie și traumatisme cranio-cerebrale — câte 3 cazuri).

Păstrăveni: encefalopatie cronică infantilă — 163 cazuri, bronhopneumonie —119 cazuri, epilepsie — 33 cazuri sau malnutriție proteo-calorică și oligofrenie — câte 11 cazuri.

Sighetu Marmației: bronhopneumonie — 57 cazuri, epilepsie — 8 cazuri, malformație congenitală — 6 cazuri, enterocolită — 5 cazuri, toxicoză — 4 cazuri.

În urma analizei actelor de deces și a certificatelor constatatoare de moarte, efectuată de experții IICCMER și de o echipă de specialiști în medicină legală, s-a constatat că, pe de o parte, au existat rate crescute de mortalitate în cazul unor patologii ușor de prevenit sau de diagnosticat precoce și de tratat corespunzător, iar, pe de altă parte, au existat cauze de moarte care susțin, prin specificul lor, concluziile cu privire la existența unui regim caracterizat prin tratamente neomenoase aplicate minorilor din cele trei centre.

Ca urmare a descoperirilor făcute, IICCMER a înaintat o sesizare penală către Parchetul General, prima dintr-o serie de sesizări care vizează crime sistemice și sistematice petrecute în perioada comunistă, având în vedere toate ramificațiile administrative, profesionale și politice.

Potrivit cadrului legal de funcționare, IICCMER este abilitat să efectueze investigații științifice cu privire la crimele, abuzurile și încălcările drepturilor omului pe întreaga durată a regimului comunist și să sesizeze organele în drept.

Cazul lui Izidor Ruckel

Izidor Ruckel este unul din zecile de mii de orfani neglijați descoperiți de presa occidentală atunci când România, recent eliberată de comunism, și-a deschis porțile în 1990. ABC News 20/20 a realizat mai multe reportaje care dezvăluiau adăpostirea inumană a copiilor cu dizabilități, inclusiv o poveste despre Izidor, pe când avea 10 ani, și prietenii săi din orfelinat. Un cuplu din San Diego, Danny și Marlys Ruckel, au aflat povestea sa și l-au adoptat în 1991.

Izidor s-a născut sănătos, cel de-al treilea copil din familia sa, dar la 6 luni s-a îmbolnăvit grav. După o îndelungată internare, picioarele sale s-au strâmbat, iar doctorii i-au informat părinții că acesta a contractat o boală necunoscută. Părinții săi l-au lăsat acolo și nu s-au mai întors. La vârsta de 3 ani, oficialitățile l-au transferat la Spitalul pentru Copii Irecuperabili, situat în Sighetu Marmației.

Timp de 8 ani, Izidor a supraviețuit unor condiții înfiorătoare, până când s-a rugat cu îndrăzneală de un vizitator american să îl ajute pe el și pe prietenii lui: ”Duceți-ne în America.”

După sosirea în Statele Unite, doctorii au stabilit că acesta contractase poliomelită pe când era copil și că avea nevoie de mai multe operații. În cele din urmă, doctorii i-au putut salva picioarele, concepând o proteză detașabilă pentru ca acesta să poată funcționa independent. Cu toate acestea, inimii sale i-a luat mai mult timp ca să se vindece. Izidor atribuie dragostei necondiționate a lui Dumnezeu și părinților săi adoptivi faptul de a fi putut depăși trauma din copilărie și de a putea duce o viață independentă și productivă.

În 2001, ABC News 20/20 l-a însoțit pe Izidor, atunci în vârstă de 21 de ani, pe parcursul primei sale vizite înapoi în România. Producătorii au surprins reuniunea cu familia sa de origine. De asemenea, Izidor a vizitat căminul-spital în care a crescut, unde condițiile se îmbunătățiseră pentru unii copii, dar nu și pentru cei cu dizabilități grave. În plus, unii dintre prietenii săi vechi depășiseră vârsta în care mai puteau primi ajutor social și fuseseră externați pentru a cerși pe stradă sau fuseseră transferați la un azil de bătrâni.

Călătoria l-a inspirat pe Izidor să își scrie autobiografia, *Abandonat pe viață*, în speranța că povestea sa poate ajuta alți orfani. Animat de experiența sa și de dorința de a fi o voce pentru cei lăsați în urmă, Izidor a devenit un promotor pentru drepturile orfanilor, intrând în parteneriat cu mai multe organizații pentru a atrage atenția asupra problemelor cu care aceștia se confruntă.

Izidor a lucrat cu cineastul Alex King la realizarea documentarului *Dată fiind soarta noastră* [Given Our Chance] despre adopțiile internaționale și orfanii români, care a primit Premiul Platinum Remi la Worldfest-Houston International Film Festival și Premiul *My Hero* la My Hero International Film Festival.

Izidor lucrează ca voluntar pentru organizația Love Light Romania, situată în Ighișu-Nou, care oferă sprijin copiilor, adolescenților și familiilor afectați de HIV/ SIDA din România.

Povestea lui Izidor a beneficiat de acoperire media extinsă la nivel internațional, fiind preluată de BBC World Service, Los Angeles Times, The Washington Post, National Public Radio și ABC News 20/20.

COMUNICAT DE PRESĂ

O nouă campanie de investigații arheologice pentru căutarea și descoperirea mormintelor deținuților politici morți în lagărul de muncă de la Periprava, jud. Tulcea

București, 13 iulie 2017. Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (IICCMER) a organizat în perioada 17-27 iulie 2017 a patra campanie de investigații arheologice în localitatea Periprava, com. C. A. Rosetti, jud. Tulcea. Acțiunea a avut drept obiectiv căutarea, descoperirea și recuperarea rămășițelor pământești ale deținuților politici decedați în fosta colonie penitenciară ce a funcționat în apropierea satului.

În cursul anilor 2013, 2015 și 2016, IICCMER a organizat și desfășurat trei campanii de cercetări arheologice în perimetrul actualului cimitir din Periprava. În acest loc, în perioada anilor 1959-1964, au fost înhumați un mare număr de deținuți politici decedați în colonia de muncă ce a funcționat în apropierea localității. Zona din cadrul cimitirului, unde se află mormintele deținuților, a fost stabilită pe baza informațiilor obținute de la localnicii mai în vârstă ai satului, precum și de la câțiva foști angajați ai coloniei penitenciare. În prezent, la suprafața solului nu există niciun fel de semne care să indice prezența mormintelor.

La începutul anilor '50 Periprava a funcționat ca secție a Formațiunii Chilia, devenind de la 1 iulie 1957 o unitate penitenciară de sine stătătoare (Formațiunea 0830). Scopul oficial al înființării coloniei a fost construirea unui dig pe o lungime de 16,5 km între localitățile Periprava și Sfiștofca, pentru a proteja de inundații terenurile care urmau să fie defrișate de stuf și apoi dește-

lenite în vederea utilizării lor ca suprafețe agricole. De asemenea, se avea în vedere și înălțarea șoselei din comuna Periprava pe o distanță de mai mulți kilometri. Astfel, începând cu 1959, în zonă au fost aduși inclusiv mii de deținuți politici care au devenit majoritari în colonie până în 1964, când au fost aplicate grațierile colective. Scopul nedeclarat și subînțeles al transferurilor de deținuți a fost exploatarea brutală a muncii acestora și supunerea lor la un regim cu valențe de exterminare. Condițiile nefavorabile din perioada în care unitatea a funcționat ca formațiune independentă au dus la decesul a cel puțin 124 de deținuți, identificați nominal, în majoritate politici, dar și de drept comun.

Conform informațiilor documentare, precum și a numeroaselor mărturii provenite de la foști deținuți politici, care au fost internați pentru anumite perioade de timp în colonia penitenciară de la Periprava, rezultă că decesele din acest lagăr de muncă forțată au fost cauzate de înfometare, de frigul din sezonul rece, de lipsa apei potabile și a asistenței medicale, de accidente survenite în condiții de muncă istovitoare și de regimul de detenție pe care mulți l-au îndurat în lagărele și închisorile unde au fost încarcerați anterior. Unii dintre deținuți au fost împușcați în diferite împrejurări, mai ales în cursul unor tentative de evadare. Toate acestea au fost potențate de condițiile specifice existente în Deltă și de comportamentul abuziv și violent al personalului coloniei.

Printre cei răspunzători, în diferite grade, pentru ceea ce s-a întâmplat în colonia de la Periprava se află mai multe persoane, de la comandanți, șefi de secții, personal sanitar și administrativ și până la simpli gardieni, care în virtutea funcțiilor au ordonat, tolerat sau aplicat un regim de detenție, care avea ca principal scop distrugerea rezistenței fizice și morale a deținuților, iar în cazul celor ale căror resurse de viață se epuizau, decesul. Există, de asemenea, vinovăția indiscutabilă a înalților responsabili din conducerea Ministerului Afacerilor Interne și, în ultimă instanță, a liderilor de partid și de stat din acea perioadă, asemenea practici fiind dictate sau sugerate pe cale ierarhică.

În campaniile anterioare de săpături arheologice au fost descoperite și cercetate 20 de morminte. Toate osemintele defuncților au fost extrase și recuperate, fiind transportate la Serviciul de Medicină Legală din Tulcea, ulterior fiind transferate pentru analize specializate la Institutul Național de Medicină Legală din București, unde se realizează și testele pentru stabilirea ADN-ului persoanelor decedate. Informațiile obținute vor completa o bază națională de date, care va cuprinde treptat toate informațiile de acest tip ce se vor obține de la victimele care vor mai fi descoperite și deshumate pe teritoriul național și a căror identitate este incertă sau nu poate fi stabilită prin alte metode. Scopul acestui demers este ca prin verificarea și compararea bazei de date cu ADN-ul obținut de la rudele și urmașii în viață ai victimelor, să se poată stabili identitatea osemintelor recuperate.

În cursul campaniei de investigații arheologice din acest an se vor continua săpăturile în cimitirul din localitate, în zona unde se cunoaște că au fost înhumați deținuții, prin deschiderea și decopertarea unor noi suprafețe arheologice

care să conducă la descoperirea și cercetarea altor morminte. Cercetările vor fi efectuate de un colectiv de arheologi și istorici de la IICCMER și instituțiile muzeale colaboratoare (Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei din Cluj-Napoca, Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia, Muzeul de Istorie și Științele Naturii din Aiud și Muzeul de Istorie din Turda).

Investigațiile se vor desfășura în prezența reprezentanților Parchetului Militar, care a fost sesizat de IICCMER în privința persoanelor decedate în lagărul de la Periprava și a locului unde acestea au fost înhumate, pe acest caz fiind deschis în anul 2015 un dosar de cercetare penală. De asemenea, la cercetări vor participa specialiști din cadrul Inspectoratului de Poliție Județean Tulcea și de la Serviciul Județean de Medicină Legală Tulcea. Acțiunea se desfășoară în colaborare cu Asociația Foștilor Deținuți Politici din România și Televiziunea Română, fiind sprijinită de către Prefectura județului Tulcea, Rezervația Biosferei Delta Dunării și Primăria comunei C. A. Rosetti.

IN MEMORIAM
Jean-Marie le Breton

Am aflat cu mare întârziere încetarea din viață, după o grea suferință, a fostului ambasador al Franței în România, Exc. Sa Jean-Marie Le Breton. A trăit solidar cu poporul român ultimii ani ai ceaușismului, dar și căderea comunismului în decembrie 1989. În ziua de 22 decembrie se găsea alături de noi în fața fostului sediu al CC, strângând bucuros mâinile celor care i se aflau în preajmă și fiind salutat cu entuziasm de cei care îl recunoșteau. Ulterior a scris o carte, *La chute de Ceaușescu*, tradusă și la noi.

”Soțul meu și cu mine am iubit țara voastră, pe care încă o mai iubesc...”, scrie Dna Claudine Le Breton care, împreună cu copiii lor, i-a vegheat îndelungatul calvar final.

Odihniți-vă în pace, stimate și iubite Domnule Ambasador, în cimitirul micului sat din Anjou în care vă dormiți somnul de veci.

BIBLIOTECA MEMORIA

Pia Alimăneștianu —***Însemnări din timpul ocupației germane (1916-1918)***. Ed. a II-a., rev., București, Ed. Corint, 2017.

„În primele zile ale ocupației, viața era aproape normală. Pe zi ce trece, simțim însă mâna de fier a învingătorului mai grea asupra noastră și, cu cât o simțim mai grea, cu atât se cimentează o solidaritate, o adevărată fraternitate între noi, românii rămași sub dominație streină..." (Pia Alimănești**a**nu, una dintre fiicele lui Ion C. Brătianu)

Pentru comenzi: vanzari@edituracorint.ro

Petre G. Papacostea — *Jurnal (ianuarie 1937-aprilie 1938) [Agonia partidelor politice]*. Editori: Șerban Papacostea, Simion Gheorghiu. Brăila, Ed. Istros, 2017.

„În viața politică [autorul] a rămas fidel mareșalului Alexandru Averescu până la moartea acestuia și memoriei lui până la capătul zilelor. A încetat de a mai face politică activă după acest eveniment care a coincis cu desființarea partidelor politice și instaurarea dictaturii regale..." (editorii)

În anii 1952-1953 autorul a fost arestat de regimul comunist ca „element dubios" și a ispășit pedeapsa în diferite închisori și lagăre de muncă forțată.

Romulus Rusan — *Istorie, memorie, memorial sau Cum se construiește un miracol*. București, Fundația Academia Civică, 2017.

„... tot ce am făcut în aceste două decenii este un prinos adus justiției care a întârziat să vină în acești douăzeci de ani în România... și de ce altceva duce țara noastră mai mult dor decât de justiție?" (Romulus Rusan)

Pentru comenzi: +40 21 3125854; +40 21 3129852

Catalogul celor uciși
în decembrie 1989, în mare majoritate după fuga dictatorului

După cum am anunțat în nr. 97 al revistei MEMORIA, am întrerupt temporar "Catalogul celor uciși în temnițele comuniste", socotind ca o datorie de onoare să omagiem — succesiv și tot în ordine alfabetică — imensul număr al celor care au pierit în timpul și în zilele următoare a ceea ce s-a numit "Revoluția română".

Sursa noastră a reprezentat-o* Cartea morților din închisori, lagăre, deportări*, editată de Fundația Academia Civică 2013, iar selecția a fost realizată de Andrada Neacșu.

Cu numărul de față se încheie această tragică listă. Începând cu nr. 101 vom continua cu "Catalogul celor uciși în temnițele comuniste".

SABĂU Gavrilă, n. 1952; d. 22 dec. 1989, București, în revoluție
SABĂU Mia, muncitoare, 35 ani; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
SACCHI Paulo, 43 ani; d. 24 dec. 1989, București, în revoluție
SAFALERU Andrei, n. 1970; d. 23 dec. 1989, Arad, în revoluție
SALOMIE Mircea-Ovidiu, militar în termen, rănit în revoluție; d. 5 ian. 1990, Constanța
SAMOILĂ Vasile-Viorel, n. 1969, militar în termen; d. 23 dec. 1989, Otopeni (Ilfov), în revoluție
SANDU Călin, n. 1949, șofer; d. 21/22 dec. 1989, București, în revoluție
SANDU Iancu, n. 1957, lăcătuș; d. 23 dec. 1989, Brașov, în revoluție
SANDU Roberto, n. 1967; d. 21 dec. 1989, București, în revoluție
SARNACHI Costel, 33 ani; d. 23/24 dec. 1989, Brăila, în revoluție
SASU Ion, n. 1951, șofer; d. 24/25 dec. 1989, București, în revoluție
SAVA Angela-Elena, muncitoare, 25 ani; d. 17 dec. 1989, Timișoara, în revoluție
SAVA Florica, n. 1956, muncitoare; d. 17 dec. 1989, Timișoara, în revoluție
SAVIN Gheorghe, n. 1954, șofer; d. 23 dec. 1989, Brașov, în revoluție
SAVONEA Emil, n. 1970, militar în termen; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
SĂBĂDUȘ Ion, n. 1941, fochist; d. 22/23 dec. 1989, Brașov, în revoluție

SĂRACU Victor, n. 1938; d. dec. 1989, Sibiu, în revoluție
SĂVESCU Gheorghe, elev, 17 ani; d. 21 dec. 1989, București, în revoluție
SÂRBULESCU Iancu, n. 1960; d. 23 dec. 1989, Slobozia, în revoluție
SBOROȘTEANU Gheorghe, n. 1947, muncitor; d. 27 dec. 1989, Caransebeș, în revoluție
SCHWEIFEL Janeta, n. 1905, pensionară; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
SCRIBA Alexandru, n. 1953, cadru MAPN; d. 24 dec. 1989, București, în revoluție
SCRIBĂ Eugen, d. 22/23 dec. 1989, București, în revoluție
SCURTU Mihai, n. 1963; dulgher; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
SEBEȘ Mihai, n. 1963, muncitor; d. 24 dec. 1989, Sibiu, în revoluție
SEBO Aurel-Horia, n. 1944, muncitor; d. 24 dec. 1989, București, în revoluție
SEREDENCIUC Cristian, 20 ani; d. 22 dec. 1989, Sibiu, în revoluție
SERGHEI Eftimie, n. 1936, cadru MAPN; d. 24 dec. 1989, Constanța, în revoluție
SERIAN Mihai, n. 1956; d. 24 dec. 1989, București, în revoluție
SEVERIN Nicolae, n. 1961, sg. maj.; d. 22 dec. 1989, Sibiu, în revoluție
SILAȘ Maftei, n. 1970, muncitor; d. 24 dec. 1989, Timișoara, în revoluție
SILVESTRU Jim, n. 1970, militar în termen; d. 23 dec. 1989, Otopeni (Ilfov), în revoluție
SIMA Octavian, n. 1959, muncitor; d. 25 dec. 1989, București, în revoluție
SIMICIN Nicolae, n. 1959, muncitor; d. 17 dec. 1989, Timișoara, în revoluție
SIMION Aurel, n. 1957; d. 23 dec. 1989, Dâmbovița, în revoluție
SIMION Dumitru, militar în termen; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
SIMIONESCU Vasile, n. 1969, militar în termen; d. 24 dec. 1989, București, în revoluție
SMARANDA Ion, n. 1959; d. 23/24 dec. 1989, Reșița, în revoluție
SMICAL Dinu Adrian, 28 ani; d. 21 dec. 1989, Cluj, în revoluție
SOARE Cornel, n. 1962; d. 22 dec. 1989, București, în revoluție
SOFALVI Gyorgy, n. 1970; d. 23 dec. 1989, Brăila, în revoluție
SOROȘTEANU Vasile, n. 1957, gestionar; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
SOS Liviu Lajos, n. 1969, militar în termen; d. 16 ian. 1990, Focșani, în revoluție
SPÂNU Nicolae, n. 1952, electrician; d. 22 dec. 1989, București, în revoluție
SPORER Rudolf Herman, n. 1956, zugrav; d. 17 dec. 1989, Timișoara, în revoluție
STAICU Constantin, n. 1967; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
STAICU Ilie, cadru MAI; d. 21 dec. 1989, Alba, în revoluție
STAMATE Mihai, n. 1963, militar în termen; rănit în revoluție; d. 3 ian. 1990, București

STAN Bogdan-Șerban, n. 1968, electromecanic; d. 24 dec. 1989, București, în revoluție
STAN Constantin, n. 1957; d. dec. 1989, Ialomița, în revoluție
STAN Costel, gravor; d. 24 dec. 1989, Buzău, în revoluție
STAN Costică, gestionar; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
STAN Cristian, n. 1966; d. 23/24 dec. 1989, București, în revoluție
STAN Ion, cadru MAI; d. dec. 1989, Sibiu, în revoluție
STAN Ion, n. 1948, plt. maj.; d. 22 dec. 1989, Sibiu, în revoluție
STAN Silviu, n. 1970, muncitor; rănit în revoluție; d. 12 ian. 1989, București
STAN Traian, n. 1951, plt. maj.; d. 26 dec. 1989, București, în revoluție
STAN Valerian, n. 1938; d. 23 dec. 1989, Otopeni (Ilfov), în revoluție
STANCA Păun, n. 1929, pensionar; d. 23 dec. 1989, Constanța, în revoluție
STANCIU Gheorghe Cristian, tehnician, 29 ani; d. 21/22 dec. 1989, București, în revoluție
STANCIU Gheorghiță, n. 1970, militar în termen; d. 23 dec. 1989, Otopeni (Ilfov), în revoluție
STANCIU Ioan Jean, n. 1956, pensionar; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
STANCIU Ion, n. 1947, chimist; d. 17 dec. 1989, Timișoara, în revoluție
STANCIU Nicolae M., n. 1951; d. 22 dec. 1989, Otopeni (Ilfov), în revoluție
STANCU Dumitru Constantin, d. 22 dec. 1989, Sibiu, în revoluție
STANCU Ion, n. 1958; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
STANCU Ovidiu, n. 1965, strungar; d. 23 dec. 1989, Brașov, în revoluție
STATE Claudiu, n. 1971; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
STĂNESCU Gheorghe, n. 1937; d. 22 dec. 1989, București, în revoluție
STĂNESCU Nicolae, n. 1968, militar în termen; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
STĂNICĂ Ilie, n. 1968; d. 23. dec. 1989, Otopeni (Ilfov), în revoluție
STÂNGĂ Mircea-Ion, n. 1959, maior; d. 23 dec. 1989, Hunedoara, în revoluție
STÂRCEA Ștefan, n. 1925; d. 24 dec. 1989, București, în revoluție
STEGARU Nicolae, n. 1954, frezor; d. 23/24 dec. 1989, București, în revoluție
STERIAN Mihai, n. 1964; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
STERMIN Sorin, n. 1971, elev; d. 21/22 dec. 1989, București, în revoluție
STETENCO Iacob, n. 1908; d. 25 dec. 1989, București, în revoluție
STOIANOVICI Corneliu, n. 1954; d. 25 dec. 1989, București, în revoluție
STOIC Marin, n. 1968, muncitor; d. 24 dec. 1989, București, în revoluție
STOICA Cristian, n. 1969, militar în termen; d. 23 dec. 1989, Cluj, în revoluție
STOICA Ilie, n. 1949, muncitor; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
STOICA Iulian-Florian, militar în termen; d. 24 dec. 1989, Craiova, în revoluție
STOICA Nicolae, cadru MAPN; d. 23/24 dec. 1989, Dâmbovița, în revoluție
STOICA Ștefan Iulian Florian, maistru militar; d. 24 dec. 1989, Craiova, în revoluție
STOICESCU Gheorghe, militar în termen; d. dec. 1989, București, în revoluție

STOICESCU Marcel, n. 1949, sg. maj.; d. 24 dec. 1989, București, în revoluție
STOICIUC Marcel, n. 1968; d. 24 dec. 1989, București, în revoluție
STOICOVICI Dinu, n. 1926, pensionar; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
STRATULAT Marian, n. 1967; d. 24 dec. 1989, București, în revoluție
STROE Napoleon, n. 1971, militar în termen; d. 22 dec. 1989, București, în revoluție
STROIE Laurențiu-Nistor, n. 1970; d. 23 dec. 1989, Otopeni (Ilfov), în revoluție
STRUGARU Ion, n. 1963, electrician; d. 24 dec. 1989, București, în revoluție
STUPARU Florin, n. 1952, cpt.; d. 22 dec. 1989, Sibiu, în revoluție
SUCIU Sorin-Săndel, n. 1969, militar în termen; d. 23 dec. 1989, Cluj, în revoluție
SUIU Gheorghe , n. 1949; d. dec. 1989, Covasna, în revoluție
SURDU Gheorghe, ospătar, 36 ani; d. 23 dec. 1989, Brașov, în revoluție
SURPĂTEANU Constantin-Florea, n. 1962, sg. maj. MAI; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
SZABO Anton, n. 1969; d. dec. 1989, Brăila, în revoluție
SZABO Attila, 22 ani; d. 21 dec. 1989, Cluj, în revoluție
SZABO Ștefan, d. 21 dec. 1989, Cluj, în revoluție
SZEKELY Gavril-Attila, pensionar; d. 22 dec. 1989, în revoluție
SZENTKOVITZ Eriko, n. 1971; d. 24 dec. 1989, Sibiu, în revoluție
ȘANDOR Samoilă, președinte CAP; d. dec. 1989, Harghita, în revoluție
ȘANDRU Pavel, plt.; d. 22 dec. 1989, Sibiu, în revoluție
ȘERB Octavian, 18 ani; d. 23 dec. 1989, Sibiu, în revoluție
ȘERBAN Angelo Florin, n. 1971; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
ȘERBAN Constantin, n. 1969, tinichigiu; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
ȘERBAN Moise n. 1929, pensionar; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
ȘERCĂIANU Ion, n. 1949, cpt; d. 22/23 dec. 1989, Constanța, în revoluție
ȘMUL Nicolae, d. 22/23 dec. 1989, București, în revoluție
ȘOIMAN Angelica, n. 1971; d. 24 dec. 1989, Brăila, în revoluție
ȘONERIU Damian-Horea, n. 1969, militar în termen; d. 23 dec. 1989, Craiova, în revoluție
ȘTEFAN Ciprian-Cezar, n. 1969, militar în termen; d. 23/24 dec. 1989, Buzău, în revoluție
ȘTEFAN Gheorghe, conf. univ.; d. 22/23 dec. 1989, București, în revoluție
ȘTEFAN Mihai, n. 1957, cadru MAI; d. 22/23 dec. 1989, Constanța, în revoluție
ȘTEFANOV Victor, n. 1967, tipograf; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
ȘTIUBEI Costică, n. 1969; d. dec. 1989, Brăila, în revoluție
TAKO Gabriela-Monica, n. 1979, elevă; d. 17 dec. 1989, Timișoara, în revoluție
TALPOȘ Ioan, n. 1968, muncitor; d. 22 dec. 1989, Sibiu, în revoluție
TAMAȘ Burgya-Iosif, n. 1969; d. 21 dec. 1989, Cluj, în revoluție
TAMAȘ Ernest, n. 1951, mecanic auto; d. 21 dec. 1989, Târgu Mureș, în revoluție

TAMAȘ Iosif, n. 1942, mecanic; d. 22/23 dec. 1989, Brașov, în revoluție
TATOIU Marius, n. 1971; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
TĂLPEANU Mircea, n. 1956, electromecanic; d. 24 dec. 1989, Caraș-Severin, în revoluție
TĂNASE Costică, plt.; d. dec. 1989, Ilfov (Otopeni), în revoluție
TĂNĂSUICĂ Gheorghe, n. 1961, cadru MAI; d. 25 dec. 1989, Brăila, în revoluție
TĂȘALĂ Remus-Marian, n. 1966, muncitor; d. 17 dec. 1989, Timișoara, în revoluție
TĂTARU Vasile, n. 1966, șofer; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
TĂTĂRANU Maria, n. 1945, asistentă medicală; d. 24/25 dec. 1989, Buzău, în revoluție
TEODORAȘCU Marius-Cristian, n. 1965, muncitor; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
TEODORESCU Florin, n. 1962; d. dec. 1989, Alba, în revoluție
TIAN Florian, n. 1973, elev; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
TIBESCU Gheorghe, n. 1951, controlor bilete; d. 23 dec. 1989, Brașov, în revoluție
TICLETE Mihai-Călin, n. 1960; d. 21 dec. 1989, Cluj, în revoluție
TIMOȘENCO Vania-Valentin, n. 1972, muncitor; d. 24 dec. 1989, București, în revoluție
TINĂCUI Vasile, n. 1970, muncitor; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
TION Florian, n. 1975; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
TISĂIANU Nicolae, maistru; d. 25 dec. 1989, Buzău, în revoluție
TOADER Aurel-Alexandru, n. 1954, muncitor; d. 23/24 dec. 1989, Buzău, în revoluție
TOADER Iulian, n. 1971, militar în termen; d. 23 dec. 1989, Brașov, în revoluție
TOBOȘ Silvică, n. 1969, militar în termen; d. 22 dec. 1989, București, în revoluție
TODICĂ Nicolae, n. 1964, civil; d. 23 dec. 1989, Otopeni (Ilfov), în revoluție
TODOROV Miroslav, n. 1964, muncitor; d. 17 dec. 1989, Timișoara, în revoluție
TOKACS Laszlo, n. 1969, militar în termen; d. 22/23 dec. 1989, București, în revoluție
TOMA Dan, n. 1967, muncitor; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
TOMĂȘESCU Bogdan-George, n. 1971, militar în termen; d. 23 dec. 1989, Otopeni (Ilfov), în revoluție
TOMOȘ Radu-Simion, lt. maj.; d. 25 dec. 1989, Caraș-Severin, în revoluție
TOPORAN Cristian, n. 1967, tâmplar; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
TOTH Șandor, d. 22 dec. 1989, Arad, în revoluție
TRAȘCĂ Ilie, n. 1933, dulgher; d. 23 dec. 198, Craiova, în revoluție
TRĂISTARU Daniel, n. 1968; d. 24 dec. 1989, București, în revoluție
TROSCA Gheorghe, n. 1946, lt.; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
TUCOVAN Volteț, d. 28 dec. 1989, Dâmbovița, în revoluție

TUDOR Dragu, n. 1959; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
TUDOR George-Bogdan, n. 1956, tehnician; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
TUDOR Gheorghe, n. 1956, fierar betonist; d. 25 dec. 1989, București, în revoluție
TUDOR Marin, n. 1945, cadru M.I.; d. 22 dec. 1989, București, în revoluție
TUDOR Nicolae, cpt.; d. 23 dec. 1989, Alba, în revoluție
TUDOR Nicu, n. 1969, muncitor; d. 24 dec. 1989, București, în revoluție
TULUȘ Samir, n. 1983; d. 25 dec. 1989, Constanța, în revoluție
TURTURICĂ Constantin, d. dec. 1989, Brașov, în revoluție
TUȚĂ Romeo-Vasile, n. 1970; d. 22 dec. 1989, București, în revoluție
ȚINCU Ion, n. 1957, șofer; d. dec. 1989, Brașov, în revoluție
ȚINTARU Teodor-Octavian, electrician, 21 ani; d. 17 dec. 1989, Timișoara, în revoluție
UNGUREANU Alexandru, n. 1924, pensionar; d. 23 dec. 1989, Craiova, în revoluție
UNGUREANU Nicolae, n. 1969, militar în termen; d. 23 dec. 1989 Otopeni (Ilfov), în revoluție
UNGUREANU Sorin, n. 1969, militar în termen; d. 22 dec. 1989, București, în revoluție
URSU Daniel, militar în termen; d. 24 dec. 1989, Bacău, în revoluție
URUCU Dan, n. 1968, student; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
VARZĂ Gheorghe, n. 1949, muncitor; d. 22/23 dec. 1989, Brașov, în revoluție
VASILACHE Leonard, n. 1967; d. dec. 1989, Brăila, în revoluție
VASILE Adina, d. 23 dec. 1989, Giurgiu, în revoluție
VASILE Florică, n. 1961, sg. maj. M.I.; d. 22 dec. 1989, București, în revoluție
VASILIU Dumitru-Mitică, n. 1969, militar în termen; d. 22/23 dec. 1989, București, în revoluție
VASILIU Florentin A., n. 1952, subinginer; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
VASILIU Vasile, n. 1944, plt.; d. 22 dec. 1989, Brașov, în revoluție
VASILIU Virgil-Cristian, n. 1953; d. 25 dec. 1989, București, în revoluție
VĂDUVA Florin, n. 1970, militar în termen; d. 23 dec. 1989, Otopeni (Ilfov), în revoluție
VĂDUVA Gheorghe, d. 23 dec. 1989, Giurgiu, în revoluție
VĂDUVA Nicolae, n. 1941, frezor; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
VĂLEANU Ion, d. 21 dec. 1989, Cluj, în revoluție
VĂRCUȘ Claudiu-Ion, n. 1974, elev; d. 17 dec. 1989, Timișoara, în revoluție
VĂTAFU Ovidiu, militar în termen; d. 24 dec. 1989, București, în revoluție
VĂTĂMANU Marioara, n. 1940; d. 24 dec. 1989, Târgoviște, în revoluție
VÂLCEANU Constantin, n. 1957, maistru militar; d. 24 dec. 1989, Timișoara, în revoluție

VÂRCULESCU Ștefănică, n. 1967, lăcătuș; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
VECHIU Constantin, n. 1961, miner; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
VELICU Corneliu, inginer; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
VICAȘ Teodor, medic; d. 24 dec. 1989, Sibiu, în revoluție
VINERSAR Florin, d. 22 dec. 1989, Sibiu, în revoluție
VINTILĂ Viorel, n. 1955; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
VLAD Constantin, n. 1933; d. 23 dec. 1989, Buzău, în revoluție
VLAD Ion, n. 1959, lăcătuș mecanic; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
VLADU Cătălin-Florentin, n. 1972, elev; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
VLAICU Marian Cătălin, n. 1970, militar în termen; d. 22/23 dec. 1989, Brașov, în revoluție
VLASE Nicolae, n. 1970, fotograf; d. 22. dec. 1989, Brașov, în revoluție
VLASIN Alexandrina, medic; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
VLĂSCEANU Mircea, d. 24 dec. 1989, Pitești, în revoluție
VOICA Constantin, n. 1958, subinginer; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție
VOICAN Vasile, plt. MAPN; d. 24 dec. 1989, Buzău, în revoluție
VOICU Nicolae, n. 1948, cpt. MI; d. 22 dec. 1989, Sibiu, în revoluție
VOICULESCU Marin-Traian, n. 1951, ospătar; d. 26 dec. 1989, București, în revoluție
VOICULESCU Mihai, d. 21/22 dec. 1989, București, în revoluție
VOINEA Constantin, n. 1956, muncitor; d. 23/24 dec. 1989, Buzău, în revoluție
WITTMAN Petru, d. 17 dec. 1989, Timișoara, în revoluție, incinerat în București, cenușa aruncată într-o gaură de canal
WULTSCHNER Martin, muncitor; 31 ani; d. 23 dec. 1989, Târgu Mureș, în revoluție
WULTSCHNER Paul, n. 1953, muncitor; d. 23 dec. 1989, Târgu Mureș, în revoluție
ZAHARIA Nicolae, n. 1941; d. 23/24 dec. 1989, în revoluție
ZAMFIRESCU Emil-Răzvan, n. 1968; d. 21/22 dec. 1989, București, în revoluție
ZĂBAVĂ Ion, n. 1961, din Hălchiu (Brașov), preot; d. 23 dec. 1989, Brașov, în revoluție
ZĂBULICĂ Constantin, n. 1953, muncitor; d. 17 dec. 1989, Timișoara, în revoluție
ZĂRNESCU Marin, n. 1947; d. 22/23 dec. 1989, București, în revoluție
ZDÂRCU Ioan, muncitor, 59 ani; d. 23 dec. 1989, Sibiu, în revoluție
ZENG Octavian, n. 1928, pensionar; d. 24 dec. 1989, Alba, în revoluție
ZIMBRU Grigore, militar, 21 ani; d. 23 dec. 1989, Otopeni (Ilfov), în revoluție
ZORNEK Otto-Nicolae, n. 1936, zugrav; d. 17 dec. 1989, Timișoara, în revoluție

❖ Revista *Memoria* poate fi procurată în Bucureşti de la librăriile Humanitas, iar în țară de la librăriile Humanitas, UBB-Cluj.

❖ **Un abonament în țară** (4 numere consecutive): 50 lei (+ 10 lei taxe poştale), abonament de susținere, începând cu 70 lei.

❖ **Un abonament în străinătate** (4 numere consecutive): 40 euro cu taxele poştale incluse.

❖ Începând cu **anul 2018**, din cauza scumpirii taxelor poştale, abonamentul anual va costa 70 ron în țară şi 50 euro în străinătate.

❖ Numerele vechi disponibile ale Revistei *Memoria* le puteți achiziționa la prețul de 5 lei / ex., respectiv 10 lei / nr. dublu pentru numerele 1-64/65. Începând cu numerele 66/67 prețul se află afişat pe coperta fiecărui exemplar. Pentru achiziții comandați **prin telefon: 0741086569 (Oana Ichim)** ori prin **e-mail: revistamemoria@gmail.com**.

❖ **Numărul 93** al Revistei *Memoria* conține sumarul numerelor 1-91/92 inclusiv. În curând acest sumar – actualizat periodic – îl veti regasi şi online pe siturile revistei noastre.

Nu se primesc articole scrise de mână, dactilografiate sau cele în format electronic fără diacritice.

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine autorilor.

❖ ***Antologia Liricii de detenție anticomunistă din spațiul românesc***, realizată de **ILIE POPA**

O carte de 862 pagini, pe care o puteți găsi la sediul redacției noastre la prețul de **50 ron**, prin comenzi la adresa: **revistamemoria@gmail.com**, sau în librăriile Humanitas din Bucureşti şi din țară.

Îi mulțumim pentru generozitate susținătorului nostru din străinătate, C.C., fără al cărui ajutor revista noastră nu ar supraviețui.

Următoarele titluri pot fi achiziționate prin poștă cu plata ramburs:

❍ **Adriana Georgescu,** ***In the Beginning Was the End***, tradusă din română de dr. Dan Golopenția, editată de Guy și Lidia Bradley, București, 2004, 251 p., 10 ron

❍ **Annie Samuelli,** ***Gratiile despărțitoare***, traducere Adina Arsenescu, ediție îngrijită de Micaela Ghițescu, Ed. Fundația Culturală Memoria, 2001, 280 p., 10 ron

❍ **Cicerone Ionițoiu,** ***Nicole Valéry-Grossu. O lumină în bezna exilului românesc***, Ed. Fundația Culturală Memoria, 1997, 344 p., 10 ron

❍ **Claudia-Florentina Dobre**, ***Un pays derrière les barbelés. Brève histoire de la répression communiste en Roumanie***, ed. a II-a, Ed. Fundația Culturală Memoria, 2014, 10 ron

❍ **Claudia-Florentina Dobre,** ***A Country behind Barbes Wire. A Brief History of Communist Repression in Romania***, Ed. Fundația Culturală Memoria, 2015, 10 ron

❍ **George Băjenaru,** ***Evaziuni creatoare***, eseuri literare, București, 2004, 304 p., 10 ron

❍ **Ion Șiugariu,** ***Scrieri - poeme, critică literară***, ediție îngrijită și postfață de Lucia Soreanu, Ed. Fundația Culturală Memoria, 2006, 320 p., 15 ron

❍ **Ion Șiugariu,** ***Iluzie și Destin***, Ed. Fundația Culturală Memoria, 2006, 312 p., 10 ron

❍ **Ion Șiugariu,** ***Poezii***, Ed. Fundația Culturală Memoria, 2013, 15 ron

❍ ***Meșterul Manole***, antologie literară alcătuită de Al. Husar, ediție îngrijită de Gheorghe Derevencu, Ed. Fundația Culturală Memoria, 2004, 330 p., 10 ron

❍ **Nicole Valéry-Grossu,** ***Hegemonia violenței - Comunism Totalitarism Ateism***, traducere din franceză de Ileana Cantuniari, Editura Duh și Adevăr, 2000, 280 p., 10 ron

❍ **Nicolae Țimiraș,** ***Rapsodii de vacanță. Călătorie în America de Sud***, ediție îngrijită de Micaela Ghițescu, Ed. Fundația Culturală Memoria, 2002, 288 p., 7 ron

❍ **Nicolae Țimiraș,** ***Rapsodii de vacanță. Călătorie în Italia***, cu un cuvânt înainte de Constantin Mihăescu, Ed. Fundația Culturală Memoria, 2003, 193 p., 7 ron

❍ **Sergiu Grossu**, ***Ei triumfă înaintea lui Dumnezeu***, Ed. Fundația Culturală Memoria, 2007, 240 p., 18 ron

❍ **Victor Alexandrescu,** ***Monografia bisericii Sfânta Vineri - București,*** Ed. Fundația Culturală Memoria, 2006, 70 p., 5 ron

MEMORIA
revista gândirii arestate

MICAELA GHIȚESCU – DIRECTOR

Nicolae Constantinescu – redactor coordonator
Oana Ichim – secretar general de redacție
Daniela Nenciulescu – consultant artistic

Loredana Martin, Andrada Neacșu – tehnoredactare computerizată
Ecaterina Ionescu – corectură

Consiliu consultativ
ANA BLANDIANA, MIRCEA CARP,
MIRCIA DUMITRESCU,
ILIE POPA, ROMULUS RUSAN,
DANA ȚĂRANU, ALEXANDRU ZUB

http://revista.memoria.ro
e-mail: revistamemoria@gmail.com

Revista Memoria este membră **A.R.I.E.L.**
(Asociația Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare)

Plata abonamentelor şi a eventualelor donații se poate face prin mandat poştal pentru ***Fundația Culturală Memoria,*** CUI: 888 6981, Cal. Victoriei 133, Bucureşti, 010071, precum şi prin conturile Fundației Culturale Memoria deschise la Banca Comercială Română (BCR), Sucursala sector 1 Bucureşti, Cal. Victoriei 155:
RO20RNCB0072049693810001 – LEI
RO63RNCB0072049693810003 – EURO

Tiparul executat la
S.C. LUMINA TIPO s.r.l.
str. Luigi Galvani, nr. 20 bis, sect. 2, Bucureşti
www.luminatipo.com

Nr. 3/2017

Preț: 11 lei **ISSN – 1220-6369**